

XXXIII. évfolyam, 1. szám

2026. február 15.

PRIETENIA

PRZYJAŹŃ

ПРИЯТЕЛСТВО

URTÄSJDÉ

PRIJATELSTVA

PRJATELSTVO

ДРУЖБА

PRIJATELSTVO

FREUNDSCHAFT

ΦΙΛΙΑ

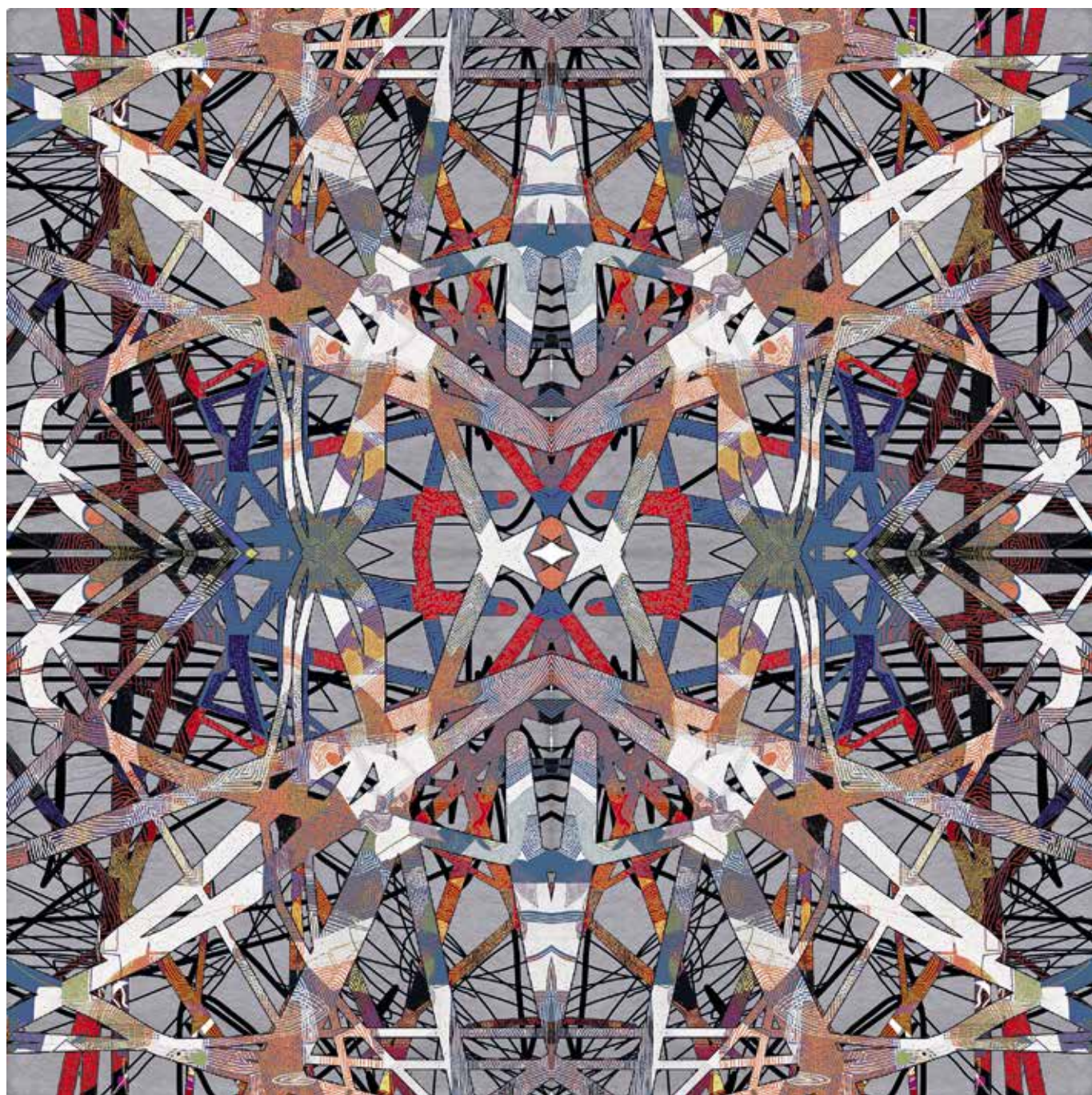
ПРИЯТЕЛСТВО

ԲԱՐԱԿԱՄՈՒԹՅՈՒՆ

AMALIPE

ПРИЯТЕЛСТВО

BARÁTSÁG

KULTURÁLIS ÉS KÖZÉLETI FOLYÓIRAT

Magyarország népei
kölcönös megismerkedését szolgáló
folyóirat

Megjelenik hatszor egy évben.

Alapította 1994-ben:
Ember Mária és Mayer Éva

Kiadó:
Országos Nemzetiségi Önkormányzatok Szövetsége

A kiadásért felel:
Hollerné Racskó Erzsébet elnök

Felelős szerkesztő:
Mayer Éva

Olvasószerkesztő:
Hegedűs Sándor

Művészeti szerkesztő:
Szélpál Éva

Szerkesztő munkatárs:
Balányi Klára

A szerkesztőség postacíme:

Barátság szerkesztősége

1519 Budapest, Pf. 452.

Telefon: 203-2858

E-mail címeink:

baratsagujsag@gmail.com

eva.mayer@nemzetisegek.hu

ISSN 1218-0149 (nyomtatott)

Terjeszti az ONÖSZ

és a Lapker Zrt.

Nyomdai előállítás:

Croatica Kulturális, Információs és Kiadói
Nonprofit Kft.

Felelős vezető:

Skrlinné Sákán Tímea ügyvezető igazgató

www.croatica.hu

ISSN 2061-0718 (Online)

Online szerkesztő:

Boros Árpád e.v.

<http://nemzetisegek.hu>

E lapszámunk megjelenését

a Miniszterelnökség

Egyházi és Nemzetiségi Kapcsolatokért

Felelős Államtitkársága,

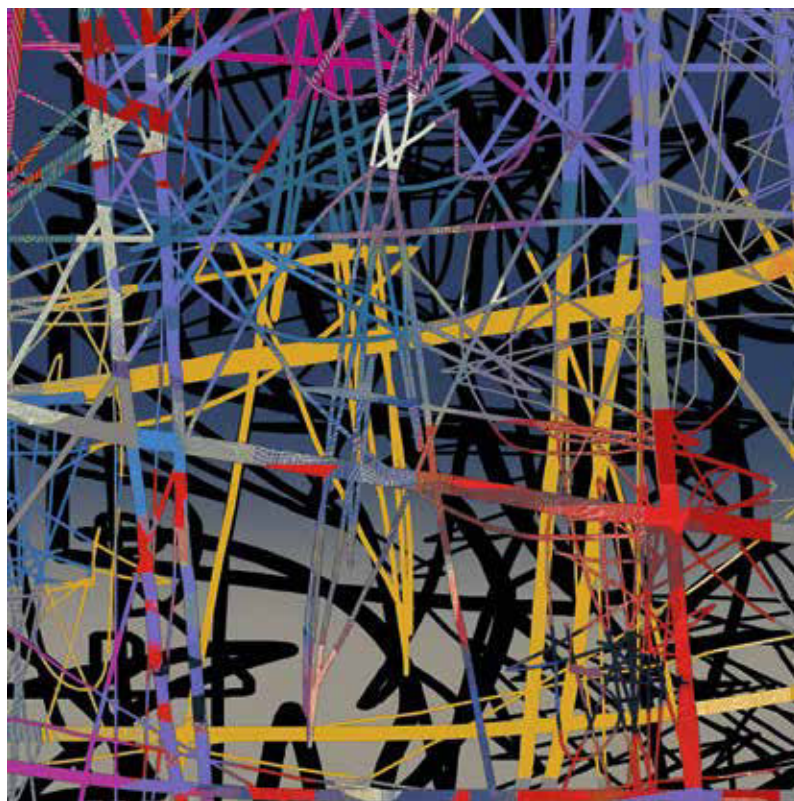
a Közhasznú Hermann-Niermann Alapítvány,

az Országos Horvát Önkormányzat

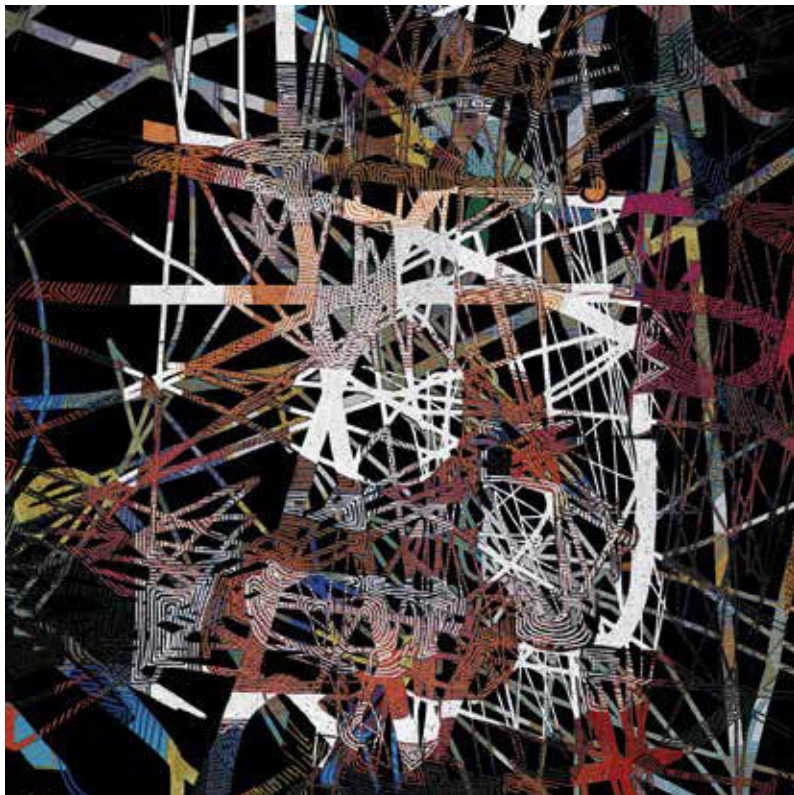
és a Bethlen Gábor Alapkezelő

támogatta.

Szyksznian Wanda alkotásai

Káosz/1 (rajz, digi-print, 50x50 cm, 2025)

Káosz/2 (rajz, digi-print, 50x50 cm, 2026)

Címlapunon – Szyksznian Wanda: Szimmetria káoszból
(rajz, digi-print, 60x60 cm, 2026)

Tavaszcikkek

Aranyosi Ervin

Február

Hogy gondolsz a februárra?
– Jé, új hónap, mi az ára?
Vagyis mennyibe kerül?
Válaszolnod sikerül?
Nézz elébe, vajon mit hoz?
Le ne hagyjon, amíg piszmogsz!
Tervezz újat, váltsd valóra,
érted ketyegjen az óra!
Nem kell túl aktívnek lenned,
csak a vágó ébredjen benned!
S képzeled el, hogy már a tiéd,
s gazdagabb lesz a földi lét!
Nem kell érte megszakadnod,
elég önmagadat adnod,
s ne higgy annak, aki mást mond,
csak alapját kell megásnod!
A többi majd jön magától,
s ha a hited meg nem gátol,
valóságga lesz általad,
mivel teremt minden szavad!
Segítsd végre meg magadat,
ki álmodik, sikert arat!
A február nem jó másra:
Se vetésre, se aratásra!
Ám alkalmas teremtésre,
csak a kihívást vedd észre!
S hidd el boldogabb is leszel,
ha csak kivársz, és tervezel!

Szabó Lőrinc

Tavaszcikkek

„Mi az?” – kérdezte Vén Rigó.
„Tavaszcikkek!” – felelt a Nap.
„Megjött?” – kérdezte Vén Rigó.
„Meg ám!” – felelt a Nap.

„Szeretsz?” – kérdezte Vén Rigó.
„Szeretlek!” – szólt a Nap.
„Akkor hát szép lesz a világ?”
„Még szebb, még boldogabb!”

Weöres Sándor

Tavaszcikkek

Sándor napján
megszakad a tél,
József napján
eltűnik a szél.

Zsákban Benedek,
hoz majd meleget,
nincs több fázás,
boldog aki él.

Már közhírré
szétdoboltatik,
minden kislány
férjhez adatik.

Szókék legelébb,
aztán feketék,
végül barnák
és a maradék.

Radnóti Miklós

Naptár – Február

Újra lebeg, majd letelepszik a földre,
végül elolvad a hó:
csordul, utat váj.
Megvillan a nap. Megvillan az ég.
Megvillan a nap, hunyorint.
S íme fehér hangján
rábéget a nyáj odakint,
tollát rázza felé, s cserren már a veréb.

BARÁTSÁG

XXXIII. évfolyam, 1. szám

2026. február 15.

TARTALOM

KITÜNTETETTEK

Nemzetiségekért Díj 2025	12064
Geiger György kitüntetése	12069

KÖZÖS EURÓPÁNK

Tető a fejed felett	12072
80 éve vette kezdetét a kényszerű búcsú A németek elűzetésének emléknappja	12074
Digitalizált forráskiadványok a múltból	12077
Német Önkormányzatok Napja	12080
Kincsek az értéktárakból	12086

BEMUTATJUK

Dr. Gyeney Laurát	12092
Gallai Gregort	12094
Gugán Jánost	12096

A MAGYAR KULTÚRA NAPJÁN

Nagy Gusztáv írásai	12098
Szente B. Levente versei	12100
Varga Ilona: Joka XXX.	12102

ÉVFORDULÓ

100 éve született Blaha Lujza	12110
-------------------------------	-------

TARTALOMJEGYZÉK 2025	12113
----------------------	-------

HÁZAINK TÁJA

A farsangi fánkon túl	12116
-----------------------	-------

INHALT, CONTENTS	12118
------------------	-------

Előfizethető az Országos Nemzetiségi

Önkormányzatok Szövetsége
Barátság folyóirat számlaszámán:
11743057-26413457

Előfizetési díj: 1 évre 3000 Ft

Kapcsolat: Somogyi Zsuzsanna, ONÖSZ
e-mail cím: zsuzsanna.somogyi@slovaci.hu
telefon: +36 30 211 3980

Nemzetiségekért Díj 2025

2025. december 18-án, a Nemzetiségek Napján harmincegyedik alkalommal adták át a hazai nemzetiségek érdekében a közéletben, az oktatásban, a kultúrában, az egyházi életben, a tudományban, a tömegtájékoztatásban, a gazdasági önszerveződésben kiemelkedő tevékenységet végző személyeknek és szervezeteknek adományozható Nemzetiségekért Díjat.

Az ENSZ 1992. december 18-án fogadta el a Nemzeti vagy etnikai, vallási és nyelvi kisebbségekhez tartozó emberek jogairól szóló nyilatkozatot. Ez volt az első olyan átfogó nemzetközi dokumentum, amely az államok számára előírja a kisebbségek létének, identitásának védelmét, rendelkezik a kisebbségek saját kultúrához, hitélethez és nyelvhasználatához való jogáról, a kisebbségeket érintő ügyek eldöntésében való érdemi részvételről, a határokon átívelő szabad kapcsolattartásról. Magyarországon 1995. szeptember 21-én döntött arról a kormány, hogy december 18-a a Kisebbségek Napja, és ekkor alapították a Kisebbségekért Díjat is; 2012-ben az Országgyűlés a napot a Nemzetiségek Napjának, az ez alkalomból odaítélt díjat pedig Nemzetiségekért Díjnak nyilvánította.

A 2025. évi díjátadó ünnepségen részt vett Bulgária, Horvátország, Ukrajna, Örményország rendkívüli és meghatalmazott nagykövete, Ritter Imre nemzetiségi képviselő, dr. Kovács Edit társadalmi esélyekért felelős helyettes államtitkár, dr. Gyeney Laura nemzetiségi ombudsmanhelyettes. Megjelentek a magyarországi őshonos nemzetiségek szószólói, az országos nemzetiségi önkormányzatok elnökei, nemzetiségi képviselők és számos vendég is. Az ünnepséget a *Holczinger-Molnár duó* és a *Radoszty Zenekar* műsora keretezte.

Ünnepi beszédében Soltész Miklós bejelentette, hogy a 2025-ös költségvetés – különösen Ritter Imre német nemzetiségi képviselő kitartó munkájának köszönhetően – jelentős emeléseket tartalmaz. A köznevelési intézményeket fenntartó helyi nemzetiségi önkormányzatok éves működési támogatása háromszorosára, a nemzetiségi pedagógushallgatók ösztöndíja a kétszeresére emelkedett, a nemzetiségi pedagógusok bére pedig tíz százalékkal növekedett meg. A megkezdett beruházások folytatódnak. Az államtitkár a harmincegyedik alkalommal átadott Nemzetiségekért Díj kapcsán az összefogás fontosságáról és Magyarország békés szerepéről beszélt. Hangsúlyozta a nemzetiségek és a magyar nemzet közötti összefogás üzenetét, valamint Magyarország békepárti álláspontját. Hazánkat „a béke szigeteként” jellemezte, amelyben a nemzetiségeknek nagy szerepük van. Megköszönte a nemzetiségi képviselő, a szószólók, valamint a helyi és országos önkormányzatok vezetői békességet és közösséget szolgáló munkáját. Külön kiemelte a pedagógusok – a következő nemzedékek nevelésében, a nyelvvesztés megállításában és az ősi nyelvek újratartásában kifejtett – fáradhatatlan tevékenységét. Méltatta a civilek és az egyházi vezetők munkáját is. A 2025. évi Nemzetiségekért Díjakat Orbán Viktor, Magyarország miniszterelnöke megbízásából Soltész Miklós, a Miniszterelnökség egyházi és nemzetiségi kapcsolatokért felelős államtitkára Sztojka Attilával, a Belügyminisztérium társadalmi esélyekért és roma kapcsolatokért felelős államtitkárával adta át a Bolgár Művelődési Házban. Az elismerést idén tizenegy magánszemély és két szervezet kapta.

Nemzetiségekért Díjban részesült:

Magyarországi Bolgár Ortodox Egyház

Az 1916-ban alapított Magyarországi Bolgár Ortodox Egyház a leg-
régebbi anyaországon kívüli bolgár egyházközség, mely igen fontos
szerepet tölt be a magyarországi bolgár közösség anyanyelvi, hitéleti
és kulturális örökségének megőrzésében. Budapesti központja volt a
Bolgár Ortodox Egyház Közép- és Nyugat-Európai Egyházmegyéjének
első székhelye. A Szent Cirill és Szent Metód budapesti bolgár ortodox
templom a magyarországi bolgárok adományaiból 1932-ben épült. A
Magyarországi Bolgár Ortodox Egyház fennállásának századik évfor-
dulója alkalmából rendezett ünnepi szent liturgiát 2016-ban Őszent-
sége Neofit bolgár pátriárka celebrálta. Az Egyházbizottság programot
dolgozott ki, hogy az újabb nemzedékeket is bekapcsolják az egyházi
és bolgár nemzetiségi közösségi életbe.

Bekiarisz Dimitrisz

A görög polgárháború elől menekülve érkezett Magyarországra. Gyer-
mekotthonokban nevelkedett, vegyipari technikumot végzett, ve-
gyésztanikusként kezdett dolgozni. Az 1950-es évek végétől a ma-
gyarországi görög közösség zenekarában játszott mandolinon. Később
tagja lett a Syllogos Kulturális Egyesületnek és táncsoportjának. Több
fesztiválon lépett fel zenészként és táncosként. Két cikluson keresztül
tagja volt a Magyarországi Görögök Országos Önkormányzatának. A
Zuglói Görög Önkormányzat, majd a Syllogos Kulturális Egyesület is
elnökévé választotta. Fellépőként és szervezőként rendszeresen részt
vett a görög közösség rendezvényein. A görög nyelv megőrzéséért is
sokat tett: támogatta a kiegészítő általános iskolai görög oktatást.

Dr. Horváth Sándor

Tanulmányai során néprajz, szlavisztika és teológiai diplomát szer-
zett. A horvátok valamennyi népcsoportjának hagyományait kutatta.
Két cikluson keresztül vezetője volt a Vas Megyei Múzeumok Igazga-
tóságának, jelenleg a magyarországi Horvátok Keresztény Gyűjtémé-

nye kurátora. A Magyar Néprajzi Társaság Nemzetiségi Szakosztálya elnökeként több mint két évtizede segíti a hazai nemzetiségek néprajzi kutatását. Kiállításokat rendezett, tanulmányok, könyvek szerkesztője, emellett újságíróként és horvát verseskötetek fordítójaként is ismert. Mintegy három évtizedes egyetemi oktatói múlt áll mögötte. *Narda* polgármestere és a helyi horvát nemzetiségi önkormányzat elnöke is volt. E testületnek jelenleg is tagja. Képviselőként részt vett a Vas megyei Önkormányzat és az Országos Horvát Önkormányzat munkájában.

Molnárné Sagun Zdzisława Maria

Szociológusi, pedagógusi és kulturális menedzseri diplomát szerzett. Egyik alapítója a Magyarországi Lengyel Katolikusok Szent Adalbert Egyesületének, amelynek korábban elnöki tisztét viselte, jelenleg al-elnöke. Ötletgazdája a Lengyel Keresztény Kulturális Napok rendezvénytársaságnak. A Lengyel Közművelődési Központ igazgatójaként közösségi programokat, kiállításokat, koncerteket, történelmi előadásokat szervez. Munkájában együttműködik az Országos Lengyel Önkormányzattal, amelynek egy időszakban az elnöke is volt. Részt vállal a Derenki Búcsú szervezésében, és évekig koordinálta az emlékhely gondozását. Segíti a magyarországi lengyel nyelvű lelkipásztori munkát. Pályafutása során több közoktatási intézményben is tanított.

Eszes Mária Margit

Közel két évtizede Érd Város Német Nemzetiségi Önkormányzatának elnöke. 2008-ban hívta életre a Rosenbrücke Német Nemzetiségi Énekkart azzal a céllal, hogy megőrizze és bemutassa a svábok egykori népdalait Érd városában éppúgy, mint szélesebb közönség előtt. Az énekkar működését pályázatíróként és a német önkormányzaton keresztül is támogatja. Fontos szerepet vállalt a Hanselbeck tánckar megalakulásában és közreműködött a saját fenntartású Pumukli Német Nemzetiségi Óvoda létrejöttében. Javasolta és segítette az óvoda új tornateremmel történő bővítését. Kezdeményezte, hogy a város közoktatási intézményeiben német nyelvoktatásban résztvevő diákok tanulmányi támogatást kapjanak. Német nemzetiségi rendezvények szervezője, amelyek során kapcsolatokat épített ki Pest vármegye német nemzetiségi önkormányzataival.

Dr. Ember Tibor

A budapesti szerb-horvát általános iskolában ismerkedett meg a nemzetiségi nyelvvel és kultúrával. Ott kezdte a néptáncot és a versenysportot. Röplabdában korosztályos magyar válogatott volt. A SOTE Általános Orvosi Karán diplomázott. Orvosi munkája mellett folyamatos kapcsolatban állt a szerb-horvát, majd szerb nemzetiség közösségeivel. A Fáklya délszláv néptáncgyűttes kiemelkedő táncosa volt, több koreográfiában szólót táncolt. A Budapest Főváros II. kerületi Szerb Önkormányzat tagjaként számos program és rendezvény szervezője, kezdeményezője. Egy cikluson át tagja volt a Szerb Országos Önkormányzatnak. Alapító tagja és meghatározó színművésze a Magyarországi Szerb Színháznak. Színészi, rendezői, koreográfusi és szervezői tevékenysége során mindvégig a szerb kultúra és hagyományok ápolását tartja szem előtt. Társalkotóként vesz részt a Suncokret drámapedagógia csoport munkájában. Tevékenységével nagyban hozzájárul a szerb kulturális értékek továbbadásához.

Diramerján Artin

Író, költő, újságíró, szerkesztő-riporter, rendező, a magyarországi örmény közösség kulturális és társadalmi életének sokoldalú alakja. A Magyar Televízió szerkesztő-riportereként kezdte a pályáját. 1993-ban jelent meg első verseskötete, de drámaíróként, dalszövegíróként is tevékeny. Nyolc évig vezette az Urartu Örmény Színházat, melynek később produkciós vezetője lett. A Terézvárosi Örmény Nemzetiségi Önkormányzat, majd a Kispesti Örmény Nemzetiségi Önkormányzat vezetőjeként tevékenykedett. A Diaszpóra 21 című örmény magazin főszerkesztője, az Arménia örmény magazin szerkesztője, a magyarországi örmény közösség médiaplatformjainak tartalomkészítője. Szerzője és alkotója több örmény nemzetiségi rendezvénynek.

Durkó Albert Zoltán

Hétgyermekes családba született. Mély hitbeli elkötelezettségét szüleitől örökölte. Pásztori szolgálatát 1991-ben kezdte *Pakson*. Itt alapította meg a Mégis Van Remény Egyesületet, amely a hátrányos helyzetű családokat támogatta. 1996-ban tért vissza szülővárosába, *Békésre*, ahol egyházi felkérésre megalapította és azóta is irányítja a Magyar Pünkösdi Egyház Országos Cigánymissziót. A szervezet a hazai és határon túli roma közösségek lelki, társadalmi és kulturális felemelkedését szolgálja. Kiemelkedően fontos tevékenysége a cigánypasztoráció. A misszió mintegy ezerháromszáz munkatárssal dolgozó országos hálózattá fejlődött, melynek vezetőjeként és lelkipásztoraként a keresztény hit s a romák társadalmi integrációja, oktatási, szociális felzárkóztatása érdekében munkálkodik.

Fábiánné Orosz Ibolya

Diplomáját az ELTE román nyelv és irodalom – könyvtár szakán szerezte. A Nemzeti Tankönyvkiadó Rt. felelős szerkesztője volt, majd közoktatási szakintézményekben tevékenykedett. Részt vett a román nemzetiségi kerettantervek, érettségi követelmények kidolgozásában. Évtizedeken át közreműködött az Országos Általános Iskolai Tanulmányi Verseny tartalmának elkészítésében. 2004-től az Oktatókutató és Fejlesztő Intézet szakirodájának vezetőjeként irányította a kétszintű érettségi vizsgával kapcsolatos feladatokat. Számos továbbképzést szervezett román nemzetiségi tanárok számára. Harminc évig az Országos Kisebbségi Bizottság, Országos Nemzetiségi Tanács tagja, alelnöke és huszonöt éven át a Pedagógus-Továbbképzési Akkreditációs Testület tagja volt. Mai napig a román nyelv és irodalom Országos Közepiskolai Tanulmányi Verseny ügyvezető elnöke és bizottsági tagja.

Dnipro Országos Ukrán Kulturális Egyesület

Az egyesület *Veszprémben* és országos szinten is sokat tesz a magyarországi ukrán nemzetiség oktatási, kulturális és egyházi életéért. Elnöke, *Zakar Irina* tizenöt éve képviseli az ukrán nemzetiséget a helyi, illetve az országos önkormányzatban. Az egyesület részt vesz Veszprém város rendezvényein és önálló kulturális programokat (pl. ukrán festőművészek munkáiból kiállítást, Mihailo *Vihula* operájából ősbemutatót) is szervez, nemzetközi kulturális fesztiválok is képviselteti magát. Az egyesület évek óta szorosban együttműködik az ukrán nyelvű görögkatolikus egyházzal tartozó, Magyarországon szolgáló atyákkal, akik a városban havi rendszerességgel tartanak szent liturgiát. Az egyesület

Holzinger-Molnár duó

az orosz-ukrán háború kitörése óta önkéntes és missziós munkát végez a menekültek megsegítésére, melynek részeként – mielőbbi integrációjuk érdekében – számukra magyar nyelvoktatást is szervez.

Majorné Zsebesi Borbála

Tanári diplomáját történelem–orosz szakon szerezte. 1973 óta dolgozik jelenlegi munkahelyén, *Múcsonyban*, a mai Szent Péter Görögkatolikus Általános Iskolában. A rendszerváltást követően elkészítette a ruszin nyelv oktatásának tantervét, tanulócsoportokat állított össze, oktatta a ruszin nyelvet. Ruszin ének- és táncsoportot hozott létre és nyelvi táborokat szervezett. Jelenleg harminckilenc kisdíák vesz részt a ruszin nyelv és népismeret oktatásban, a ruszin ifjúsági táncsoportnak tizenhat tagja van. Az általa felkészített diákok nagy sikerrel lépnek fel hazai és nemzetközi rendezvényeken. Több cikluson keresztül a *Múcsonyi Ruszin Nemzetiségi Önkormányzat* elnöke volt, valamint tagja a Borsod-Abaúj- Zemplén Megyei Területi Ruszin Önkormányzatnak.

Dr. Alt Gyula

A II. világháborúban elvesztette a szüleit és a nagymamája nevelte fel. Tanítói képesítést szerzett, majd *Bánkon* és *Felsőpetényben* tanított szlovák nyelvet, ahol kulturális és hagyományörző programokat is szervezett. Alapító tagja a Bánki Nemzetiségi Találkozóknak, amely jövőre ünnepi létrejötté hatvanadik évfordulóját. Elvégezte a Tanárképző Főiskolát, majd a pozsonyi Komensky Egyetemen doktorált. 1970-től az Országos Szlovák Szövetség munkatársa, később titkára volt. Nyugdíjba vonulásáig az Országos Szlovák Önkormányzat elnökhelyetteseként tevékenykedett, megalakította *Vác* város szlovák önkormányzatát, melynek mai napig elnöke. Tagja volt a Pest megyei Közgyűlésnek. Vezetésével épültek ki *Vác* testvérvárosi kapcsolatai. Kezdeményezője volt a váci diákok és a szlovákiai, csehországi testvérvárosok iskolásai számára rendezett diákolimpiának.

Radoszty Zenekar

Hanzsek Alajos

Szlovén közösségi és közéleti munkája több évtizedes múltra tekint vissza. Több választási cikluson keresztül tagja volt *Felsőszölnök* önkormányzatának és szlovén nemzetiségi önkormányzatának. A Magyarországi Szlovének Szövetsége elnökségi tagjaként meghatározó szerepet töltött be a szlovén nemzetiség kulturális és társadalmi életének szervezésében. Tizenhét éven keresztül vezette a Szlovén Szövetség felsőszölnöki néptáncsoportját. Minden évben részt vesz a Rába-vidéki szlovén rönkhúzáson, valamint bemutatókat szervez magyar és szlovén helyszíneken. Kosárfonóműhely-foglalkozásokat tart iskolásoknak, ezzel is hozzájárulva a kézműves hagyományok fennmaradásához. A gyümölcstermesztésre is (különösen az almára) oktatja a fiatalokat, segítve a hagyományos gazdálkodás ismereteinek továbbadását.

A BARÁTSÁG szerkesztősége további sikeres munkát kíván valamennyi ki-tüntetettnek!

A pillanat meghosszabbítása

**Geiger György látványbirodalomról,
Galambos János lehengerlő tervéről és világot átölelő turnékról**

A Magyar Művészeti Akadémia székházában, a Pesti Vigadóban 2025. november 5-én vette át **Geiger György** Magyarország legrangosabb művészeti elismerését, a Nemzet Művésze díjat. A kitüntetett húszévesen lett a Magyar Állami Operaház zenekarának tagja, négy évre rá pedig a Magyar Rádió és Televízió Szimfonikus Zenekarának szólótrombitása. Nevéhez fűződik a Modern Rézfúvós Együttes megalakítása, neves magyar zeneszerzők számos versenyművet kifejezetten neki dedikáltak. Az EAR együttes alapító tagja, trombita-hárfa duója **Maros Évával** új ösvényt nyitott a kamarazenében.

– Sokoldalú művész, a zene mellett íróként, fotósként is alkot, otthonosan mozog a képzőművészet világában. Közel két méter magas termete, nagy mesélőképességgel megáldott, karizmatikus egyénisége jól ismert szerte a nagyvilágban. Mégis megmaradt lokálpatriótának Soroksáron?

– Engem minden ideköt: szüleim múltja, testvéreim és családom jelen – és remélem, jövője is. Egyedül megszületnem nem sikerült itt, Soroksáron. Dúlt a háború, és a szüleim megérezhették, hogy egy leendő trombitásnak nem jó ómen, ha a világháború aktuális főutcáján, ágyúdörgés közben látja meg a napvilágot, ezért átmeneti időre elköltöztek, elköltöztünk a Bács-Kiskun vármegyei zsákfaluba, *Homokmégyre*, *Treszka* néni házába. A házat ölelő dinnyeföldek éppen akkortájt hordták ki jókora gyümölcsüket, s mint kiderült, anyám „gyümölcse» sem lett éppen apróka... A front elvonult, meggyarapodott családnak pedig hazaköltözött a megtépázott, de már élhető családi otthonunkba. Azóta itt vagyok, s hogy jól vagyok, az köszönhető annak, hogy mégiscsak elköltöztem, immár saját családommal Soroksárról – Soroksárra. Az út túloldalára. Oda, ahova kamaszfejjel, „szigeti” focira menet, a hídról

Galambos János ajándékával

visszanézve megálmodtam majdani otthonom. Az álomhelyre valóságos ház került, amit feleségem tervezett olyanra, amelyet álmodni sem mertem. A Duna több évezredes munkálkodásának köszönhetően látványbirodalmam lett! Amíg még koncerteztem, gyakorlásaimat csak a házam alatt nem folyó – de nekem nagyon kedves – Kis-Dunában élő kacsák, szárcsák, kócsagok, vöcskők, békák, hattyúk és gémek hallgatták. És úgy tűnt, nem bánják, legalábbis nem szóltak ez ügyben.

– „Egyfolytában azon töröm a fejem, hogy ki mindenkit fogok a zenémmel megajándékozni – vallotta egy helyütt. – Az örömet szeretném megosztani mindazokkal, akik valamilyen formában – családilag, barátilag vagy zeneileg – közel állnak hozzám.” A muzsikálás öröme vitte erre a pályára?

– Apám cipőkellék-kereskedő és cipőfelsőrész-készítő mester volt. Anyám, a „drága Mutter” tanult tűzőnőként segítette munkáját, miközben nevelte négy fiúgyermekét, gondozta a kertet, etette a tyúkokat, disznókat, és a háztartást is vezette. Még végiggondolni is sok(k). A műhely és egyben üzlethelyiség valóságos agoraként működött a főutcán. A cipőjavításra várók leültek, beszélgettek politikáról, Soroksárról – apám ebben is, abban is jól kiismerte magát. Betért ebbe az üzletbe Galambos János bácsi, a kor kiemelkedő trombitaművésze is cipőt javíttatni. Beszélgetés közben rám terelődött a szó. A továbbtanulás nehézségeire. Mert ugyan nagyon jól haladtam a harmonikatanulással, tehetségem és kedvem is volt hozzá, de középiskolai szinten nem tanították ezt a hangszeret. Ekkor szólalt meg János bácsi, és kész, lehangoló tervvel állt elő. A megfelelő zenei előképzettségem megvan – mondta –, a hátralevő egy évben pedig elindít a trombitaspályán, nem is lesz gondom a továbbiakban. Amúgy a harmonika meg a trombita nagyon jól kiegészítik egymást – fűzte hozzá –, különösen, ha lakodalmakon fogok játszani. Amikor az egyik hangszeren elfáradok, akkor válthatok a másikra. Apám hamar ráállt a kecsegtető ajánlatra. A terv tulajdonképpen nagy részben megvalósult, kivéve a lakodalmi jóslatot.

Gittai István erdélyi magyar költő vallomása:
„...házuk a magas part legszélén áll,
szinte egy lépésre Istentől.”

– Legendás tanára a Galambos János Zenei Alapfokú Művészeti Iskola névadója Soroksáron. Milyen ember volt?

– Itt ez a kottapult a szobámban, már nem használati tárgy, nincs is rajta kotta, mégis jólesik ránézni, mert Galambos János bácsitól kaptam. Egy mondatára nagyon emlékszem: „Jól figyelj, te mellettem fogsz ülni a Rádiózenekarban!” Utóbb kiderült, több növendékénél kilátásba helyezte ezt a lehetőséget, fontosnak tartotta ugyanis, hogy bízzon magában, aki nála tanul. De ilyen gyönyörű kottaállványa csak egy volt! És az is igaz, hogy ez egyszer bevált a jóslata, mert tényleg mellé kerültem a Rádiózenekarban. Hogyan tanított? Barátomat így biztatta: „úgy kell játszani...”, mint a telihold.” Nem azt mondta, hogy érzékenyen, lágyan vagy dolce, hanem „mint a telihold”. Azután megmutatta. Galambos János úgy született, hogy négy elemivel is professzor tudott lenni, és ha kellett, tudott úgy trombitálni, mint a telihold.

– Tanítványaként tényleg bekerült a zenei gimnáziumba, majd még főiskolásként, húszévesen első trombitás lett a Magyar Állami Operaház zenekarában. Négy évre rá, 1969-ben szólótrombitásnak hívták a Magyar Rádió és Televízió Szimfonikus Zenekarába. A legendás 6-os stúdióban készültek az úgynevezett Z-felvételek...

– A Rádió zenei vezetése kiemelt feladatának tartotta a kortárs szerzők helyzetbe hozását. Ezek a szerzők lényegében ott mozogtak körülöttünk, a kapcsolat is magától értetődően alakult közöttünk. Ők megírták, én eljátszottam. S mivel nagy kedvvel és élvezettel tettem ezt, az igyekezetem és elhivatottságom egy idő után rám irányította a figyelmet. Ily módon aztán sok, kifejezetten nekem dedikált, érdekes és időtálló kompozíció született. Szólótrombitára, az általam vezetett Modern Rézfúvós Együttesre és Maros Évával közös trombita-hárfa

duónkra komponált művek sora született. Az EAR együttessel még az elektromos zene igencsak „rázós” világába is belecsöppentem. Büszke vagyok a szerzők bizalmára, hiszen ahhoz, hogy egy kortárs darabnak sikere legyen, megkerülhetetlen az előadó egyénisége.

– Az életét betöltő zenekari muzsikusi lét mellett kezdett tanítani 1979-ben a Zeneművészeti Főiskolán. Ugyanebben az évben a Modern Rézfúvós Együttessel az olaszországi Anconában megnyerték a Nemzetközi Rézfúvósverseny abszolút első díját. A győzelmet számos felkérés követte: bejárták Európát, majd a világ egyik vezető koncertszervező irodája, a Columbia Artist Management öt amerikai turnét szervezett a kamaraegyüttesnek. Hogyan alakult a nemzetközi karrierje?

– Ezt az időszakomat szinte az egész világot átölelő, rövidebb-hosszabb koncertezés színesítette a zenekarral. A turnék mozgalmasak, érdekesek, sokszor élménydúsak és néha fárasztóak voltak. A kívülről számára meg persze irigylésre méltók, mert a felkérések zöme arra az időre esett, amikor még különleges kegy volt Nyugatra utazni, hát még Japánba, Tajvanba, az USA-ba, Dél-Amerikába, Ausztráliába vagy Új-Zélandra! Hamar kiderült azonban, hogy a koncertek helyszínén – lehetett a város bármilyen szép – szinte csak pillanatokig maradunk. Ezért kezdtem el fényképezni. Hazaérkezve a diavetítő vásznán tetzés szerint meghosszabbíthattam a pillanatokot családom és barátaim körében – és még a busz sem rázott... Bár ezekhez a távoli, látványos turnékhoz nem hasonlítható, mégis igen szép és termékeny időszaként tartom számon, amikor – zenekari elfoglaltságaim mellett – szólistaként utaztam Kelet-Németországba. A Lipcsei Rádió koncertfúvószenekara kért fel a több évet átfogó felvételsorozatra, s ennek az én „magán” turnémnak csak a berlini fal leomlása vetett véget 1989-ben. A helyzet zavarosságát mi sem jellemezte jobban, mint hogy a honoráriumot nyugatnémet márkában kaptam. Ez volt a jó hír. A rossz pedig az, hogy a Lipcsei Rádióban elkeveredtek a szólófelvételeim. Harmincöt évbe telt, mire előkerültek, és meghallgathattam a készre vágott, százharminc percnyi anyagot.

– Pályája során számos kitiüntetésben részesült, 2000-ben érdemes művész lett, majd megkapta a Kossuth-díjat. Magyarország legrangosabb művészeti elismerését, a Nemzet Művésze címet hogyan fogadta?

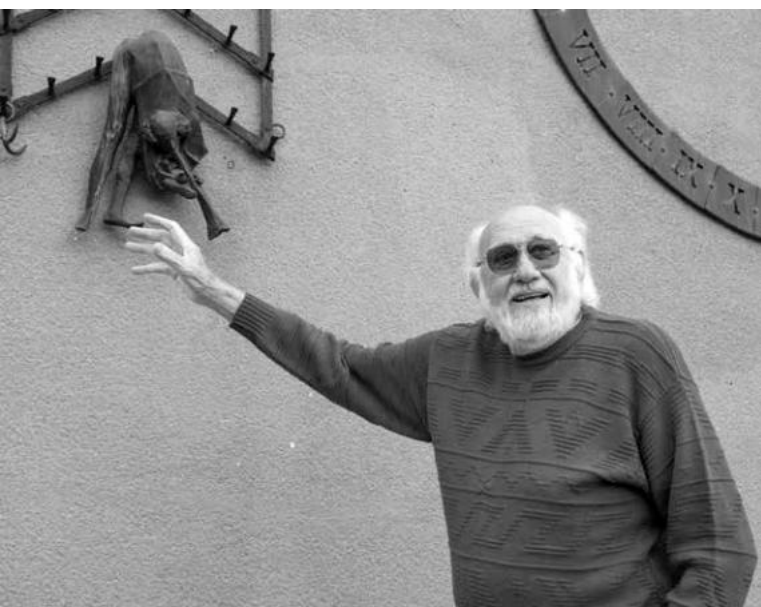
– Amikor 2009-ben megkaptam a Kossuth-díjat, hirtelen felindulásból leírtam a gondolataimat: „Micsoda dolog! Trombitásnak Kossuth-díj? Szerencsére gyorsan terjedt a ritka vendég híre, így hamar jött a megnyugtató segítség is. Sokan megkerestek. Szavahihető emberek biztattak, milyen jól áll nekem a Jövevény. Mintha már régen hozzám tartozna. Így hát megnyugodtam. Még szoknom kell, de már nem idegen, csak előkelő. Örömmel viselem a terhét.” Mi mást tehetnék ehhez most hozzá? Időnként letörlöm az idő porát a trombitáról, és várom a szavahihető emberek támogatását.

**Középkori trombitás. Gikszert után
pellengéren. Borbás Tibor szobra**

„Trombitás tér” a családi ház udvarán

Tóth Ida

Walter Péter felvételei

Tető a fejed felett

Látogatóban Dr. Gyeney Lauránál

Szabó Orsolya felvétele

Elmúlt az ünnepi időszak, amikor érzékenyebben figyeltünk a bennünket körülvevő világra és az abban zajló eseményekre. Az újév zajos köszöntése után lélekben felkészülünk az elkövetkező időszakban ránk váró feladatokra. Egy, a közvetlen környezetünkben dúló háború negyedik évébe léptünk, amelyre néhány esztendővel ezelőtt még nem is gondoltunk. Ha figyelemmel kísérjük a körülöttünk zajló eseményeket, egyetlen kívánságunk, hogy az előttünk álló év ne legyen rosszabb, mint a búcsúzó, és ha már semmi kedvezőt nem hozna számunkra, legalább ne vegyen el senkit szeretteink közül.

Az ember – szerencsére – örök optimista. Ez a derűlátás ad neki erőt ahhoz, hogy még a legnehezebb helyzetekből is talpra álljon és tovább lépjen. Ez a rendkívüli lelki erő segített őseinknek is abban, hogy ott-hont teremtsenek egy új haza ismeretlen körülményei között, és évszázadokon át fennmaradjanak. Nem törték meg őket természeti katasztrófák, háborúk, járványok vagy a kedvezőtlen környezet. Erőt adott nekik az Úristenbe vetett mély hitük, amelyre támaszkodtak, amikor új ott-hont kerestek, amikor szerény lakhelyeket építettek maguknak, s – természetesen – Isten hajlékait és iskolákat is. Hogy legyen fedél a fejük felett. Pompás templomaink és iskolaépületeink ma is a szlovákság legfontosabb kifejeződései és jelképei falvainkban, városainkban. Rajtuk nyugszik a vallási és nyelvi közösségek összetartozásának érzése. Az egykor zárt közösségé, amelynek tagjai nemcsak közös Istent, hanem közös értékeket is vallottak. Ezek az értékek és szabályok határozták meg életüket, irányították és támogatták minden élethelyzetben őket.

A mai nemzedék feladata ennek az örökségnek a gondozása és gyarapítása. Több mint húsz év telt el azóta, hogy önkormányzatunk élt a törvény adta lehetőségekkel, és megkezdte az első kétnyelvű szlovák-magyar iskola működtetését. Ez az intézmény korábbi fenntartójával és az iskola épületének tulajdonosával kötött megállapodás alapján történt. További tíz év telt el, amikor az Országos Szlovák Önkormányzat fokozatosan átvette az iskolákat, és elkezdte gondozni az ingatlanokat is. Először használati joggal rendelkezett, majd az ingó és ingatlan vagyon kezelője, később pedig a nemzetiségi törvény módosítása alapján tulajdonosa lett. Ez a változás az iskolaépületek és kollégiumok korszerűsítésére szolgáló források megszerzésének egyszerűsítését és megkönnyítését szolgálta. Az országos önkormányzat mellett az óvodák és általános iskolák fenntartásának nehéz feladatát *Mátraszentimre, Nézsa, Sámsonháza, Dabas-Sári, Tatabánya-Bánhida* és *Tardos* helyi szlovák választott testületei is magukra vállalták. A szlovák nemzetiségi önkormányzatok jó gazdái lettek azoknak az épületeknek, amelyekben az iskolák működnek. A kormányzati támogatásnak és a szlovák választott testületek jelentős erőfeszítéseinek köszönhetően minden évben felújítási és korszerűsítési munkálatokat végeznek az iskolaépületeken – ablakokat cserélnek, modernizálják a fűtési és elektromos hálózatot, bútorokat és egyéb berendezéseket szereznek be. Az épületek eredeti tulajdonosai, a helyi önkormányzatokkal kötött szerződésekből eredő kötelezettségek mellett a fenntartókat az is motiválja, hogy vonzó környezetet teremtsenek az intézményekbe járó gyermekek számára. Mert azoknak a szülőknek, akik eldöntik, hogy melyik iskolát válasszák gyermekeik számára, a tanítás tartalma fontos, egy jó tanár pótolhatatlan, de az is meghatározó, hogy milyen fedél van a gyerekek feje felett.

A helyi néprajzi gyűjtemények tömeges létrehozása hazánkban az 1970-es években kezdődött. Az első úgynevezett tájházak között volt a szlovák lakosság tárgyi örökségét őrző gyűjtemény *Kesztölcön* (1964). A hazai nemzetiségek közül a németeknek és a szlovákoknak van a legtöbb ilyen gyűjteményük. 77 gyűjteményünk van, ebből körülbelül 61 népi építészeti házban található, amelyek felújításához a Koós Károly Programból lehet támogatást nyerni. E gyűjtemények közül sokat a helyi szlovák önkormányzatok birtokolnak vagy üzemeltetnek, lelkiismeretesen ápolva a szlovák közösség örökségét. E vagyoni szakszerű gondozásának elősegítése érdekében az Országos Szlovák Önkormányzat 2006-ban megalapította a *Legatum* gazdasági társaságot. Bár ez a terület jelenleg a Magyarországi Szlovákok Kulturális Intézetének ernyője alá tartozik, az eredeti cél nem változott. A rendszeres, éves képzéseken elismert szakemberek adják át a gyűjtemények gondozóinak a kiállított tárgyak kezelésével kapcsolatos ismereteket. Természetesen a karbantartásukhoz és újjáépítésükhöz rendelkezésre álló forrásokról is kapnak tájékoztatást, mert az értékeinket védelmező tetőnek nem szabad beáznia.

Önkormányzatunk a tulajdonosa annak a *Sátoraljaújhelyhez* tartozó *Rudabányácskán* álló épületnek is, amelyben a *Zempléni Szlovákok Néprajzi Gyűjteménye* található. Ez az elmúlt években felújításon is átesett: az elektromos hálózat és a tető korszerűsítése mellett maga a kiállítás is megújult, amely a legmodernebb technológia alkalmazásának köszönhetően vonzóbbá vált. A ház hátsó részében kialakított közösségi terek múzeumpedagógiának és nemzedékek találkozásának, közös tevékenységüknek adnak helyet. A múlt évtől a Nógrád és Heves megyei szlovákok állandó kiállítására is büszkék lehetünk, amelyet *Vanyarcon*, a Dessewffy-kúriában hoztuk létre, a községi önkormányzattól ingyenesen használatba kapott épületben. A gazdaságosabb üzemeltetés érdekében jelenleg az elektromos hálózat korszerűsítése és a födém szigetelése zajlik. Mindkét gyűjtemény valójában az első lépés a *Magyarországi Szlovákok Múzeuma* létrehozásához. Az új intézmény a Rákóczi úti, korábbi szlovák evangélikus templomból kinövő új *Szlovák Kulturális Központban* kap helyet, amely 2025-ben vadonatúj tetőt kapott.

A kormány támogatási politikájának köszönhetően az elmúlt években szlovák közösségi központokat hoztak létre és újíttak fel számos szlovákok lakta városban és községben. Ez az infrastruktúra, amely a helyi szlovák önkormányzatok és egyesületek jelentős erőfeszítése árán született, fokozatosan állandó helyszínné válik, ahol a szlovák közösség tagjai és szimpatizánsaik rendszeresen találkozhatnak, és egyúttal láthatóbbá is teszi őket. Ennek köszönhetően a helyi szintű szlovák kezdeményezések végre fedélre tesznek szert. A következő időszak feladata ezen intézmények finanszírozási rendszerének kidolgozása és megvalósítása lesz, annak érdekében, hogy azok hosszú években át betölthessék küldetésüket.

Hollerné Racskó Erzsébet,
az Országos Szlovák Önkormányzat elnöke
Forrás: Ludové noviny

Hollerné Racskó Erzsébet elnök

Látogasson el honlapunkra: www.nemzetisegek.hu

Nyolcvan éve vette kezdetét a kényszerű búcsú

Budaörsön emlékeztek meg a magyarországi németek elhurcolásáról és elűzetéséről

Január 19-én Budaörsön emlékeztek meg a magyarországi németek 80 évvel ezelőtt kezdődött legtragikusabb sorscsapásáról, az elűzetésről. A helyszín jelképi jelentőséggel bír: 1946. január 19-én ugyanis innen indult el az első vonatszerelvény, amely ártatlan magyarországi németeket kényszerített szülőföldjük elhagyására. A Magyarország Kormánya által szervezett központi megemlékezésen egyházi és világi keretek között rótták le kegyeletüket az áldozatok emléke előtt mindazok, akik jelenlétükkel kívánták kifejezni elkötelezettségüket a történelmi igazságtétel és az emlékezés kultúrája iránt.

A megemlékezés a budaörsi Ó-temetőben, a magyarországi németek elűzetésének nemzeti emlékművénél kezdődött, amelyet ünnepélyes keretek között, katonai tiszteletadás mellett koszorúztak meg. Kövér László, az Országgyűlés elnöke, Joschi Ament, a Magyarországról Származó Németek Szövetségének elnöke, Engländerné Hock Ibolya, a Magyarországi Németek Országos Önkormányzatának (MNOÖ) elnöke, valamint Ritter Imre német nemzetiségi országgyűlési képviselő is elhelyezte koszorúját.

Az eseményt a budaörsi Nepomuki Szent János-templomban német nyelvű szentmise követte. A megemlékezés keretében elhangzott beszédek együttes üzenete az volt, hogy a múlt tragédiáit felidézni, megérteni és továbbadni közös kötelességünk. A felszólalók hangsúlyozták: a kollektív bűnösség elvére épülő megtorlások ártatlan emberek tízezreinek életét törték derékba, családokat szakítottak szét, közösségeket tettek földönfutóvá.

Joschi Ament beszédében kiemelte, hogy a magyarországi németek elhurcolása és elűzetése nem lezárt történelmi esemény, hanem nemzedékeken át ható trauma, amely családok, faluközösségek és egy egész népcsoport életét törte ketté. Rámutatott: a száraz statisztikai adatok – több tízezer elhurcolt és mintegy 220 ezer elűzött ember – mögött egyéni sorsok, elveszített otthonok és soha be nem gyógyuló sebek húzódnak meg. Hangsúlyozta, hogy az elűzetés nem csupán a múlt része, hanem egyúttal a jelen felelősségét is jelenti, különösen amiatt, hogy a szemtanúk hangja lassan végleg elnémul. Ament szerint az emlékezés nem a múltban való megrekedést, hanem erkölcsi kötelességet jelent: annak biztosítását, hogy kirekesztés, kollektív bűnösség és erőszak soha többé ne ismétlődhessen meg, mert a tartós béke csak felelősségvállaláson, belátáson és megbékélésen alapulhat.

Engländerné Hock Ibolya beszédében személyes és a közösségi emlékezeten keresztül idézte fel a magyarországi németek elűzetésének tragédiáját, hangsúlyozva, hogy az emlékezés nem csak történelmi tények felidézését jelenti, hanem emberi sorsok, mindennapi képek és családi történetek továbbélését is. Saját családja és szülőfaluja példáján érzékelte, miként szakította szét az elűzetés a közösségeket, és milyen fájdalmas veszteséget jelentett az otthonok, az elődök sírjainak hátrahagyása. Rámutatott: az emlékezés akkor válik teljessé, ha az átfogó történelmi narratívák és a személyes élmények egymást kiegészítve adnak értelmet a múltnak. A MNOÖ-elnök nyomatékosította: a magyarországi német közösség jövője azon múlik, hogy a családok, az intézmények és az egyének egyaránt vállalják-e felelősségüket identitásuk megélésében és továbbadásában, mert az elűzetés emlékezete nem pusztán pillantás a múltba, hanem a jövő kezdete, így mindannyiunk feladata.

A magyarországi németek elűzetése az ezeréves magyar-német együttélés egyik legmegrázóbb megszakítása volt, amely egyben a XX. századi magyar állam súlyos történelmi mulasztásaira is rávilágít – hangsúlyozta beszédében Kövér László. Emlékeztetett: a külső befo-

lyás és a belső meghasonlás következtében cselekvésképtelenné vált állam több alkalommal sem tudta megvédeni polgárai alapvető jogait, így a magyarországi németek szülőföldhöz való jogát sem 1946-1948 között. Hangsúlyozta: az áldozatok előtti főhajtás mellett a jelen felelőssége is megkerülhetetlen, hiszen ma is emberek millióit fenyegeti a kényszerű elűzetés veszélye. Ezért – mint mondta – erkölcsi és politikai kötelesség fellépni a szülőföldhöz és a nemzeti identitáshoz való jog egyetemes védelméért.

1946 januárjában indult el az a folyamat, amelynek során mintegy 220 ezer magyarországi németet űztek el szülőföldjéről. Mindez fizikai, lelki és kulturális értelemben is súlyos veszteséget jelentett nemcsak az érintetteknek, de Magyarország egészének is.

Január 19-e 2012-től a magyarországi németek elhurcolásának és elűzetésének hivatalos emléknapja: ez az időpont jelképesen és történelmileg is összekapcsolja a személyes sorsokat a nemzeti emlékezettel. Az emléknap üzenete ma is időszerű: figyelmeztet a kirekesztés veszélyeire, és arra, hogy a kisebbségek védelme, a kölcsönös tisztelet és az együttélés értékei nem maguktól értetődőek, hanem nap mint nap megerősítendő alapelvek.

A Magyarországi Németek Országos Önkormányzata számára kiemelten fontos, hogy az emlékezés ne pusztán múltba tekintés legyen, hanem a jövő iránti felelősségvállalás is. Az ilyen alkalmak egyebek mellett arra is lehetőséget adnak, hogy a fiatalabb korosztályok is megismerjék a történelmi igazságot, és ahhoz is hozzájárulnak, hogy a közösségi emlékezet élő maradjon.

Német Nagykövetség Budapest

Sulyok Tamás
és Frank-Walter
Steinmeier

2026. január 19-én a magyarországi németek második világháború utáni elűzetésének és elhurcolásának 80. évfordulóján a történelem tragikus fejezetére emlékezünk.

A náci Németország felfoghatatlan szenvedést okozott Európának, s a háború után is sok ember számára folytatódott a gyötrelmek. Milliók éltek át traumát, maradtak otthon nélkül, veszítették el szeretteiket, barátait s mindazt, ami számukra kedves és drága volt.

A magyarországi németekre is szomorú sors várt. Miután évszázadokon át kultúrájukkal és hagyományaikkal gazdagították az országot, a kollektív bűnösség szellemében közülük sokakat deportáltak és elűdöztek szülőföldjükről.

Ma, a kitelepítés és a deportálás 80. évfordulóján, mindazokra emlékezünk, akik elvesztették otthonukat, vagyonukat és gyakran még ennel is többet. Emlékezünk a mérhetetlen szenvedésre és az életek tönkretételére, de arra is, hogy a Magyarországról elűzött németek milyen nagymértékben járultak hozzá új hazájuk fejlődéséhez. Ugyanakkor hálásak vagyunk és örülünk, hogy a ma virágzó magyarországi német közösség életben tartja hagyományait s továbbra is hidakat épít. Kulturális örökségük megújítása és továbbadása egyáltalán nem magától értetődő, hanem az ellenálló képesség és a túlélési akarás bizonyítéka.

Ezért különleges pillanat a mai, amikor is Frank-Walter Steinmeier és Sulyok Tamás államfők Münchenben találkoznak, hogy közösen emlékezzenek az elűzött magyarországi németekre, szenvedéseikre és együtt tiszteljenek emlékükhöz.

Magyarországon a magyarországi németek önkormányzatának LdU (MNOÖ) meghívására Kövér László házelnökkel együtt részt vettünk a budaörsi központi megemlékezésen. Emlékezünk és megemlékezünk – szolidaritást vállalva mindazokkal, akik életben tartják a magyarországi német nemzetiség örökségét.

Újdonatúj régiségek – 2025

Digitalizált forráskiadványok a múltból

A nemzetiségek számára gazdag forrásanyagot kínáló, „adatbányaként” szolgáló könyv- és folyóirat-archívumokat korábban több cikkünkben részletesen ismertettük (BARÁTSÁG, 2020/2., 2020/6., 2023/3., 2024/4. szám). Ez alkalommal az ezekre a felületekre 2025-ben feltöltött, nemzetiségi közösségeink érdeklődésére számot tartó dokumentumokra igyekszünk felhívni olvasóink figyelmét.

A Digitális Irodalmi Akadémia (*dia.hu*) tavaly decemberi közgyűlésén tiszteletbeli taggá választották Fried István irodalomtörténészt, professor emeritust, az összehasonlító irodalomtudomány kimagasló képviselőjét. Így aztán a *dia.hu* felületére lassan felkerül majd összes alkotása. Az év végéig ingyenesen hozzáférhetővé tett munkái között teljes terjedelmében olvasható már a több nemzetiségünk számára is fontos *A délszláv népköltészet recepciója a magyar irodalomban Kazinczytól Jókaiig* című kötete. Ebben a szerző a két nyelven alkotó Vitkovics Mihálynak és a szerb népköltészet magyar szépirodalomra gyakorolt hatására külön fejezetet szánt. A többiben is bőséggel találunk azonban szerb, de sok-sok horvát és szlovén említést, sőt, bosnyák népdalokat éneklő Jókai-hősre is akadhatunk. Herczeg Ferencet a Digitális Irodalmi Akadémia ugyan már 2020-ban posztumusz tagjává választotta, de digitalizált művei elsöprő többsége csak 2025-ben vált a felületen elérhetővé. Jelenleg összes drámája, regénye, novellája, meseje, elbeszélése olvasható, s már tanulmányait is folyamatosan töltik fel. Ugyancsak elérhető Bari Károly teljes szépirodalmi életműve.

A *Magyar Társadalomtudományok Digitális archívuma (mtda.hu)* 2025. évi digitalizálásai ismét számos – ma már könyvtári és antikváriumi forgalomban egyaránt elérhetetlen – kiadványt tettek közkinccsé. Nem csoda, hogy jobbára nyomuk veszett a történelem süllyesztőjében, hiszen kis példányszámú, többnyire silány papírra nyomott füzetecskék voltak, s nemcsak küllemük, de a bennük rögzült gondolatok egy része is megkopott, meghaladott, vállalhatatlanná vált az idők során. Mivel azonban pontosan tükrözik megjelenésük idejének korszellemét, fontos forrásmunkáknak tekinthetők.

Balogh Albin össznemzetiségi munkája, az *Ország és nyelv (határok és nemzetiségek) a magyar történelemben* (1928) című munkájában a honfoglalástól tekinti át a Kárpát-medence népességének alakulását. Az egyes népcsoportokat is bemutatja a kabaroktól, izmaelitáktól, kánokon (jászokon) kezdve, s kitérve a székely-kérdésre is. A tótok (szlovákok), csehek, lengyelek, ruthének (ruszinok), szlovének (vendek) horvátok, szerbek, oláhok (románok), olaszok és germánok (németek, szászok, svábok) is ismertetést kapnak. Röviden szól a görögökről, albánokról, örményekről, kissé hosszabban a zsidókról és cigányokról is. (Nemzetiségnek vehetjük bizonyos szempontból a cigányokat és a zsidókat is – írja.)

Csepregi-Horváth János munkája, az *Asszimiláció* (1935) ugyancsak valamennyi kisebbségi helyzetben élő nemzeti-nyelvi közösség számára hordozhat fontos tanulságokat. „A háború előtti magyarosító törekvések a nemzetiség pozitivistá felfogásából indultak ki. Azt hitték, hogy az új népközösséghez pártolók teljesen átalakulnak, ha a szembeűnő elemekben alkalmazkodnak, vagyis, ha elsajátítják nyelvünket és formális másolással nemzeti öntudatunkat is átveszik.” Ez a szerző alapvetése, amelyre elemzését építi.

A téves, bűnös és eredménytelen asszimilációs törekvésekre ad példát egy szegedi iskolaigazgató mindössze tizenhét oldalas nyomtatványa. Perjéssy László 1904-ben szerzői kiadásban, *Szegeden* jelentette meg *Nemzetiségek és a magyarság* címmel, a Dugonics Társaságban tartott felolvasásá-

nak szövegét. Ebben hangzott el a következő mondatsor is: „A tapasztalat azt bizonyítja, hogy vegyes nyelvű községekben, városokban, a nyelvhatárokon a beolvasztás sikerrel folyik, de a zárt, tömör nemzetiségi tömegekben kárba veszett a munka, kárba veszett az anyagi erő, a beolvasztás nagy munkája egy lépést sem halad előre. Pedig beolvasztás nélkül sem egységes magyar nemzet, sem egységes magyar nemzeti állam nem jöhet létre!” Egykori hallgatói feltehetően egyetértettek vele.

A horvát kérdéshez, Szalay László könyve 1861-ben jelent meg *Pesten*. A horvát-magyar kiegyezés előtt hét évvel nyomdafestékhez jutva, tartalma, mintegy a megbékélés folyamatára is betekintést nyújt. Ugyanő, ugyanabban az évben jelentette meg *A magyarországi szerb telepek jogviszonya az államhoz* című könyvét is. A XIV. századtól (Dusán nagyfejedelemtől) vázolja fel a szerb történelmet, illetve Magyar- és Rácország viszonyának alakulását, a történelmi Magyarországra érkezett szerb telepeseket. E nemzetiséggel kapcsolatban (de általánosságban a hazai nemzetiségpolitikáról is) igen fontos forrásértéket jelent az *Ergovics* Uros által Budán, 1848-ban kiadott *Szerb szózat a magyar nemzethez* című munka. Érdemes idézni egy fontos meglátását, amely a hazai nemzetiségek körében kifejtett tudatos békéltenség-keltésről szól, történelmi, forradalmi időkben, egy nemzeti-ségi tollából. „...mert ez időben az osztrák kormány politika remek művet alkotott, üres ígéretekkel kész fegyveres erőt s lelkes katonai gyarmatokat szerezvén bel és kül ellenei legyőzésére, melly politikának főtacticájá abban is állott, hogy midőn szükséges volt, akkor magyart, a szerbet az állomány védelmére egyesíteni, — mikor pedig szükségesnek látszott, e két nép polgári egyesülését jezuisticus fogásokkal hátráltatni tudta.”

Ruh György 1942-ben kiadott művében (*Magyarok Horvátországban*) nem a Trianon utáni időket vizsgálja, a XVI. századtól 1910-ig látta a folyamatokat. Statisztikai táblázatokba szervezett tényadatai könnyen áttekinthetők. Az egyes horvát városokba történt magyar betelepülés időpontjait is igyekezett rögzíteni.

A pánszlávizmus korai szakaszának figyelemre méltó dokumentuma *Kevelov* Miklós *Orosz hang a tótokhoz* (1868), című pamfletje, melyben „A hivatalos Oroszországgal való kaczerkodás” számos esete is olvasható.

Herrmann Antal több írása is elérhetővé vált. Köztük *A hegyek kultusza Erdély népeinél* (1893) és *A hienczeokról* (1895). Az első a helyi szászok, cigányok, magyarok, rumének (románok) és örmények hegyekkel kapcsolatos néphitét mutatja be, veti egybe, utóbbi pedig a Vas és Sopron vármegyében élő németajkú lakosság néprajzi vázolata. Az *Alternatívák a rumen etnologióhoz* (1890) a Hunyad megyei Történelmi és Régészeti Társaság ülésén, a *Temesmegyei cigányok* (1913) a Temesvári Szabad Líceumban elhangzott előadásának nyomata.

Heinrich Gusztáv két kötetben vezet végig a német nyelvű szépirodalom fejlődésén (*A német irodalom története* – 1886, 1889). Megkerülhetetlen munka. Az *Emlékek. br. Vay Miklósné, Adelsheim Johanna báróné leveleiből* (1888.) című könyv a kiadás évében már agg korú – a néhai apjával azonos nevet viselő koronaőr – édesanyjának hátrahagyott munkája. A badeni születésű bárónő emlékiratszerűen összegyűjtött leveleit, valamint férje és a maga saját tollú életrajzát tartalmazza. Ezek eredetileg német anyanyelvén íródtak. Érdekes olvasmány, melyből kiderül, hogy miként vált egy tősgyökeres osztrák lány honszerető magyar asszonnyá.

Gr. Kuun Géza 1873-ban megjelent *Adalékok a Krím történetéhez* című munkája mostanság, az orosz-ukrán háború közepette is izgalmas olvasmánynak tűnhet. A Krím nevének eredetéről szóló elméletek bemutatása után a területen 1387-ig – a genuaiak s a kis tatárországi kán közt létrejött egyezségig – végbement fordulatokat s a megtelepedett népeket veszi sorra. Mindazokat, amelyek a hányatott sorsú félszigeten megfordultak.

Közzétették Jánosi Béla többrészes filozófiai sorozatát is (*Az aesthetika története*). Ennek első kötete, *A görögök aesthetikája* (1899) az ókori görög bölcselők műszépészeti felfogásának alakulásán vezet végig.

A *Magyar Elektronikus Könyvtárban (mek.oszk.hu)* is akadnak új csemegék. 2025 januárjában került fel Herczeg Ferenc *A bánáti sváb hűség* című összeállítása Herczeg Nemzeti Színház-beli ünnepléséről, melyet a bánáti sváb közösség szervezett számára *A fekete lovas* című színművével szerzett érdemei elismeréseként. (A történet cselekménye az 1848/49-es években egy közelebből meg nem nevezett bánáti városban zajlik.) A Délvidéki Liga által 1920-ban kiadott kötet az ünneplést és az ünneplés tárgyát együtt tartalmazza. Ugyanekkor tették interneten itt is mindenki által olvashatóvá Herczeg *A hét sváb* című regényét, valamint 1902-ben *Német nemzetiségi kérdés* címen köteté formált négy újságcikkét is.

A hadtörténet iránt érdeklődők májustól görgethetik képernyőikön egy másik Herczeg, *Herczeg Géza Végig Szerbián – Három hadsereg diadalútja* (1916) című első világháborús visszaemlékezését. A három hadseregen az osztrák-magyar, a német és a bolgár hadsereg értendő. A személyes hadtörténet, amely nem stratégiai elemzések sora, hanem – ahogy maga írja – „fényképfelvételek az újságíró szemének a lencséjével szíve érzékeny lemezére”. Épp ezért lehet értékes kiegészítője az e tárgyban készült komoly szaktudományi munkáknak. *Göndör Ferenc Szerb szocialisták a háborúban* című könyve ugyanebben az évben jelent meg a „nagy háborúról”, amely később első világháborúként került be a történelemkönyvekbe.

A *Halász Iván* által írt és összeállított *Bevezetés a modern Szlovákia tanulmányozásába – A modern Szlovákia kézikönyve* (2008) is ez évtől érhető elektronikus változatban. Ennek tartalma a Szlovákiában 1989-2007 között végbement főbb események és folyamatok rövid, áttekinthető és olvasható formában történő bemutatása. Nem szorosan vett eseménytörténet, hanem inkább azon meghatározó általános irányok ismertetése, amelyek 1989 után jellemezték a szlovák fejlődést.

A Pázmány Péter Katolikus Egyetem Szent Adalbert Közép-Európa Kutatócsoportja, a nyitrai Konstantin Filozófus Egyetem és a Nagyszombati Egyetem 2006 júniusában egynapos szimpóziumot szervezett *Magyar-szlovák terminológiai kérdések* címmel. A tanácskozáson történészek, nyelvészek, irodalomárok vettek részt. Ezt az eseményt decemberben követte a második hasonló rendezvény. A két találkozó anyagát *Ábrahám Barna* szerkesztésében tartalmazó, ugyancsak 2025 májusától elérhető konferenciakiadványban (*Magyar-szlovák terminológiai kérdések*) a referátumok azonos szöveggel mindkét nyelven elolvashatók.

Egy újabb muzeális kiadvány elérhetővé tételével igazi hungarikumokkal is gazdagodott a kínálat. Az *Europica varietas, avagy Szepsi Czombor Martonnak Lengyel, Mazur, Pruz, Dania, Frizia, Hollandia, Zelandia, Anglia, Gallia, Német és Cheh országon, viszontag az prussiai, pomeraniai, sveciai, norvegiai, frisiai, zelandiai, britanniai tengeren való budosasaban látot, hallot külömb külömb fele dolgoknak rövid le irasa* eredetileg 1620-ban jelent meg Kassán. Ugyancsak muzeális értékű *Froelich David magyar és rész szerént német-oroszági astronomus kalendariuma Christus Urunk születése után 1649 esztendőre*, amely „Magyar országnak és Erdélynek egéhez nagy szorgalmatossággal alkalmaztatott”.

A múlt évtől elérhető *Schmidt Henrik* – a helyi nyelvi jellegzetességeket feltáró – *A verbászi német nyelvjárásról* írt tanulmánya is, melynek eredeti példánya a *Philologiai Közöny* XXIII. kötetéből származó különnyomatként jelent meg 1899-ben.

Az *Elektrómos Periodika Adatbázis (epa.hu)* folyóirat-gyűjteményébe a *Hrvatski glasnik* 2025. évi számai is bekerültek, így az újság 2014-2025 közötti teljes évfolyamai válhattak már e felületen is olvashatóvá, kutathatóvá. (A *L'udové Noviny* ugyan nincs archiválva, de 2005-2024 közötti számai a *luno.hu* mellett itt is megnyithatók.) Ugyancsak távoli eléréssel lehet júliustól e címről is megnyitni a *Pester Lloyd* [https://epa.hu/html/vgi/kereses/ujak.phtml?cim=barmi\(die deutschsprachige Zeitung Ungarns\) 2004-től megjelent számai online-változatát](https://epa.hu/html/vgi/kereses/ujak.phtml?cim=barmi(die deutschsprachige Zeitung Ungarns) 2004-től megjelent számai online-változatát).

Persze a fentiek csak kiragadások, alaposabb keresésekkel – amelyre mindenkit jó szívvel biztat a szerző – újabb értékes találatok is fellelhetők.

(háas)

A nemzetiségi kultúra ápolása nem elvont cél, hanem a következő generációk identitásának és önismeretének egyik legfontosabb útja

Fiatalok, kutatók és közösségi példaképek kaptak elismerést a magyarországi némettség jubileumi országos gáláján

A Magyarországi Németek Országos Önkormányzata 2026. évi – immáron harmincadik – országos gáláját január 10-én, a magyarországi német önkormányzatok napján rendezték meg a Budapest Kongresszusi Központban. Az esemény ismét kivételes alkalmat teremtett arra, hogy a magyarországi német közösség együtt ünnepelje kulturális sokszínűségét, történelmi örökségét és jövőbe mutató értékeit – bár ezúttal kétségkívül beárnyékolta a rendkívül kedvezőtlen időjárás, amely közlekedési nehézségeket okozott.

Englenderné Hock Ibolya és dr. Szalayné dr. Sándor Erzsébet köszöntötte az egybegyűlteket

A rendezvényen a résztvevőket Englenderné Hock Ibolya, a Magyarországi Németek Országos Önkormányzatának (MNOÖ) elnöke köszöntötte. Hangsúlyozta: a közösség ereje a tudatos összetartásban, a múlt tiszteletében és a jövő felelős alakításában rejlik. Kiemelte, hogy az MNOÖ stratégiájának középpontjában a hagyományok megőrzése és továbbélése, valamint a fiatal nemzedékek megszólítása áll. Rámutatott: a következő időszak különös felelősséget ró a magyarországi németesre, hiszen a közelgő országgyűlési választások fényében elengedhetetlen az aktív részvétel és a választói regisztráció erősítése. Mint fogalmazott, a közösség jövőjét nem mások döntései, hanem a saját felelősségvállalásunk határozza meg. „Gondoljunk mindannyian arra – különösen az elűzetés és az elhurcolás emlékeiben –, hogy őseink a németességükért szenvedtek. A legkevesebb, amit tehetünk, hogy kiállunk érte. Ennyivel tartozunk nekik!”

Dr. Szalayné dr. Sándor Erzsébet, a közelmúltban leköszönt nemzetiségi ombudsmanhelyettes ünnepi beszédében köszönetét fejezte ki a magyarországi német közösségnek azért a több évtizedes, következetes és értékteremtő munkáért, amellyel élő tartalommal töltik meg a nemzetiségi jogi kereteket. Hangsúlyozta: a magyarországi németesség ereje a nemzedékek közötti szolidaritásban, a párbeszédben és abban a nyitottságban rejlik, amellyel egymást kiegészítve alkalmazza a hagyományőrzést és a modern kommunikációs formákat. Rámutatott arra is, hogy a válságokkal és bizonytalanságokkal terhelt világban különösen felértékelődik a kultúra sokszínűségének tisztelete, az együttműkö-

dés a nemzetiségi közösségek között, valamint a fiatalok bevonása a közösséget érintő döntésekbe. 2026, az országgyűlési választások éve, meghatározó jelentőségű a magyarországi némettség számára. A közösség jövője szempontjából továbbra is kulcsfontosságú a parlamenti képviselő megőrzése.

A gálán adták át a hazai német közösség legmagasabb rangú kitüntetését.

Fiatalok a közösség jövőjéért – Koch Valéria-díjak átadása

Az elismerés azon középiskolás és egyetemista fiataloknak adományozható, akik kiemelkedő elkötelezettséggel dolgoznak a magyarországi német nyelv, kultúra és hagyományok megőrzéséért és továbbadásáért. A díjakat *Szauter Terézia*, az MNOÖ oktatási bizottságának elnöke, valamint *Richolm Erik*, az ifjúsági bizottság elnöke adta át.

Hergert Kira magyarországi német családban nőtt fel, ahol a német nyelv – akár nyelvjárában, akár köznyelvi formában – mindennapjai természetes része volt. Általános iskolai tanulmányait német egynyelvű osztályban végezte. Amint lehetősége nyílt rá, rendszeresen részt vett különböző versenyeken, ahol örömmel és magabiztosan használta a német nyelvet. Tehetségét a nyelvjárás területén is bizonyította: versmondó versenyek rendszeres szereplője volt. Meggyőződése, hogy egy dialektus ismerete és használata különleges érték, amely kultúrájának szerves része. Elmondása szerint büszkeséggel tölti el, hogy dédnagymamája népviseletében állhatott a zsűri elé, és nagy örömmel élte meg, hogy a 2025-ös országos szavalóversenyen ötödik helyezést ért el. Három éve a *Magyarországi Német Gyermekéért Egyesület* cselekvő tagjaként német nyelvű táborok s egyéb gyermek- és ifjúsági programok szervezésében vesz részt. Különösen fontosnak tartja a magyarországi német hagyományok megőrzését, amihez az évente megrendezett táborok kiváló lehetőséget biztosítanak. A hagyományápolás részeként a dalkincs megőrzését is kiemelten fontosnak tartja, ezért tagja iskolája, a *Koch Valéria Iskolaközpont* kórusának. Az együttes különböző iskolai és városi rendezvényeken történő fellépéseivel hozzájárul ahhoz, hogy a magyarországi német népdalok élő hagyományként maradjanak fenn.

Kira néhány évvel ezelőtt részt vett egy frankfurti nemzetközi ifjúsági találkozón, melyen egész Európából érkező fiatalokkal ismerkedhetett meg. Eközben sokat tanult arról, hogy más országokban a német kisebbségek miként őrzik és ápolják nyelvüket, hagyományukat. Ez új lendületet adott közösségi szerepvállalásához. Tavalytól a *Magyarországi Német Fiatalok Közössége* vérméni baráti körének tagja, amelyben fiatalkorában édesapja is tevékenykedett. Lakóhelyén, *Kozármislényben* is rendszeresen közreműködött különböző közösségi eseményeken, többek között a betelepítés emlékművének avatásán és a pünkösdi koszorúzásokon.

Pencz-Amrein Ludovika Franciska szüleivel és testvérével a baranyai *Mecseknádasdon* nőtt fel. Anyanyelve a német, amelyet a családban mindennap használnak, míg a magyar nyelvet rokonaitól, valamint az óvodában sajátította el. Nyelvi és kulturális kötődésének alakulásában különösen meghatározó szerepet játszott anyai nagymamája, akinek köszönhetően nemcsak a nyelvjárást ismerte meg, hanem a helyi szólásokat és közmondásokat is. 2015 óta tagja iskolája, a *Koch Valéria Iskolaközpont* kórusának, amellyel számos rendezvényen: német nyelvű miséken, nemzetiségi napokon, valamint a pécsi *Wunderbar Fesztiválon* is fellépett. Szerepet vállal az iskola színjátszó szakkörében is. Ennek tagjaként két alkalommal vett részt a magyarországi német gimnáziumok *Szekszárdon*, a Magyarországi Német Színházban rendezett színházi találkozóján. Szívesen mond verseket az iskolai rendezvényeken, főszerepet játszott *A herceg és a rózsza* című hangjátékban, amely Koch Valéria műve alapján készült, továbbá szerepelt az *Egy frankföldi polkázni tanul* című dokumentumfilmben is.

Az elismeréseket Szauter Terézia és Richolm Erik adta át

Szülőfaluja német közösségi életében szintén serénykedik: főszerepet alakított egy *Frank* Ildikó által rendezett színdarabban, tagja a *Skóciai Szent Margit Kórusnak*, amellyel német nyelvű miséken énekelnek, valamint a nagybőjti időszakban német nyelvű passiójátékok előadásában működnek közre. Emellett a *Magyarországi Német Családfakutatók Munkaközösség* munkájában is részt vesz. Ennek köszönhetően számos magyarországi német települést ismerhetett meg. Érettségi után a nemzetközi kapcsolatok területén szeretne továbbtanulni. Fontosnak tartja, hogy minél alaposabban megismerje népcsoportja történetét, s meggyőződése, hogy nemcsak a magyarországi németeknek, hanem a többségi társadalomnak és a Németországban élő németeknek is többet kellene tudniuk erről az örökségről.

Werner Barbara a pécsi Koch Valéria Iskolaközpont tizenkettedik évfolyamos, végzős tanulója. Már kisgyermekkorától mind tanulmányi eredményeivel, mind közösségi szerepvállalásával arra törekszik, hogy aktívan hozzájáruljon a magyarországi német hagyományok ápolásához, valamint a nyelvi és kulturális értékek megőrzéséhez. Születése óta édesapja kizárólag németül beszél vele, így kétnyelvű környezetben nőtt fel. Óvodás kora óta tagja különböző magyarországi német néptáncsoportoknak, emellett iskolája kórusában is énekel. Az együttes a szekszárdi kórusminősítéseken német repertoárjával rendszeresen kiváló eredményeket ér el, és több alkalommal közreműködött már a pécsi német nyelvű szentmiséken is. Barbara a pécsi székesegyházban havonta megrendezett német nyelvű miséken egyetemes könyörgéseket olvas fel, alkalmanként pedig az egyik olvasmányt is ő tolmácsolja. 2023 óta a *VUK – a Magyarországi Német Gyermekéért Egyesület* – ifjúsági vezetője. Rendszeresen részt vesz az egyesület rendezvényein és stratégiai értekezleteken, ifjúsági vezetőképzéseken is képviseli a szervezetet. 2024-ben elnyerte Pécs önkormányzatának nemzetiségi területen tevékenykedő diákok és hallgatók számára kiírt ösztöndíját, valamint az állami nemzetiségi tanulmányi ösztöndíjat. Rendszeres résztvevője a német nyelvi és népiismereti országos versenyeknek is. Legnagyobb sikerét 2025-ben érte el, amikor mind a német mint anyanyelv, mind a német mint idegen nyelv kategóriában országos hatodik helyezést szerzett. Érettségi után közgazdasági tanulmányokat szeretne folytatni.

Koch Valéria-díjban részesült (balról jobbra):
Pencz-Amrein Ludovika Franciska, Hergert
Kira, Werner Barbara

Tudományos kiválóságok elismerése – Heinek Ottó-díj

A gála további részében adták át a *Heinek Ottó-díjat*, amellyel negyven évesnél fiatalabb kutatókat tüntetnek ki a magyarországi németiséghez kapcsolódó kiemelkedő tudományos munkájukért. Az elismeréseket *Schubert Olivia*, az MNOÖ elnökhelyettese nyújtotta át.

Dr. Muka Viktória doktori értekezése, amelyet 2025-ben *summa cum laude* minősítéssel védett meg, az *Identitáspolitikai kontinuitások a magyarországi németeknél az „új hazában” – az úrnapi virágszőnyeg, mint Budaörs egyedi jellegzetessége* címet viseli. Középpontjában az Úrnapija katolikus főünnep alkalmából készített virágszőnyegek identitáspolitikai értelmezése és szerepe áll. A kutatás egyrészt a Budaörsön, másrészt a Budaörsről elűzött németek háború utáni, Németországban élő közösségeiben létrehozott virágszőnyegek vizsgálatára terjed ki. Disszertációja bevezetőjében arról ír, miként élte meg gyermekként azt, amikor a Németországból érkező rokonai látogatást tettek a nagymamájánál, és rendszerint felkeresték egykori otthonukat, Budaörsöt. Ezek az élmények mély és tartós érdeklődést alakítottak ki benne nemcsak saját családja múltja, hanem tágabb értelemben a Magyarországon élő, illetve az innen származó németek története iránt is. Ez a személyes kötődés tanulmányait is meghatározta: a budapesti *Német Nemzetiségi Gimnáziumban* tett érettségi vizsgát követően a budapesti *Eötvös Loránd Tudományegyetem Germanisztikai Intézetében* folytatta alapképzését, magyarországi kisebbségi német nyelv szakirányon. Doktori tanulmányait az *Andrássy Gyula Budapesti Német Nyelvi Egyetemen* végezte, a közép-európai történelem részprogram keretében.

Dr. Nagy Viktória doktori értekezésének címe: *A nyelvi kompetenciámérések elemzése a magyarországi német nemzetiségi iskolák szemszögéből*. Munkájában a magyarországi német iskolarendszer számára rendkívül időszerű, egyben több tudományágat átfogó, lényeges nyelvészeti témát dolgoz fel. Tizenhárom magyarországi német oktatási intézmény vizsgálatával, valamint egy széles körű adatbázis elemzésével fejlesztő módon járul hozzá a magyarországi német oktatás minőségbiztosításához. Disszertációját *summa cum laude* minősítéssel értékelték. Külön kiemelendő folyamatos tudományos teljesítménye is. Dr. Nagy Viktória eddig számos tanulmányt adott közre hazai és nemzetközi szakfolyóiratokban, valamint konferenciakötetben. Doktori tanulmányai során több hazai és külföldi tudományos tanácskozáson vett részt, köztük már két alkalommal a *Heinek Ottó-konferencián* is. A német nemzetiség iránti elkötelezettségét az is jelzi, hogy részt vesz a magyarországi német nyelvjárások szótárának készítésében, valamint közreműködik szerkesztőbizottsági munkájában is.

Dr. Sós Gabriella a *„Ha nem értette a sváb nyelvemet, németül kellett megszólalnom” – Interdiszciplináris vizsgálatok a dél-magyarországi magyarországi német nők szezonális ápolási migrációjáról a német nyelvterületre* című doktori értekezését 2025 júniusában *summa cum laude* minősítéssel védte meg. Az általa vizsgált kutatási terület mindössze az elmúlt harminc évben formálódott önálló tudományterületté, átfogó feldolgozására pedig eddig nem került sor. Kutatásai során Baranya, Tolna és Bács-Kiskun vármegyékben végzett terepmunkát. A feltárt anyag és az elkészített interjúk jelentős további feldolgozási lehetőségeket hordoznak, ezért tervei szerint vizsgálatait a disszertációban nem szereplő, új kutatási szempontok mentén is folytatja. A *Mecseknádasdon* született kutató érdeklődése számos, magyarországi német gyökereiből fakadó témára terjed ki. Ezekről bel- és külföldön is több előadást s prezentációt tartott. Előadásai között szerepelt *Mecseknádasd* község bemutatása a helytörténet és a német népszokások tükrében, a *mecseknádasdi és máriakémeti* szakrális tárgyak és apokrif hagyományok vizsgálata, valamint *Mecseknádasd* népi vallásosságának és apokrif imakincsének ismertetése. 2019-ben Dr. Sós Gabriellát *Koch Valéria-díjjal* tüntették ki.

A Heinek Ottó-díjakat Schubert Olivia adta át,
az est moderátora
Pánovicsné Szeiberling Krisztina volt

A legmagasabb kitüntetés – Arany Dísztű a Magyarországi Németiségért

A gála csúcspontjaként került sor az országos német önkormányzat legmagasabb elismerése, a magyarországi németiségért adományozott arany dísztűk átadására. A kitüntetettek Engländerné Hock Ibolya elnöktől vehették át az elismerést.

Engländerné Hock Ibolya adta át az Arany Dísztű kitüntetéseket

Dr. Szalayné dr. Sándor Erzsébet a romániai *Bánátból* származik. A német nyelvet és kultúrát már gyermekkorától kezdve életpályáját meghatározó értéként tartja számon. Középiskolai tanulmányait *Temesváron* végezte, majd családja Magyarországra költözését követően, 1986-ban jogi diplomát szerzett a pécsi egyetemen. Ugyanebben az évben kezdte meg oktatói pályáját az egyetem nemzetközi tanszékén, ahol mind a mai napig tanít. 1998-ban *A kisebbségek nemzetközi jogvédelme* témában szerzett doktori fokozatot, majd 2011-ben *Az európai alapjogvédelem új dimenziói* címmel habilitált. 2014-ben elnyerte az egyetemi tanári címet. Tudományos munkásságát számos németországi és ausztriai kutatási és ösztöndíjprogram gazdagította. Ezek középpontjában az európai és a magyar kisebbségvédelem aktuális tendenciái, az Európai Unió alapjogi rendszere, valamint az egyenlő bánásmód kérdésköre állt. *Heinek Ottó*, a Magyarországi Németek Országos Önkormányzatának elnöke javaslatára 2013-ban választották meg a *nemzetiségi ombudsmanhelyettesi* tisztségre, amelyet 2025-ig töltött be. Mandátuma idején, 2013 és 2025 között mintegy nyolcvan átfogó szakmai dokumentumot készített. Ezek túlnyomó többsége közvetlenül a magyarországi német közösséget érintette: a nemzetiségi nevelés és oktatás helyzetét és működését, a nemzetiségi önkormányzatok működési mechanizmusait – így különösen az egyetértési jog gyakorlását és az önkormányzatok közötti együttműködés kereteit –, valamint a kulturális autonómia különböző megjelenési formáit, többek között a névadás, a közszolgálati média és a beiratkozás területén. Az elmúlt tizenkét év során készült tanulmányai közül több is jelentős szakmai és társadalmi visszhangot váltott ki. Ezek közé tartoznak *A kényszermunkára hurcoltak és hozzátartozóik hadigondozásáról*, *A magyarországi németiséget érintő gyűlöletbeszéd és sértések elleni fellépés fontosságáról*, valamint *A zsámbéki új temető kulturális értékének megőrzéséről* szóló írásai.

Simonné Rummer Erzsébet gyermekkorától kezdve megszakítás nélkül, nagy elhivatottsággal dolgozik szülőfalujáért, *Bakonynána*ért. 1995-ben megalakult a helyi német nemzetiségi önkormányzat, amelynek Simonné Rummel Erzsébet a kezdetektől 2024-ig elnöke volt. Kezdeményezésére nyílt meg a falu helytörténeti múzeuma, amely értékes és folyamatosan gyarapodó gyűjteményével őrzi a község magyarországi német múltját és kulturális örökségét. Kiemelkedő szerepet vállalt 1998-ban a hagyományörző egyesület megalapításában, majd 2001-ben létrehozta az egyesület első kulturális csoportját, az *Edelweiß Kórust*, amely azóta két CD-t is megjelentetett. Ezt követően további kulturális csoportokat is életre hívott: a *Wasserfall* harmonikaduót és énekeseit, valamint a *Hetschal* néptáncscsoportot. Fáradságát eredményeként sikerült bevezetni a német nemzetiségi oktatást-nevelést úgy az iskolában, mint az óvodában. Vezetése alatt a helyi iskola és óvoda a nemzetiségi önkormányzat fenntartásába került. Különösen hangsúlyos, hogy mindezt egy olyan térségben valósította meg, ahol a szocializmus időszakában – a bányászat következményeként – a német identitástudat, az anyanyelv kiszorult a mindennapokból, a hagyományok csaknem feledésbe merültek. Munkája ezért felbecsülhetetlen értékű: sikerült megőriznie az elveszni látszó kulturális örökséget, újraéleszteni a közösségi emlékezetet, és a következő nemzedékek számára szilárd alapot teremtenie a német identitás megéléséhez.

Udo Pörschke munkásságával 2011 óta szorosan kötődik a magyarországi német közösség ügyeihez. Íróként bonyhádi tartózkodása idején két művet alkotott: az *Unter dem Buddha-Baum* és a *Verborgene Zeilen aus der Kriegsgefangenschaft* című köteteket. Mindkét művet magyarországi német intézményekben mutatták be először. Tevékenységének középpontjában számos felolvasóest, német nyelvi versenyeken betöltött zsűritagság, valamint magyarok és magyarországi németek számára tartott németórák álltak, amelyekkel jelentősen gazdagította a közösség kulturális életét. Némettanárként szakmai előadásokat és továbbképzéseket tartott a kreatív írás szakértőjeként pedagógusok és hallgatók számára, egyebek mellett a bonyhádi *Knabel-konferencia* keretében, valamint a váci *Apor Vilmos Katolikus Főiskolán*, a leendő nemzetiségi tanárok és óvodapedagógusok részére.

A magyarországi németek, valamint a Magyarországról származó németek számára végzett egyik legjelentősebb munkája a magyarországi német történelem, kultúra és jelenkori élethelyzet filmes feldolgozása. Nevéhez fűződik a *Heimatlos*, a *Lissi – Portrait einer Ungarndeutschen* és az *Ein Franke lernt Polka (Egy frankföldi polkázni tanul)* című dokumentumfilm-trilógia. A *Heimatlost* a Hesseni Televízió sugározta, egy éven át elérhető volt az ARD médiatárában, valamint Németországban és Magyarországon is számos rendezvény keretében vetítették. A film révén Pörschke a németországi közönség számára átfogó és hiteles képet nyújtott a Magyarországon élő és onnan származó németek történetéről és sorsáról. Biztonsággal kijelenthető, hogy Udo Pörschke magyarországi német dokumentumfilmek rendezőjeként a magyarországi német kultúra egyik meghatározó közvetítője. Munkásságával jelentősen hozzájárul ahhoz, hogy a magyarországi német közösség léte, történelme és jelenkori helyzete úgy Magyar-, mint Németországban szélesebb körben ismertté váljon, és hogy ez a tudás a következő nemzedékek számára is fennmaradjon.

Közös ünnep, élő hagyomány

Az est folyamán díjnyertes, kiemelkedő színvonalú magyarországi német kulturális együttesek műsora gondoskodott arról, hogy a gála valódi közösségi ünneppé váljon. A fellépések ismételten bizonyították: a magyarországi németiség kultúrája élő, sokszínű és a fiatalok által is továbbvitt érték.

Bölcskey Miklós felvételei

Színes képösszeállításunk a hátsó borítón látható!

Arany Dísztű- és Heinek Ottó-díj kitüntetettek
(balról): dr. Muka Viktória, dr. Szalayné dr. Sándor Erzsébet, Udo Pörschke, dr. Nagy Viktória, dr. Sós Gabriella.

(Simonné Rummer Erzsébet betegség miatt nem tudott részt venni az eseményen)

Kincsek az értéktárakból

A magyar nemzeti értékekről és a hungarikumokról szóló 2012. évi XXX. törvényt 2012 tavaszán fogadta el az országgyűlés. A törvény értelmében a nemzeti értékek megővendő értékek. Az értéktárak csúcsa a Hungarikumok Gyűjteménye. A nemzeti értékek azonosításában, rendszerezésében, adataik nyilvántartásba vételében és folyamatos frissítésében, gondozásában a megyei és települési önkormányzatok működhetnek közre. A következőkben az értéktárakba felvett, ott nyilvántartott kincsek közül válogattunk.

Gyönki Német Nemzetiségi Tájház (Gyönki települési Értéktár)

Lackner Aladár evangélikus lelkész 1982-ben ajánlotta fel magángyűjteményét arra a célra, hogy a község azt egy stílusosan berendezett Tájházban bemutathassa. A Tánacsics Mihály utca 448. sz. épületben éppen kihalt az utolsó lakó, így a község megvásárolta az épületet, felújította és elhelyezték benne a gyűjteményt, mely 1983 óta látogatható.

A XIX. században épült, vert falú, eredetileg zsúptetős házat kétszer építették át. Először a nyitott kéményű konyhát téliesítették, és a zsúptetőt cserepesre cserélték, az 1930-as években a házzal párhuzamosan új istállót és fészert emeltek, miközben a régi istállót szerszámkamrává, műhellyé alakították át. A lakóház a protestáns vallású németek tárgyi kultúráját mutatja be. Az első szoba a két világháború között élt emberek ízlésvilágát képviseli. A szekrényekben és ládákban a gyűjtemény viseleti darabjait helyezték el. A falakon fényképek, az asztalon biblia, énekeskönyv. A lakókonyha szekrénye s falitékája, az asztal paddal és a szép csempéjű takaréktűzhelye (mely a hátsó szobát is fűtötte) a hétköznapokat idézi. A hátsó szobában a hímzett dísztörölközők és a gyöngyös főkötők szép sorozata látható. A folyosó végén nyílik az eredeti használati tárgyakkal berendezett kamra. A polcokon szódás- és befőttesüvegek, edények és egyéb konyhai használati eszközök vannak. Innen vezet lépcső a padlásra. Az egykori lakóházzal egy fedél alá épült istálló ma a kenderfeldolgozás eszközeinek tároló helye. A ház mögött sertésól áll. A telket lezáró löszfal üregeiben, melyből az építkezéshez kitermelték a földet, krumplispincét, borospincét, baromfiólat és sütőkonyhát találunk.

Fellelt kelta pénzek (Egyházasdengelegi települési Értéktár)

mazása. Az edények előállítására, s a fellelt kovácsolt vastárgyak tanú, hogy fejlett volt a kézműiparuk. Bizonyítja ezt egy tál, amelyet a héhalmi Templom-dombon találtak 1958-ban, és az egyházasdengelegi kelta pénzlelet. A nyolcvan érméből álló pénzegyüttes a maga nemében a legnagyobb az országban. Közöttük tizenegy darab ellenjeggyel ellátott „Audoleontos” feliratú is van. A bevett ellenjegy a hátlapon lévő ló hasa alatt van. Az ellenjegy érvényesítésre szolgált, idegen vagy kisebb súlyú pénz elfogadására. Ám az is lehetséges, hogy a használók azt vizsgálták, nem bélelt-e az érme. Ezek a pénzek az i.e. II. század utolsó évtizedeiben készülhettek, s ekkortól voltak forgalomban.

Izraelita szeretetház és maceszsütőde (Bonyhádi települési Értéktár)

Az 1800 körül, copf stílusban a zsidó elesettek számára szolgáló szeretetházként emelték. A kis téli imaházként is használt épület az elsők között került be a város értéktára „Épített környezet” kategóriájának kincsei közé. Az utcavonalon fésűs beépítésben, kerített telken, szabadon álló, L-alaprajzú, alapincézett, földszintes, utcai szárnyán felülkontyolt nyeregvetős épület (hrsz.: 588/2), a féloszlopokkal tagolt utcai homlokzat szélső tengelyében nyíló kapuval. Az udvari szárnyhoz alacsonyabb, nyeregvetős gazdasági épület csatlakozik. Mindkét szárny udvari oldalán oszlopos, árkádsoros tornác. Egytraktusos, síkmennyezetes belső, mindkét szárny alatt fiókos dongaboltozatos pincével. 1919-ben ebben a Rákóczi F. u. 5. sz. alatti épületben Brauer József vaskereskedést nyitott, megváltoztatva az utcai homlokzat nyílásrendjét. Homlokzatait az 1990-es években állították helyre. Az udvar délnyugati, Mártírok tere felőli sarkában téglalap alaprajzú, földszintes, kontyolt nyeregvetős maceszsütő működött, síkmennyezetes belsővel, feltehetően már a XVIII. század második feléből. (A macesz a kovásztalan tésztából készült vékony, ropogósra sült, lap alakú tésztaféle; a zsidók által húsvéti ünnepükön kenyér helyett fogyasztott rituális pászka.) A kicsiny romos épületet az 1980-as években alapjáig visszabontva újjáépítették, a belsőt átalakították. Bonyhád Város Önkormányzata Képviselőtestülete 22/2020. (XII. 1.) rendeletével a műemléki védettségű épületek nyilvántartásába vette.

Schmidt Ferdinánd családi sírhelye (Mindszenti települési Értéktár)

Schmidt Ferdinánd (1820-1899) atyja Schmidt József serfőző, anyja Rajndl Jozefa volt. Iskoláit feltehetően Szegeden, szülőhelyén végezte és középiskolai tanulmányainak befejezése után a pesti egyetemen jogot tanult. Ezután joggyakorlatra ment, majd ügyvédi vizsgát tett Budapesten. 1843-tól szegedi ügyvéd. A polgári katonaságnak ezredesi segédtszjtje, majd kapitánya volt. 1847-ben polgárőr kapitány, nemzetőr százados Felsővároson. 1848-ban polgármesterjelölt. Tanácsnoknak választják, s törvényszéki és rögtönítélő-bíróági ülnök. 1848 decembere-től százados a szegedi önkéntes (Földváry Sándor-féle) zászlóaljban. 1849 első három hónapjában részt vett Bácska északi felének védelmében, majd Perczel Mór tábornok bácskai hadtestében a Délvidék felszabadításában. Május 13-tól százados a 104. honvédzászlóaljnál. A július 14-ei hegyesi csatában lőtt sebet kapott, súlyosan megsebesült. Világos után Aradon orosz fogságba esett, átadták az osztrákoknak és azok haditörvényszék elé állították. Átszállították Pestre az Újépületbe, ahol fogva tartották, de Haynau közvetlenül a menesztésekor általános amnesztiát rendelt el, amelynek köszönhetően kiszabadult. Mindszentre költözött. 1867-ben a Mindszenti Szabadelvű Kör tagja lett. Uradalmi tisztartó Szegváron. 1841-ben házasságot kötött Palásthy Katalin Jusztinával és Pallavicini gróf gazdatisztje lett. A Szeged Csongrádi Takarékpénztárnak alapító választmányi tagja volt.

Schmidt Ferdinánd családi sírhelye Mindszenten egyedülként fellelhető 1848/49-es vonatkozású emlékhely. Az 1960-as évek elején bezárt sírkertben az azóta lezajlott területrendezés során meghagyott családi sírhely a kegyeleti temető központi részén helyezkedik el. Március 15-én minden évben ennél a sírhelynél megtartott ünnepségen emlékezik meg a város közönsége az 1848/49-es forradalom és szabadságharc hőseiről.

Görögkeleti (ortodox) szerb apácakolostor (*Grábóci települési Értéktár*)

A faluba 1580-ban érkeztek ortodox szerb szerzetesek a dalmáciai szerb Dragović-kolostorból. A faluban akkoriban már éltek a törökök elől korábban ide menekült szerb családok. Először egy fatemplomot építettek, majd 1587-ben a budai pasa engedélyével kőtemplom és kolostor is épülhetett. 1593-tól közel kétszáz éven át írták krónikájukat a szerzetesek, a török hódoltság viharos évtizedeiben többször is elnéptelenedett a kolostor, de mindig érkeztek újabb csoportok Szerbiából. 1667-ben az akkor már több mint hatvan itt élő szerzetest a törökök megölték egy rajtaütéskor, de még ezek után is újraindult az élet. A Rákóczi-szabadságharc idején ismét szünetelő hitélet aztán 1711-ben folytatódott.

A ma is meglévő barokk kolostorépületet 1787-ben vették használatba. Mellette az 1786-ból való kútház áll, melynek emeleti helyisége egykoron a kapus szobája volt. A kolostor gazdálkodását jelentős birtok, fakitermelés, haszonállatok, pálinkafőzés és boreladás is segítette. Ekkorra már Grábóc a magyarországi szerb ortodox papképzés központjának számított. Az épület jelenlegi formáját az 1895-ös átalakítás során nyerte el. A II. világháború után az utolsó még itt élő szerb családok is elhagyták a falut, a kolostor utolsó igumenje (apátja) *Alekszej* 1974-es halála után az épületet szociális otthonná alakították át, az 1980-as években teljes körűen felújított komplexumot 1994-ben kapta vissza a szerb ortodox egyház. Ekkor azonban már nem férfi szerzetesek, hanem apácák költöztek a falai közé.

Pozsonyi kifli (*Hungarikumok Gyűjteménye*)

A pozsonyi kiflit a Felvidéki Magyar Értéktár betervezése alapján 2023-ban vették fel a Hungarikumok Gyűjteményébe. A süteményt az Európai Unió Tanácsa már 2008-ban hagyományos különleges terméknek minősítette, és bratislavský rožok/pressburger kipfel/pozsonyi kifli néven mindmáig védelmet élvez. Különleges tulajdonságaként a termék sötét felületének világosabb színű erezését említi, ami jellegzetes látványt, „márványozott” felületet képez. „Ilyen felületi látvánnyal semmilyen más pékáru vagy cukrászati készítmény nem rendelkezik – rögzíti az említett dokumentum. A termék formájával, tömegével, de a töltelék mennyiségével is különbözik a piacon lévő egyéb, finompékárutól, melyektől eltérően tésztája több zsiradékot tartalmaz. Mákos, illetve diós tölteléknek köszönhetően a terméknek sajátos illata és íze van. A pozsonyi kiflinek meghatározó – egyben előírt – látványa a patkó (mákos töltelékű) vagy a C-betű forma (diós). Nem nagyipari módon, hanem kézi munkával készül. A termék elnevezése önmagában azért különleges, mert összetétele és gyártási módja történelmi hagyományokon alapul.” E hagyományos elnevezésű terméket több száz éve gyártják a mai Szlovákia, Magyarország és Ausztria területén. *Ortvoay Tivadar Pozsony város utcái és terei* című kiadványában (1905) olvasható, hogy: „nem messze Mayer Győző cukrászdájától áll Scheuermann régi péksége (ma Lauda), amelynek specialitásai, a mákos és diós patkók hírnevéssé tették Pozsonyt”. Készítésének hagyományait Scheuermann és Lauda pékmesterek után Johann Korče pékmester, valamint fia, Hans Korče folytatta. A családtól a sütési fortélyokat Emil Kästner vette át, majd a Monarchia pékjei és cukrászai is fokozatosan elkezdtek gyártani. Első magyarországi receptje Czifray István 1830-ban megjelent *Magyar nemzeti szakácskönyvéből* ismert. A „Bratislavský rožok” elnevezést csak 1918 után, Csehszlovákia megalakulását követően kezdték el használni, miután a Pressburg, illetve Pozsony városnév Bratislavára változott. Magyarországon ezt a terméket a mai napig is pozsonyi kiflinek hívják, s Ausztriában is gyakoribb a Pressburger Kipfel elnevezés.

Kudelka-kereszt (*Fegyverneki települési Értéktár*)

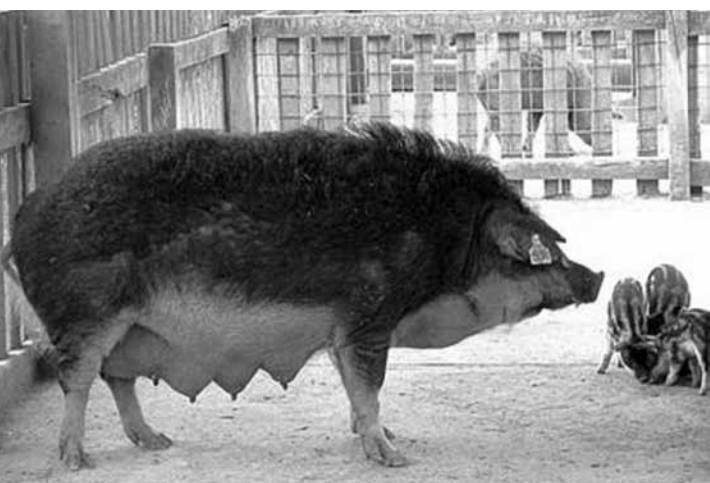
A falu Dózsa György u. 60. szám alatti épülete melletti, a Vörösmarty utca felé eső közterületén álló útmenti keresztet az egyik helyi földbirtokos, Kudelka Bertalan és felesége Dunsits Magdolna 1923-ban emelte. Bertalan az 1668-ban „oszlányi Kudelka” néven magyar nemesi címet szerzett tót eredetű család sarja volt. Közvetlen rokonsága jótékonykodásáról volt híres. Azonos nevű édesapja például a Magyar Tudományos Akadémia palotája, valamint a Heves-Szolnok megyei árvaárpolda és szegények dolgozóháza létrehozására is adományozott összegeket, de végrendeletében a Magyar Írók Segélyegyletének is jelentős hagyatékot juttatott.

A Kudelka-kereszt téglalapra állított beton talpazaton állt. Az eredetileg fehérre meszelt betonból készült építményt 2009-ben balesetveszélyes állapota miatt lebontották. (A megfeszített Krisztus alakja is hiányos volt már ekkor, lábai combtőtől lefelé letörték.) A mai változatát három év múlva állították fel az eredeti helyén. Beton helyett ezúttal tölgyfából készült az új kereszt. Ezt Fazekas Pál faragta, s ajándékozta a város közösségének. A keresztet fűződő hagyomány, hogy előtte emlékeznek mindazokra az elszármazottakra és egykori fegyvernekiekre, akiknek nincs síremléke a város temetőjében. A felújított kereszt talpazatára visszakerült az a márványtábla is, amely az eredetiben volt rögzítve, s az adományozók nevét hirdeti.

Őshonos mangalicafajta megőrzése és gasztronómiája (Ásotthalmi települési Értéktár)

A mangalica zsírsertés az egyetlen magyar őshonos sertésfajta. A fajta az 1800-as években jött létre. 1833-ban József nádor látogatást tett Miloš szerb fejedelem topcsideri (topčideri) birtokán, ahonnan ajándékba kapott tíz kocát és két kant a szerbek zsíros šumadia sertésének Knyáz-Miloš vonalából. A XVIII. század végén főleg a dunántúli területek és Ausztria között folyt sertéskereskedelem fő fajtája a bakonyi sertés volt. József nádor a szerb sertéseket a kisjenői birtokán tartott szalontai és bakonyi állományai keresztezésére használta fel. Ezt olyan nagy sikerrel tette, hogy az 1840-es évekre már kialakult az egységes külsejű magyar fajta: a mangalica, mely a vidék, a falu szinte kizárólagos sertése lett. Ma a mangalicát jó minőségű húsáért kedvelik, ami nemzetközi sikerének is titka. Ez az alapja a spanyol serrano sonkának is. Ásotthalmon 2003-ban alakult meg a Homokháti Gazdák Egyesülete, azzal a céllal, hogy integrálja a mangalica tenyésztését és hizlalását. Az egyesület disznóvágásokon eleveníti fel a hagyományokat, és adja át a következő nemzedékeknek. Fő termékeik a szalonna, a sonka, a vékony és vastag kolbász.

Louis Armstrong szobra (Bánki települési Értéktár)

Magyarország egyik legrangosabb, nemzetközi dzsessztalálkozója, a háromnapos Louis Armstrong Jazzfesztivál minden év júniusában a Bánki-tó vízszinpadán kerül megrendezésre. Az eseményen évről évre kiemelkedő dzsesszművészek – eddig közel ezer előadó –, világhírű zenészek léptek fel. A fesztivál névadójának mellszobrát az első Jazzfesztivál idején, 2004-ben avatták fel a Tó Wellness Hotel kertjében.

Louis Daniel *Armstrong* (becenevén Satchmo; New Orleans, 1901. augusztus 4. – New York, 1971. július 6.) amerikai dzsessztrombitás, énekes, zenekarvezető, a dzsessztörténet egyik legnagyobb és legismertebb alakja volt. A szobrot a Swing Jazz Kultúráért Alapítvány felkérésére és költségvállalásával, Győrfi Lajos püspökladányi szobrászművész készítette. Alkotása Armstrongot középkorúként, trombitát fújva ábrázolja. A kerek arc, a hatalmas vibráló szemek, az ujjak ritmusa valóságossá, elevenné teszi a figurát. A hangszer, mint függőleges tengely köti össze a két legelevenebb centrumot, a fejet és a kezét. A trombita, a billentyűzet és az ujjak izgalmas, formai mozgalmasságot adnak. A 5/4-es életnagyságú bronzportré kecses, szakított kisháttal andezit sziklára van helyezve úgy, hogy a trombita tartása ne zavarja az arcjáték érvényesülését, s jól látható legyen az ujjak játéka is. A posztamensbe Louis Armstrong kézjegye van bemaratozva.

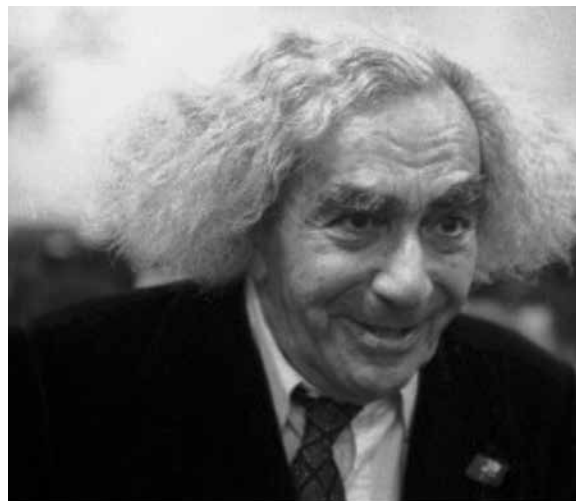
Zsibriki német telepesház (Völgységi Tájegységi Értéktár)

Zsibrik 1959 óta *Mócsényhez* tartozó, egykor önálló község a Völgységben. Mindig is a kisebb falvak közé tartozott, de azért volt annyira életerős, hogy az itteniek 1823-ra tisztes templomot emeltek. A kitelepítések után ez a település is sorvadásnak indult. Ezt a folyamatot felgyorsította, hogy Zsibrik csak a legutóbbi időkben kapott bekötőutat. Néhány romos házát megvettek és szépen felújítottak, de épületei jórésze még ma is elhagyott, rossz állapotú, akárcsak a templom. Az itteni Petőfi Sándor u. 28. sz. alatt, a településközpontban található az a XVIII. század második felében épült ház, melyet az elsők között vettek fel a helyi értéktárba. Az utcavonaltól beljebb álló, kőalapra épített, téglalap alaprajzú, vályogfalú, földszintes, nyeregtetős épület kettős hódfarkú cserépfedéssel. Az északi és nyugati homlokzaton vegyes, ill. terméskő falazat is található. Leginkább faszerkezetes (ún. Fachwerk-szerkezetű) oromzatával hívja fel magára a figyelmet. Az udvari oldalon faszerkezetű „kódisállás” mögött nyílik a bejárata. Egytraktusos, síkmenyyezetes belső jellemzi. Az udvarban gazdasági melléképület áll. Népi műemlék. Az 1990-es években esett át a műemléki felújításon.

Faludy György életműve (Budapest VII. kerületi, Erzsébetvárosi Értéktár)

Faludy György (1910-2006) a huszadik századi modern magyar irodalom egyik legsokoldalúbb művésze: költői, műfordítói és írói munkássága a huszonegyedik században is ismert és elismert. Nem pusztán Magyarországon, hanem nemzetközileg is. Faludy Erzsébetvárosban született zsidó polgári családban, majd gyermek- és fiatalkorát is ebben a kerületben töltötte. A Fasori Gimnáziumban végezte középiskolai tanulmányait, ezt követően rangos európai egyetemeken tanult, Bécsben, Berlinben és Grazban. A huszadik század történelme a költő életében is meghatározó volt, hiszen élete nagy részét emigrációban töltötte. Többször kényszerült elköltözni Magyarországról: elsőként zsidó származása miatt 1938-ban, majd a recski kényszermunkatábor túlélve, az 1956-ös forradalmat követően is. Életútjának állomásait, traumatikus események nyomát költészetében is fellelhetjük, hiszen alkotásainak tematikájában és poétikájában is megjelenik a történelem. Ugyanakkor a nemzetköziség, a szolidaritás és széleskörű műveltség is állandó összetevői a verseinek, regényeinek s a műfordításainak egyaránt. Faludy az 1930-as évektől kezdve adta ki Villon-fordításait, újraírásait folyóiratokban, kötetben pedig elsőként magánkiadásban látott napvilágot, hiszen a versek megjelentetésére a kiadók nem vállalkoztak. S bár átköltések és fordítások esetében nem törvényszerű a hatalmas művészi siker, a könyv mégis óriási hírnevet hozott a fiatal Faludynak. 1988-ban hazatért, Budapesten telepedett le. Új verskötetei és fordításai is megjelentek. Munkásságát a Magyar Köztársaság rubinokkal ékesített Zászlórendje (1991), a Magyar Köztársasági Érdemrend középkeresztje a csillaggal (2002), a Magyar Köztársasági Érdemrend nagykeresztje (2006) adományozásával és Kossuth-díjjal (1994) ismerték el. Műalkotásaival, fordítói és szerkesztői tevékenységével létrehozott hozzájárulása a magyar kultúrához óriási jelentőségű. A magyar irodalomtörténet mindmáig megkerülhetetlen alakja.

Forrás: Fortepan/Szalay Zoltán

(h)

dr. Gyeney Laura nemzetiségi biztoshelyettes

2025. szeptember 22-én az Országgyűlés titkos szavazással az alapvető jogok biztosa Magyarországon élő nemzetiségek jogainak védelmét ellátó helyettesének választotta **dr. Gyeney Laurát**, aki ezt követően esküt tett az Országgyűlés előtt, majd elődje, **dr. Szalayné dr. Sándor Erzsébet** mandátumának lejártával, 2025. november 4-én hivatalba lépett. A nemzetiségi biztoshelyettes interjúnk keretében mutatjuk be olvasóinknak.

– Hol dolgozott, mivel foglalkozott eddig, mit tudhatunk eddigi tevékenységéről?

– A Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog- és Államtudományi Karán végeztem. Harminc éve, az intézmény alapításakor kerültem oda első évfolyamos hallgatóként, és azóta sem szakadtam el tőle, szinte második otthonomnak tekintem. Korán bekapcsolódtam az oktatói munkába, először demonstrátorként, és immár huszonhat éve tanítok az *Európa-jogi Tanszéken*, jelenleg tanszékvezető-helyettesként, habilitált egyetemi docensként. Pályám kezdete óta foglalkoztatnak az alapjogi kérdések, a személyek jogállása és az uniós jogon belül az egyének jogainak érvényesítése, az uniós polgárság tágabb értelemben vett témaköre. Az elmélet mellett gyakorló jogászként is dolgoztam, két időszakban is elláttam a budapesti székhelyű *Kisebbségi Jogvédő Intézet* vezetését: először 2012-2015 között, majd 2022-től a biztoshelyettesé választásomig. A két megbízatás között a család állt a középpontban. Háromgyerekes anya vagyok, ikergyermekeim már közel felnőttek, és van még egy tizenegy éves lányom.

– Hogyan látja a nemzetiségek helyzetét Magyarországon?

– A Kisebbségi Jogvédő Intézet tevékenysége elsősorban a külhoni magyarság tagjait érő jogsérelemmel szembeni fellépésre irányul. Vezetőjeként lehetőségem nyílt a Magyarországon élő nemzetiségek számos képviselőjével találkozni, és személyes kapcsolatot kialakítani velük. Ennek oka az, hogy jogi értelemben a külhoni magyarság és a Magyarországon élő nemzetiségek helyzete sok tekintetben hasonlóságot mutat. Leginkább abban, hogy államalkotó tényezőként a többségi társadalomban kell saját értékeik, kultúrájuk, nyelvük, hagyományaik megőrzéséért tevékenykedniük. Összességében kedvezőnek látom a Magyarországon élő nemzetiségek helyzetét, de óvatos lennék az általánosításokkal. Az egyes nemzetiségeknek sokszor más és más problémái vannak, de vannak köztük olyan problémák is, amelyek szinte az összes nemzetiségi közösséget érintik. Ezek azok a területek, ahol a nemzetiségek együttes fellépése egy közös probléma mentén fontos jogalkotási és jogalkalmazási folyamatok katalizátora lehet. Miközben az egyedi problémák gyakran eltérő megoldást igényelnek, a közös problémák, kihívások kezelése érdekében nagyon fontos a közös fellépés. Ennek egyrészt az *Országos Nemzetiségi Önkormányzatok Szövetsége*, másrészt az *Országgyűlés Magyarországi Nemzetiségek Bizottsága* az összefogója. Örömmel látom, hogy a nemzetiségi közösségek aktívan készülnek a választásokra, és fontosnak tartják országgyűlési jelenlétüket, képviselőtüket, annak megerősítését. Bízom abban, hogy ez valamennyi nemzetiség esetében meg is valósul.

– Milyen célkitűzéssel, tervekkel kezdte meg biztoshelyettesi tevékenységét?

– Általában is igaznak tartom, hogy az egyéni jogsérelemek orvoslása alkalmas az egész közösség jogi helyzetének javítására is. Biztoshelyettesként abban a helyzetben vagyok, hogy nemcsak egyéni

ügyekkel foglalkozhatok, hanem az egyes nemzetiségeket vagy jelentős részüket érintő problémákkal is, azért, hogy a nemzetiségek megélhessék identitásukat a mindennapokban, kiteljesíthessék a kulturális, nyelvi értékeiket, hagyományaikat, amint azt az Alaptörvény biztosítja. Ennek megvalósításához olyan jogi háttér szükséges, ami szilárd, kiszámítható és működőképes. Ez ma többnyire megvan, de ha a mindennapi tapasztalatok mást jeleznek, akkor nem szabad félni a szabályok vagy éppen a gyakorlat finomhangolásától. Akkor tudjuk maradéktalanul érvényre juttatni az Alaptörvényből fakadó követelményeket, ha mind az általános, mind a kifejezetten nemzetiségi tárgyú jogalkotás és jogalkalmazás során figyelemmel vagyunk a közösség értékeire, érdekeire.

Alapvető célom, hogy folyamatos és aktív kapcsolatot alakítsak ki és tartsak fenn a magyarországi nemzetiségek választott képviselőivel. Nem udvariassági találkozók sorozatát tervezem, hanem nyílt párbeszédre törekszem, ami reményeim szerint olyan csatornává válik, amelyen keresztül gyorsan és őszintén jutnak el hozzám a közösségek tapasztalatai, felvetései, kérdései, javaslatai. Terveim között szerepel, hogy mandátumom alatt minden magyarországi nemzetiség számára legalább egy konferenciát vagy workshopot, számukra releváns tudományos fórumot szervezzek úgy, hogy ezt a nyilvánosság felé is közvetítsük. Ezzel nemcsak szakmai tartalmat adnánk, hanem elismertséget és láthatóságot is biztosítanánk a közösségek számára, hogy a többségi társadalom felé is nyilvánvalóvá és láthatóvá váljék, mennyire értékes részét képezik a nemzetiségek a társadalomnak. Azokon a kulturális eseményeken, amiken eddig részt vettem – például az ukrán *koljada flashmobon* vagy a német közösség országos gáláján – olyan magas színvonalú műsorokat láttam, amikben a fiatalok is aktívan részt vettek. Elismerésemet fejezem ki, mert tudom, milyen sok energiába kerül őket a hagyományos értékek felé megmozdítani, akár csak időhiány miatt is. A nemzetiségi közösségek hagyományai, kulturális értékei hatalmas erőforrást jelentenek szétaprózódó társadalmunkban. Jó lenne, ha ezek nem fogynának el, hanem nemzedékről nemzedékre továbbadódnának, különösen most, amikor az internetes világ megannyi impulzusa elvonja a figyelmünket. Saját örökségünk újrafelfedezése különleges élmény, és kapaszkodót jelent identitásunkhoz. Bár karnyújtásnyira vannak tőlünk szüleink és nagyszüleink történeteiben, szokásaiban, gesztusaiban, családanyaként és oktatóként is látom, milyen tudatosság és erőfeszítés kell ahhoz, hogy átadjuk ezeket az értékeket a fiataloknak. Fontosnak tartom a tehetség gondozást, különösen a hátrányos helyzetű fiatalok körében, hogy ők is esélyt kapjanak a kibontakozásra, s így majd saját közösségük javára visszafordíthassák a kapott támogatást.

– Kikkel találkozott hivatalba lépése óta, milyen feladatokkal indult az új év?

– A fenti szemlélet jegyében tavaly decemberben a Pázmány Péter Katolikus Egyetemen közösen szerveztünk egy konferenciát az *örvény népiértés*re emlékezve. Megismertem az Országos Szlovák Önkormányzat, egyúttal az ONÖSZ elnöke, *Hollerné Racskó Erzsébet* munkáját. Számos szakmai találkozón és kulturális eseményen vagyunk már túl, több nemzetiség képviselőjével egyeztetünk. Az év eleji szokásos feladat – az előző év szakmai beszámolójának elkészítése – most sajátságos helyzetben folyik: az ebben szereplő statisztikák, dokumentumok jó része nem az én hivatali időszakomhoz kötődik. Közben zajlik a mindennapos munka, az egyedi panaszkezelés, hogy a hozzánk fordulóknak megadjuk az érdemi segítséget. Munkatársaimmal együtt több átfogó – hosszabb időn áthúzódható – vizsgálaton is dolgozunk. Ebben a munkában elengedhetetlen a nemzetiségek képviselőivel történő együttműködés, hogy meghallgassam a tapasztalataikat, felvetéseiket, s legyen természetes, hogy a jogkeresők bármikor hozzánk fordulhatnak.

Az ukrán flashmob

– A BARÁTSÁG folyóirat eddig rendszeresen tájékoztatta az olvasókat a nemzetiségi biztoshelyettes tevékenységéről, összefoglalókat, hírlevéltartalmaidat közölt. Hogyan tervezi a BARÁTSÁGgal való együttműködést?

– A BARÁTSÁG folyóirat színvonalas, értékes, az önkormányzatiság kezdetétől folyamatos, közös fóruma a tizenhárom nemzetiségnek. Folytatjuk a már jól kialakult együttműködést, fenntartjuk a biztoshelyettesi titkárság és a szerkesztőség szakmai kapcsolatát, hiszen fontos számunkra a nyilvánosság, a gyorsan változó világban a jól átlátható, követhető tájékoztatás. Ebben pedig a céljaink teljesen azonosak.

– Köszönjük az interjút, és sok sikert kívánunk munkájához!

Balányi Klára

Új nemzetiségi listavezetők

Magyarország köztársasági elnöke, **dr. Sulyok Tamás**, 2026. április 12-ére tűzte ki az országgyűlési választásokat. Ezen a napon kerülnek megválasztásra a nemzetiségek országgyűlési képviselői, illetve szószólói is. Több nemzetiségi közösség is új listavezetőt állított, közülük szólaltatjuk meg **Gallai Gregor** magyarországi német és **Gugán János** magyarországi horvát listavezetőket.

„Hídépítőként látom magam a nemzedékek között!”

Interjú Gallai Gregorral, a magyarországi németek egységes listájának vezetőjével

– A 2025-ös év nagyon izgalmasan alakult a számadra. Számítottál rá, hogy így végződik?

– Ha az utóbbi hónapokra visszatekintek, leginkább az emberek gyakorlatias, tevékeny hozzáállása hatott rám. A 2025-ös év eredményesen zárult országos önkormányzatunk számára és személyesen nekem is. Ez a hazai németajkú közösség megújulási kedvének és erős közösségi szellemének köszönhetően történt. Listavezetőként szeretném ezt a lendületet felhasználni, és ezt a munkamorált az országgyűlésbe is magammal vinni.

– Milyen előzmények után választottak a Magyarországi Németek Országos Önkormányzata listavezetőjévé?

– Anyai és apai ágon is sváb származású vagyok. Családunkban mindig fontos volt a katolikus istenhit, a kölcsönös tisztelet, az odafigyelés és az egymással törődés. Testvéreimmel ebben a szellemben nőttünk fel. A fiamat is ennek megfelelően nevelem. és én magam is így élek.

A jelölésem hosszú út eredménye. Tíz éven keresztül Ritter Imre német nemzetiségi képviselő és az Országgyűlés Magyarországi Nemzetiségek Bizottság közvetlen munkatársaként dolgoztam. Ezáltal a parlamenti munkát, német közösségünk érdekképviseletét nemcsak elméletben, hanem a mindennapok gyakorlatában is ismerem.

– Választásod az MNOÖ üzenete: fiatalítás, nemzedékváltás. A hagyomány és előrelépés összeegyeztetésében milyennek látod a szerepedet?

– Sematikusnak tűnhet ugyan, de akkor maradunk hűek magunkhoz, ha megújulunk. Aki meg akarja őrizni a hagyományokat, annak alakítania kell a jövőt. Az a feladatom, hogy magyarországi németiség

értékeit – mint például a szorgalom, az összetartás, valamint nyelvjárásaink és hagyományaink ápolása – átültessem a jelenbe. Hídépítőként látom magam a nemzedékek között. Gondoskodom róla, hogy a szokásaink ne csak a múlt csillogó darabjai legyenek, hanem digitalizált, gyorsuló világunkban is élők, élhetőek maradjanak.

– *Évek óta utazol az országban. Milyen benyomásaid, tapasztalataid vannak az identitástudatunkkal kapcsolatban?*

– Gyakori téma volt ez a magyarországi német települések polgármestereivel folytatott *Wechselgespräch* kerekasztalbeszélgetés-sorozat alkalmain. Magam is a német közösség tagja vagyok, osztozom értékeiben és odaadóan teszek érte vidéken és városban egyaránt, mindent ahol szükség van rám. A személyes beszélgetések, akár viták is fontosak számomra, mindig időt szakítok erre. Azt veszem észre, hogy a fiatalabbak számára az identitás nem vagy-vagy kérdés. Lehet valaki büszke sváb, amellet, hogy otthon van a globális, digitális világban. Ez magával hoz bizonyos kockázatot és kihívást, de olyan lehetőségeket nyit meg, amelyeket a regisztrációs kampány során szeretnénk kihasználni. Az idősebb embereknél is azt figyeltem meg, hogy fontossá vált számukra a sváb identitás. Ezt a lelkesedést a választási kampány során és a következő években ki kell használnunk. Számítok teljes közösségünkre, mindegy, hogy fiatal vagy idős, Magyarország északi, déli, keleti vagy nyugati térében él – összeköt minket háromszáz éves magyarországi közös történelmünk és közös sorsunk. Ezt az utat együtt kell járjuk.

– *Mik a prioritások számodra? Miben látsz tennivalót?*

– Hans-Dietrich Genscher mindig azt hangsúlyozta: „A folyamatos párbeszéd pótolhatatlan”. Én is ezt vallom.

Munkánk alapja a jövőben is a magyarországi németek politikai képviselete a magyar törvényhozásban. Legfontosabb eszközünk egy teljes szavazati joggal rendelkező képviselői mandátum. Tovább kell erősítenünk a nemzetiségi autonómia jogi keretfeltételeit. Ez azt kell jelentse, hogy nemcsak hangunk van az országgyűlésben, hanem meg is hallják azt.

A magas prioritású feladatok azok, amik az MNOÖ stratégiájának részei:

- autonómia és politikai láthatóság biztosítása,
- az oktatás, mint központi identitástényező továbbfejlesztése,
- az önkormányzatok, oktatási intézmények és egyesületek anyagi stabilitásának biztosítása.

– *Mitől vagyunk még svábok évszázadok után is Magyarországon? Mit válaszolnál erre a kérdésre?*

– A pécsvárad elhurcolási emlékünnepségen, 2025. december 27-én, népcsoportunk lelki erejéről és erős, pozitív alkalmazkodó képességéről beszéltem. A második világháborút követő nehéz idők, majd a COVID világjárvány után is sikerült talpra állnunk, és Isten segítségével, értékeink mentén új életet teremtenünk. Ezek a tulajdonságok jelentik a magyarországi németek jövőjének alapját. A sok kihívás ellenére, amelyekkel ezekben az évszázadokban szembe kellett néznünk, magyarországi német honfitársaink képesek voltak mindig új célt és perspektívát találni a jövőben, s még mindig itt vagyunk.

El kell ismernünk ugyanakkor, hogy ennek nem külső ígéretnek a biztosítékai, e jövőért nekünk, magunknak kell tennünk.

– *Sok sikert kívánunk a következő évek munkájához, amit továbbra is nyomon követünk és örömmel hírt adunk róla.*

Bachmann Katalin
Balányi Klára fordítása

„A magyarországi horvátok érdekeinek parlamenti képviselőjére készülök.”

Beszélgetés Gugán János szöszlőjelölttel

Az Országos Horvát Önkormányzat közgyűlése 2025 decemberében döntött az idei április 12-ei országgyűlési választáson indítandó listáról, melynek vezetőjévé Gugán Jánost, elnöküket jelölték. A Pécssett született szöszlő-jelölt a helyi horvát iskolába járt, majd a budapesti szerb-horvát gimnáziumban érettségizett. Innen útja Zágrábba vezetett, ott szerzett diplomát. Talán be sem kellene őt mutatni, hiszen a Médiaszolgáltatás-támogató és Vagyonkezelő Alapnál (MTVA), illetve jogelődjénél huszonhárom évet töltött el szerkesztő-riporterként, hetente köszöntve a nézőket a tévéképernyőkről. 2014-ben választották meg az Országos Horvát Önkormányzat elnökének. Fiatalos lendülettel látott munkához.

– Az első ciklusban prioritást élvezett a magyarországi horvátok intézményrendszerének kialakítása, megerősítése. A horvátok szét-szórtnan, régiókban élnek az országban. Az volt az elsődleges célunk, hogy megerősítsük az ott működő kulturális és oktatási intézményeket. Erre az időszakra esik egy új horvát oktatási központ megalakítása is Szombathelyen, a nyugati országrészben. Ez először a pécsi *Miroslav Krleža Iskolaközpont* tagintézményeként indult, majd miután bizonyította életképességét, önállóvá vált, ma már *Mate Meršić Miloradadić Horvát Óvoda, Általános Iskola és Gimnázium* néven működik. (A tizenkét osztályos intézményben felmenő rendszerben most indult az első gimnáziumi évfolyam.) Megalapítottuk a *Metodika Horvát Pedagógiai és Módszertani Központot* is. Megújultak az oktatási, kulturális és egyházi intézmények. Elindult az a folyamat, aminek következtében az országos önkormányzat mára tizenöt intézményt működtet. Átvettük a pécsi *Horvát Színházat*. A *Collegium Croaticum Szakkollégium* a horvát származású felsőfokú tanulmányokat végző hallgatók szakmai támogatására alakult. Budapesten és Pécssett működik. Peresznyén *Keresztény Múzeumot* működtetünk. Megerősítettük a *Tudományos Intézetet*, kulturális és sportközpont működik *Felsőszentmártonban*, *Baján* pedig a *Bácskai Horvátok Kulturális Központja* található és így tovább... Ezek az intézmények mind a horvát közösséget szolgálják, kulturális értékeinek megőrzésén, bemutatásán, anyanyelvünk, identitásunk megőrzésén munkálkodnak.

Őszintén büszke vagyok arra, hogy az Európa több mint tíz országában élő horvátok is elismerik: ma Magyarországon a legszervezettebb – és itt működik leghatékonyabban – a horvát közösség intézményrendszere.

– *Szinte valamennyi rendezvényükön magas szinten vannak jelen a horvát diplomácia képviselői. Hogyan alakult a kapcsolat az anyaországgal?*

– Horvátországgal kiváló a kapcsolatunk. A nagykövet úr és munkatársai korábban is figyelemmel követték munkánkat, de minden szinten előrelépés történt. Az anyaország gazdasági fejlődésével új lehetőségek keletkeztek, így a hazai kormányzati és pályázati támogatások mellett az elmúlt években mintegy tízszeresére nőttek az anyagországi pénzügyi támogatások. 2024-ben a civil szervezetek és nemzetiségi önkormányzatok működésére folyósítottak ilyen., 2025-ben három oktatási központ – Pécs, Hercegszántó és Szombathely – mintegy 150 millió forint támogatásban részesült.

Tizenkét évig voltam az Országos Horvát Önkormányzat elnöke, munkám során rengeteg tapasztalatot gyűjtöttem. Nagyon sok értékes és tenni tudó emberrel ismerkedtem meg a horvát közösségben, bármerre jártam az országban és a világban. Mert az a megtiszteltetés is ért, hogy Horvátország ötven tagú tanácsadó testületének elnökévé választottak. Ez a testület az Argentínától Svédorszáig és az Egyesült Államoktól Ausztráliáig világszerte élő horvátokat fogja össze.

– *Gratulálunk, ez nem kis feladat! Mi történik az Országos Horvát Önkormányzattal és hogyan készül a szószólói feladatra?*

– Amikor hivatalossá válnak a nemzetiségi listák, így a horvát is, megszűnik elnöki tisztségem, feladataimat helyettesem, *Sokác* Angéla veszi át. A választásokat követően összeül a közgyűlés, hiszen májusban amúgy is üléseznie kell, tehát lesz idő az utódom megválasztására.

Mindazt a sok tapasztalatot, amit tizenkét év alatt gyűjtöttem, továbbra is a magyarországi horvát közösség szolgálatába állítom, érdekeik képviselésére és megjelenítésére készülek az országgyűlésben. Eddig is sokat utaztam, terveim szerint sorra járom a régiókat, ahol horvátok élnek. Beszélgetős délutánokon szeretnék részt venni, ahol valóban minden szóba kerül, az öröm, a bánat, a gond és a baj. És igyekszem feltöltődni, készülni új munkámra, hogy majd segíteni tudjak ott, ahol erre szükség van. Továbbra is építke a Croatica Rádió nyújtotta lehetőségekre, hogy megszólíthassam választóimat. Nem a nagylétszámú rendezvényeken kívánok csupán részt venni, bár ott sokakhoz eljut, amit mondok, de hangsúlyozom, a közvetlen találkozásokra, beszélgetésekre készülek a régiókban. Örülök az elkövetkezendő találkozásoknak.

– *A BARÁTSÁG sikeres kampányt és eredményes munkát kíván Gugán Jánosnak!*

Mayer Éva

Gugán János és Zoran Milanović, horvát köztársasági elnök 2025 novemberében a Horvátok Napján

Nagy Gusztáv

Roza mama meséje

Egyszer, nagyon régen élt egy roma közösség egy folyó kanyarulatában. Nem volt falujuk, csak kunyhók, nem volt órájuk, csak az alkony, és nem volt törvényük, csak az, amit a szív nem engedett megszegni. Ebben a közösségben élt egy öregasszony, Roza mama. Nem tudott írni, se olvasni, de mindent tudott az emberekről. Ha valaki sírt, ő tudta, miért. Ha valaki nevetett, ő tudta, hogy nem sokáig tart. Egy este a gyerekek köré gyűltek, mert Roza mama mesét ígért. A tűz közepén égett, mintha hallgatózna az is.

– Roza mama – kérdezte az egyik fiú –, miért van az, hogy amikor baj van, mindenki összegyűlik, de amikor jó történik, mindenki külön megy?

Roza mama nem válaszolt azonnal. Előbb beletett még egy darab fát a tűzbe.

– Mert a szenvedés fázik – mondta végül. – A boldogság nem.

A gyerekek nem értették, de hallgattak. Roza mama mesélni kezdett.

– Volt egyszer egy testvérpár: Babus és Cana. Egyidőben születtek, ugyanazon a napon, ugyanabba a szegénységbe. Ha Babus éhes volt, Cana is az volt. Ha egyikük sírt, a másik sem nevetett. Így nőttek át az éveket, mint két összefonódott gyökér.

Egyszer nagy baj érte a közösséget. Jött a víz, elvitte a kunyhókat, betegséget hozott, hideget, temetést. Az emberek egymás mellé feküdtek éjszaka, hogy ne fagyjanak meg. A gyász közös volt, akár a kenyér, amit eltörtek. Babus ekkor azt mondta:

– Látod, testvérem, amikor szenvedünk, együtt éljük meg. Egy test vagyunk. Cana bólintott.

Aztán amikor elmúlt a baj, a víz visszahúzódott, az ég kitisztult. És egy nap Cana szerencsére talált. Egy gazda munkát adott neki, rendes ételt, meleg helyet. Először életében jóllakott. Eleinte nem fájt semmije. Hazament és mosolygott. De Babus nem mosolygott vissza.

– Miért nem örülsz? – kérdezte Cana.

Babus sokáig hallgatott, aztán ezt mondta:

– Mert a te boldogságod nem fér el bennem. A szenvedés igen. Azt megtanultam hordani mások helyett is. De az öröm... az csak a tiéd.

Cana megsértődött. Nem értette. Másnap elment, és megint egyedül evett. Egyedül nevetett. Egyedül aludt melegben. És valami fájni kezdett benne. Nem az éhség. Valami más. Rájött, hogy a boldogság könnyű, de magányos. Nem kapaszkodik senkibe, nem kér kezet. Csak ott van, és ha nem osztod meg, elhervad. Visszament Babushoz.

– Taníts meg örülni együtt – mondta. Babus megrázta a fejét.

– Azt nem lehet tanítani. A szenvedést megtanuljuk, mert rákényszerít az élet. Az örömet csak akkor tudjuk megosztani, ha nem félünk attól, hogy elfogy.

És akkor történt valami. Babus beteg lett. Cana mellette ült éjszakákon át. Megosztotta vele az ételét, mindenét, amije volt, úgy, mint régen gyerekkorukban. Babus felgyógyult. És akkor, először, nevettek együtt. Nem hangosan. Csak úgy, hogy nem fájt. Roza mama itt elhallgatott. A tűz már csak pislogott.

– Látjátok – mondta –, a szenvedés közös, mert nincs választásunk. Ha fáj, kiáltunk, és a kiáltás összehívja az embereket. De a boldogságot nem adjuk tovább, mert attól tartunk, ha megosztjuk, kevesebb lesz. Pedig nem lesz kevesebb. Csak sebezhetőbb.

A gyerekek csendben voltak. Egyikük megkérdezte:

– És te, Roza mama? Te megosztottad a boldogságodat?

Roza mama elmosolyodott.

– Én mesévé tettem. Mert a mese az egyetlen boldogság, ami akkor nő, ha továbbadják. A tűz kialudt. De valami ott maradt köztük.

Nem fájt, mert nem volt egyedül.

A nyomda fénye

Tizennyolc éves voltam, s olyan könnyű szívvel léptem át a békéscsabai Kner nyomda vaskos kapuján, mint egy új világ küszöbén. A gépek zakatolása és a frissen vágott ívek hófehér ragyogása valami furcsa módon jó érzést adott. Segédmunkás voltam, de nem bántam, reggeltől estig izgatottan vártam, hogy belépjek az élet nagy iskolájába.

A papírvágó gép mellett dolgoztam egy kedves, melegszívű asszony mellett, akit hamar megkedveltem. Ő vágta halomba a papírokat, én meg hordtam alá az újakat. A munka egyszerű volt, amíg ő elvágott egy egész raklapnyi ívet, nekem szabad volt bolyongani a nyomda különös birodalmában. Mint egy kíváncsi gyermek, akit először engednek be a felnőttek titkos világába.

Egy ilyen barangolás során keveredtem föl egyszer a felső emeletre, a csomagolóba. Ott pillantottam meg őt. Julit.

Mintha nem is ember lett volna, hanem valami finoman megrajzolt alak egy régi bronzszínű ikonról. Hosszú, gesztenyebarna hajfonata a derekát cirógatta, karcsú teste törékeny volt, bőre napfény, kreol árnyalattal. Aki ránézett, nem tudta, hova tegye a kezét, a szívét, még a saját gondolatait sem. Betöltötte az egész teret.

Az első pillanatban beleszerettem. Nem olyan szerelemmel, amely óvatosan, lassan jön az emberbe, hanem úgy, mint amikor egy villám szétválasztja az eget, és hirtelen minden világos lesz. Ő volt a fény. Én meg kicsit megvakultam tőle. Barátságot építettem vele. Mosolyt, szót, apró kedvességeket. A csomagoló melegebb lett, amikor beléptem. Nem tudtam nem keresni a tekintetét. Verset írtam hozzá, amely megjelent a vállalat lapjában. Később, egy csendes alkalommal, amikor pár percre kettesben maradtunk, finoman megjegyezte:

– Van barátom... katona.

Próbáltam úgy tenni, mintha nem rázna meg. Bólintottam, mosolyogtam is talán. De belül meghaltam egy pillanatra. Mégis reméltem, titokban, gyerekesen, bolondul, hogy hátha... hátha egyszer engem is úgy néz majd, mint azt, akit vár. Aztán egy nap megjelent az üzemben a barátja. Magas volt, majd két méter, erős vállakkal, magabiztos mosollyal. Olyan férfi, akire ránéz az ember, és tudja: nincs esélye. Amikor Julia meglátta, szinte repült a nyakába. Ahogy beleolvadt abba az ölelésbe, én megértettem mindent. Nem rám várt. Nem nekem tartogatta a mosolyait. Nem az én szívemben volt helye.

Még aznap beadtam a felmondásom. Gyerekes volt, túl hirtelen, de a lelkem nem bírt ott maradni. Olyan fájdalom szorította össze a mellkasom, amitől bekönnyezett a szemem. Menekülni akartam, eltűnni, mielőtt bárki meglátja az arcomon az összeomlást. De előttem járt a hír. A papírvágó asszony elmondta neki. A lépcsőházban ért utol.

– Miért mész el? – kérdezte remegő hangon. – Én előre megmondtam, hogy van...

És egyszer csak könnyek csillantak a szemében.

– Nem akartalak bántani.

– Tudom – feleltem, és akkor először éreztem azt, hogy néha magunkat bántjuk meg saját reményeinkkel.

Nem tudtam maradni. A szégyen, a fájdalom és valami furcsa, megmagyarázhatatlan veszteség összekeveredett bennem. Elmentem. Három év telt el. Egy délután a városban sétáltam, amikor szembejöttem velem: Julia és a férje. A közös gyermeküket tolták maguk előtt. Megálltunk. Összemosolyogtunk.

A férje kezét nyújtott, Julia megölelt. Röviden, tisztán, minden múltbéli fájdalom nélkül. Csak úgy... emberként. És akkor rájöttem, hogy a szív néha nem azért dobban meg valakiért, hogy örökké együtt legyen vele. Néha csak azért, hogy megtanítson szeretni. Tiszta szívvel. Feltételek nélkül. Bár azt is tudjuk, nem a miénk az a mosoly. Amikor továbbmentek, mögöttük maradt valami különös melegség. Talán egy másik boldogság, ami nem az enyém volt, mégis betöltötte a lelkem. Az az egyoldalú szerelem, amely akkoriban úgy megégetett, idős koromban is néha végigsimít rajtam. Mint egy régi fény a nyomda ablakából, amelyet az ember már nem lát, de még mindig melegít. Julia nem az enyém lett, de az érzés, amit felébresztett bennem, az örökre velem maradt.

Szente B. Levente verseiből

Megszaggatott levélnapló

(részletek a Sárgaház folyosója c. naplójegyzékből)

„*semmink nincs, semmink ellenünk*”
Nagy Irén (Falak között)

gyakran álmodok gyermekkoromról
arról amikor anya nekünk vajaskenyeret osztogatott

(*vajon hányan ismerik még ezt az érzést*)

és arról hogy valahányszor az ajtónk ha halkan reccsent
s csak azután kopogtak – a lépcsőházban nyálkás sötét
a szomszédok lábujhegyen kikukucskáltak
apa kezén csak úgy puffadtak azok az érdes barázdák – ilyenkor
a felnőttek homlokán a vizek is lefutottak

mi lesz már – mondta apa amikor elült minden árulkodó hang és zaj
majd meggyújtotta a petróleumos lámpást – mindannyian alágyúttunk
azt hallottam valahol – folytatta suttogva felénk fordulva
a költők hogy verseikben énekelhessenek csendre van szükségük

(*emlékszem rá – sokáig aztán gyakran hallgatott*)

ötven felé jöttem rá – ez a város már nem én voltam
pedig az embernek soha nem volna szabad magányosnak lennie –
üzent vissza a megszaggatott múltból másik hang a fejemben

és anya ekkor halkan finoman dúdolni kezdett egy dalt
nem emlékszem a szövegére pedig ismerős volt
megérintett véle – mint amikor valami különös érzés
a szívedbe agyadba költözik – harap rág mar
igazságot kitakar – nem te vagyok – Isten nem ver bottal

(*személyes városok a városokban – a sarj a kerítő a magukat is feltalálók
Júdás papja csak belülről ő – minden más tükör s anyag*)

ezt az időt éljük újból – egy napló számára tagadhatatlan
lelki szemeim előtt vannak – folyton visszatérnek
akár a döglegyek a kiszagolt tetem felett köröznek
közelednek jönnek a vádak vádaskodásnak

a kulcslyukon át odabentről a meleg fény helyett kifolyik a szenny
elrántom kezemet valahányszor ezek a fakír arcú
mosolygós álszent arctalanok ismerős-ismeretlenek megérintenek
kihúlnak az ajtókilincsek

(*ne kérdezd hogyan – a dolgok csak úgy megtörténnek*)

a költők és matematikusok között
nincsen különbség – értelemben szerelemben ugyanazt keresed

(*epikus tánca-harca ez az idegeknek*)

hogy mások miatt egyre mentegetőzünk
befejezetlenül

Kereszteződés

rejtett összefüggések
egész sora vagy
úton sohaországba
jelelmeztél –

azt mondom
nem érted én
mégis mit remélek

miért lettem
a feszület lába előtt
útelágazásban
kereszteződés

A fal

(Jó barátom, Hermann Gyula festőművész emlékére!
2020)

„Manapság mindent meg akarnak magyarázni és
le akarnak írni. De ha mindezt mégis meg lehetne
magyarázni és le lehetne írni, a festészet nem lenne
művészet.”
(Renoir)

festő barátom
míg ecsetével a táj színeivel játszott

sosem vette le a falról szemét
azt mondta a legszebb vászon lenne

amit valaha látott
csak hogy a vakolattal baj van

le kéne kaparni mindet
az évszázados mocskot

a sérelmeket az ígéretet a rabságot
a golyó és csákány ütötte nyomokat

lemezteleníteni a legvégső valókig
amíg nem késő

visszanyúlni a kezdetekhez
talán megérthetnénk végre

a benne sikongó téglákat.

Történetek

„Most itt ténfergek, a vaközézet
Silány dühe vert ki az útra”
Karinthy Gábor: Bukás

úgy megyünk össze
egymás szemében miként
rég történetek szoktak

a bennünk élő barlanglakók
bűneikben tovább élnek

mi volt a nevünk
vajon ők hányszor ültek villámfénynél
elköltve az utolsó vacsorát

félek egyre csak ezt kérdezem
ott voltam-e én ki asszonyától csókkal elköszönt
vadászok után szelíden baktatott

tudom – rég halott – nyelve rég halott
kiben Isten honol

reménye
mégis mivégre él?

Előre csinált szavak utónyomtatásban

(jegyzet/émlék-álom a Sárgaház folyosója c. naplóból)

apró kavics vagyok álmodtam
önmagam tenyerében
álmodom az ő fejében üzenetet hagyok
elcserélt voltam régen
még gyermekkoromban
hittem is benne
az időtlen időben élünk
hol az odvas fa is egyszer születik
újra meg újra
gyökeret bont
koronás fekete ezüst a színe
arany lombja mindent befed
a mindenség egén alvó csillagok
elindulnak csöndben az állatok
habzó szájjal kitörnek
torkuk mélyén burjánzó enyészet
idegen test néma üvöltése ez
csak egyetlen lyuk egy száz
bábok és bábuk mestere
a vállamon ki áll
villámok csapódnak szét
egyre többen vannak
koponyám falán
drótnélküli mosolyon tör előre
elidegenít a szerelem
suttogja fogatlan ínye
nemtelen tér az éter
egyszeme ősidők óta figyel
hová merre most ember
ki vagy a tükörben
innen és túl
jól vigyáz

Mese a szegényember balladájáról

(a most már 24 éves fiamnak emlékeztetőül)

az esti meseolvasások alatt általában
jó és rossz királyokról igazságtalan uralkodókról
no meg magáról a szegényemberről esett szó –

hat és fél éves volt kisfiam
egy alkalommal miután befejeztünk egy mesét
azt kérdezte:

és a uralkodókat
mikor váltja fel a furfangos szegény ember

Varga Ilona

Joka XXX.

(részletek)

Újabb barát

Ferkó szomszéd egyik csodálkozásból a másikba esett, amikor Janóék házát belülről is megtekintette. Elsőre a bútorzaton akadt meg a szeme.

– De szép! – szakadt ki belőle egy őszinte sóhajtás, amikor a sarokülő padot és asztalt szemlélte. – Gondolom, ezt is te csináltad, Joka – tette hozzá.

Janó csak bólogatott, s vitte volna tovább, de akkor meg a búbos kemencét kezdte kikerekedett tekintettel nézegetni.

– A vaslapból sejtem, hogy főzni is lehet rajta, a padkáján látom, hogy pihenni is. Elég nagy, hogy befűtse a lakást, de egyet nem látok, Joka. Hogy tüzelitek fel? Mert nyílást nem igen lelek rajta.

– Kívülről. Hogy ne legyen belül se füstje, se korma – válaszolt Janó.

Vitte volna tovább a szobákat megmutogatni, de Ferkó izgatottan már ki is lépett az udvarra. Alig győzte követni. Vendége most kívülről csodálta meg a kemence-kályhát.

– Mekkora ötlet! – csapkodta a combját. – Mekkora ötlet! ... és de szép! Gondolom, ezt is te agyaltad így ki.

– Ehhez semmi közöm. Mamónk ötlete volt. Ő is tapasztotta. A min-tát meg a kislányom, Flaré festette ki ilyen csudaszépre.

– Venyigét gyűjtenek meg gombászkodnak az erdőben – szólt köz-be Mamó, mert amikor meglátta, hogy a kemencéjét szemlélik, rögtön odasétált ő is. – Azt mondták, megpróbálnak gyökeresen hazahozni néhány bodza-, szeder- és málnasarjat is. Most, hogy megyünk ki a nyárból, érdemes talán megáztatni egy időre, aztán elültetni. Ha Isten segít, megerednek...

Ferkó szomszéd neki is elmondta az álmélkodó méltatás mondatait, amik – mi tagadás – nagyon jól estek Mamónak. Nem igen volt ed-dig része olyasmiben – pedig jó sok évet megélt –, hogy akár csak egy nem-cigány dicséretet is besepert volna. Kérdezte is:

– Mondja, Ferkó szomszéd! Nem lesz magának baja ebből, hogy cigá-nyokat dicsérget? Nincs erre valami szabály, valami titkos rendelkezés, hogy a cigányokat csakis szidni lehet?

Ferkó elszégyellte magát. Ő nem érezte ki a kérdésből az incselke-dő vidámságot, noha az itatta át a kimondott szavakat. Úgy van az, hogy, akit saját lelkiismerete űz, minden kimondott szóból annak vád-jait hallja vissza. Így aztán úgy vélte, hogy ennek az egyébként ked-vesnek tűnő és remek ötlettel előállt kályha-kemence tapasztó cigány vénasszonynak valaki befújta, hogy miket mondtak rá a faluban a háta mögött.

– Az nem is úgy volt! – kezdte a védekezést, noha senki sem támad-ta, s Mamónak is belekezdett, mindannak elbeszélésébe, amit Janó már megbocsátott korábban. Amit most bizonyított is, hiszen nem hagyta, hogy Ferkó magyarázkodással kínlódjon.

– De hisz, Mamó csak élcelődött... Nem szokott hozzá, hogy bárki idegen dicsérgesse.

– Pedig én őszintén mondom. Ez egy remek ötlet... És szép is lett nagyon.

– Köszönöm, elhiszem – mondta Mamó. – Azok a lepénykék, ott az asztalon már ebben sülték. Káposztások – tette hozzá. – Vegyen belőle! Egyen belőle!

– Csak egyet, hogy meg ne sértsem!

De aztán lett belőle kettő, sőt három is. Igazság szerint lett volna még több is, de azt már a vendég sem tartotta illendőnek.

– Ilyen fűszerekkel készültet sem ettem még. Nagyon finom.

– Finom ám! De nem én sütöttem – csipentett egyet a szemével Janó felé –, hanem Flaré és az Anyicikája. Együtt készítették a legelejétől a legvégéig, de Nyica csak mondta, hogy a kislány mit hogyan csináljon. Még a tüzet is vele rakatta.

– Egy kislány keze munkája? – ámuldozott Ferkó szomszéd. Ezt se hittem volna. – Majd Janóhoz fordult. – Ne haragudj, hogy így kiszaladtam, de ez a kemencemegoldás nagyon különleges a számomra! Kíváncsi vagyok ám a többi odebenti dologra is, Joka. Örülnék, ha mindent megmutatnál, amit akartál.

– Gyere, szomszéd! Akkor mutatom...

Amikor aztán újra kijöttek, Ferkó szomszédon látszott, hogy megvidámította a borocska is, amivel Janó kínálta, de akadt egyéb öröme is. Nem is kicsi! Amikor Janó beszéltette a szüleiről, megemlítette, hogy ma is abban a házban laknak, amit még az édesapja építtetett. Javítani is alig kellett rajta valamit. A tetőt kellett csak megerősíteni, mert amikor a mestergerenda megroppant alatta, akkor kissé megsüllyedt.

Janó rákérdezett, összepántolták-e és aládúcolták-e a gerendát, vagy más módon javították-e ki.

– Megnéztem több hozzáértővel is, de mind azt mondta, semmit se lehet kezdeni vele. Meg kellett emeltetni egy időre a tetőt, hogy a mestergerendát kiválthassuk egy valamivel szélesebb újjal. Ennek már jó pár éve.

– Mit tettetek a megroppant gerendával?

– Megpróbáltam felfűrészelni, de az első darab tűzre vetése után kiderült, apa bekente valami szerrel, hogy ne költözzön bele a szű. Iszonyatos bűzt és füstöt eresztett lángra kapva, úgy hogy nem aprítottam tovább.

– Megvan még most is? – jött izgalomba Janó.

– Meg. Fenn fekszik a tetőhéjban. Miért kérdezel róla ennyit?

– Hát nem érted, Ferkó? Megvan! ...Tényleg nem érted? Abból faragom ki a kopjafát

– De hát az egy randa fadarab.

– Meglátod, hogy milyen szép lesz. Bízd csak rám! Még annál is szebb lesz, mint amit az öreg Sárközinek faragtam. Megígérem. Eleve szebb lesz, mert személyesebb. Azt mondod, Ferkó, hogy ezt a gerendát, ami a házad mestergerendája volt, még édesapád építette be a házba. Abba, amiben aztán az egész életét leélte és felnevelte gyermekeit az édesanyád oldalán...

– Csakugyan! – lelkesedett fel Ferkó is, majd röviddel azután lekonyult a kedve. – Ott is haltak meg mind a ketten...

– Na, látod?! Mi lehetne méltóbb és személyhez kötöttebb anyag a kopjafájukhoz? Hidd el: ez a hozzájuk kötöttség fogja vezetni a véssőm... Mesélj még róluk...

Amikor kiléptek, már mindent megbeszéltek. Ezért volt a vendég oly vidám. Éppen csak körülnézett, Mamó máris lecsapott rá.

– Lenne nekem egy szerény kérésem. Itt van ez a fényesre csiszított bográcsféle. A szomszéd úr úgyis közelebb lakik Pesta gazdához és feleségéhez, az ő drágalátós Trézsikéjéhez...

Ferkónak egy pöttyet gondolkodnia kellett, hogy ki lehet „gazda” az ő szomszédságában, hiszen csupa szegény ember telke öleli körbe a földjét. És ki lehet ez a „Trézsike”? Aztán bevillant, hogy csakis egy István van mellette lakóban, a Csonka Pista, s annak felesége valóban Trézsi. Na de, hogy valaki is Trézsikének nevezze azt a lepcsés szájú némbert? Ezt sem hittem volna – állapította meg magában. Úgy látszik ez a mai a csodálkozások napja. Mindenesetre némi késéssel bólogatással jelezte, tudja, kikről van szó.

– Megkérném, hogy vigye magával ezt a kiskondért, és adja oda nekik, mert az övék. Pesta szomszéd felejtette nálunk, amikor legutóbb erre járt. Ha azt mondanák, hogy nem az övék, nekik ilyenük nem volt, nyugtassa meg őket. Mondja meg, hogy én tisztítottam ki ilyen fényes-szépre. Mert küldök benne némi lepénykéket, s nem akartam megsérteni azzal, hogy esetleg piszkosnak ítéli az edényt, amiben küldöm. Ha megmondaná azt is, hogy maga is kóstolta, külön megköszöném. Nem szeretném, ha szemétkben végeznék a kis Flaré sütése. Még azt gondolhatnák, hogy megmérgezem őket. Ugye, elviszi, ha szépen kérem?

– Hát persze, hogy elviszem, bár nem nagyon értem... Ezek szerint István átjött az építéshez? De hiszen azt mondtad – fordult Janó felé –, hogy nem volt semmi segítséged a tetőfeltételig, és akik jöttek, azok is mind varkocsiak voltak.

– Így is van.

– Akkor végképp nem értem. Miért volt itt István, vagy, ahogy ti mondjátok: Pesta szomszéd?

– Nem mi mondjuk így! Ő mondta így magát.

– Az István?

– Ő.

– És mi hozta ide? És hogy hagyhatta itt a kiskondérját?

– Kérdezd meg tőle! Én ugyan el nem mondom... Bár igen gyanítom, hogy ő sem fogja.

Így aztán Ferkó válasz nélkül ment el, de boldog volt, mert sikerült békességet teremtenie a lelkében.

Két nappal később átvitte Janóékhoz a régi mestergerendát. Amikor Mamó óvatosan rákérdezett, miképp teljesítette ígéretét, arra válaszolva igencsak szűkszavúan szólt.

– Elvittem nekik. Odaadtam. Mondták, hogy nem övék, nekik ilyen kondérjuk nincs. Elbeszéltem, honnan hoztam, ki küldte. Erre sápadozni kezdtek. Aztán egyúttal beszélni is. Egymás szavába vágtak, úgy tiltakoztak. Hogy az nem is úgy volt, ahogy „azok cigányok” mondták. Én meg tettem magam, mintha mindent tudnék. Miért, szerintetek mit mondtak? – kérdeztem. És akkor megtudtam, hogy mit akarnak letagadni. Nem érdekelt, mit handabandáznak, már megismertem az igazságot. Azért a végén csak elárultam, hogy ti egy árva szót sem meséltetek az esetről. Hogy magukat leplezték le. Többet erről nem akarok mondani... Talán csak azt, hogy ti jó emberek vagytok, ők meg nem. Punktum!

Nem mutatkozott szófukarnak azonban, amikor Janó arra kérte, járja vele együtt végig azt a földet, amit bérbe vett. És persze mondjon róla véleményt, mert minden hasznos észrevételének nagyon örülne. Ferkó menten kihúzta magát. Jól esett neki a bizalom. Meg az a ki nem mondott gondolata, hogy íme: a hitványsága miatt elvesztett – jónak hitt szomszédja – helyébe nyert egy másik jó szomszédot. Igaz ő messzebb lakik, mint Istvánék, de mennyivel különb lelkű... Mert az micsoda nemes lélekre vall, hogy nem árulta be sem az öregasszony, sem Joka, hogy mit kívánt tőlük „Pesta szomszéd”, hogy az ő kárára ügyködtette volna őket. Nem is szapulták, hogy milyen aljasságot feltételezett róluk. Kétségkívül nagylelkű emberek...

És hogy szeretik egymást?! Most, hogy az öregasszony, ez a Mami reggelihez hívta, s míg falatozott, elbeszélte a többiek sorsát... Hogy az a Nyica, akit a két gyerek Anyicinak szólít, valójában nem is az édesanyjuk. Elnézve őt, nem is gondolná az ember. Úgy sugárzik minden mozdulatából az anyaság, a kis árvák pedig szépen fésülve, tisztán öltöztetve úgy is rajongják körül. Mesélt Nyica mostoháiról, majd elmesélte azt is, hogy miként van a lány a gyerekek apjával. Hogy szerelmesek ugyan egymásba (le se tagadhatnák), meg is vallották már, de ez a Janó/Joka határidőhöz makacsolta magát. Hogy ne csak őt ismerje meg ez a szeleburdi lány. Aki elé pedig kerülhetne ezer fiatalabb, tehetősebb legény, akkor is ezt a remek embert választaná...

– Mert, higgye el, Ferkó szomszéd – éltem bár sokat, jártam bár sok helyütt – ennél okosabb, lélekben tisztább, ügyes szorgalmú, szeretetteljű embert még magam sem találtam.

Aztán később ez a káprázatos szépségű Nyica is beszédbe elegyedett vele. Amikor Flaréval friss káposztás lepénykéekkel kínálták.

– Úgy hallottam, múltkor nagyon ízlett. Vegyen belőle bátran. Ez a kislány készítette – toltta maga elé Flarét –, teljesen egyedül! De úgy ám! – jelentette ki anyai büszkeséggel. Tőlük meg Mamóról hallott mindenféle dicséretet. Kitudta azt is, hogy az öregasszony nem az elhunyt első feleség édesanyja, s még csak távolabbi rokonságban sincs a családfővel. Hogy nagyon beteg volt, halni készült, és pusztán azért váltak el a karavántól, hogy zötykölődésmentes, békés, nyugodt környezetben hagyhassa itt a földi létet. Kierződött szavaikból, hogy mennyire örülnek, hogy körükben erőre kapott. Hogy azt a mérhetetlen sok tudást, amit fölhalmozott magában, eltanulhatják tőle.

Amíg kettesben a földet szemlézték, a házigazda is bemutatta a háza népét. Ő is pont olyan tisztelettel beszélt Mamóról, mint Nyica. Nyicáról pedig egyenesen áradozott. Azt is megtudta tőle, bánja már, hogy úgy megkötötte magát. Ha nem tette volna, akár abban a minutumban oltár elé vezetné a lányt. Dehát, ha szót tett rá, ahhoz tartania kell magát.

Folytatta volna tovább, de Mirkó is hozzájuk csapódott, így abbahagyta. A kislány is bizalmába fogadta a vendéget. Elárulta neki, hogy milyen nagy gondban van. Felsorolta összes próbálkozását a kutyaűző nádsípokkal. Hogy bárhogy igyekeznek, az új sípok nem riasztják meg Komát. Míg a régit hallva, nyűszítve iszkol szegény.

– Ferkó bácsi, mi lehet a baj? Sehogyan nem jövök rá.

Amikor megígérte, hogy gondolkodni fog rajta, s kerít neki száraz nádat, mert azzal még nem tett próbát, Mirkó a tenyerébe tette a magáét. Így folytatták hármasan a határszemlét. Pontosabban: négyen, mert egy idő múlva Koma is mellettük lépdelt.

Amikor vendégük meglátta a földet, majd innen is onnan is markolt belőle, Janó öröme, máris jól szólt róla.

– Jószerű! Ugyan nem fekete, hanem barna, de abból a sötétebb fajta. Lehetne sárgás, vörös és hamuszürke is. A legtermékenyebb a fekete föld, de az mifelénk nagyon ritka. Az én földecském világosabb barna... Ássunk csak itt, meg ott a másik végén is egy-egy nagyobb gödört! Nézzük meg, hogy mi van a felszíne alatt! Mert teszem azt, ha tele van kővel, kavicsal vagy fehérkés fonalakkal, ha penész-szagot áraszt, az nem kevés gondot szerez majd.

Mirkó és Koma visszazaladtak ásóért. Janó nekigyürkőzött, nem engedte Ferkót az ásónyélhez. Igaz, így is kapott segítséget, mert mellső mancsaival Koma is vadul hánytta mellette a földet.

– Nincs benne kőféle, csak elvéve és apró. Ez jó! Penész- és dohos szaga sincs. Savanyú se. Ez is jó.

Markába vett némi földet, és nyomkodni, morzsolgatni kezdte.

– Nem porlad szét, mint az enyém. Ebben van elég nedvesség... és nem is olyan sovány. Ráadásul évek óta parlagon áll. Bő termést ígér ez, szomszéd. Különösen, ha az időjárás is mellétek szegődik.

– Majd megkérjük a Jóistent, segítsen – sóhajtott egy nagyot Janó. – Bár úgy hiszem, hogy folytonost segít, amikor ilyen barátokat sodor az utunkba.

– Hát csakugyan megbocsájtottál... Barátom! – ölelte át Ferkó. (És fölöttébb büszke volt rá, hogy magát e cigányember és családja barátjának tudhatja.)

Flaré kicsinyít

– Emlékszel, hogy amikor az erdei kunyhóban laktunk, hogyan jegyezték meg Mirkóval a hazavezető ösvényeket? Figyelj meg mindent az úton alaposan! – mondta Janó a mellette lépdelő Flaréknak.

Jókor korán útnak eredtek Kápos felé. Oda, ahová Flaré iskolába jár majd. Janó igyekezett úgy indulni, ahogyan a lánya feltételezett haladási gyorsasága szerint időben odaérhet az első bekolompolásra. Most még nem volt tétje a dolognak, de figyelmeztette, hogy amikor elkezdődik az iskola, pontosan kell megérkeznie. Így most, a taligát kísérve, azt is megláthatják, mennyire bírja tartani a lépést. Kell-e pihenőkkel is számolni? Mert úgy korábban kell elindulnia.

– Amíg kicsi vagy, jó ideig a nyakamba veszek majd, s elviszlek egy kis darabon. Mivel én gyorsabban lépkedek, úgy több erőd marad. Majd megmutatom, meddig gondoltam a dolgot. Addig ülj csak fel a taligára, mert tolnom kell, s úgy nem bírálak most a nyakamban!

Hívták ugyan Mirkót is, de még azzal az ígérettel sem tudták iskolához csábítani, hogy végig a taligáról lógathatta volna a lábát. Koma annál nagyobb örömmel indult velük. Elég volt csak egyszer kérni.

– Gyere, Komám! – szólt neki Janó. – Kísérj el minket, hogy megismerd az utat. Azt szeretném, ha mindennap elkíséred Flarét, s vigyázva rá, épen hazahoznád. Legalább a tavasz-végig. Utána már felmenetelek ez alól. A tyúkvigyázást, csirkecsősi tisztet Mirkó veszi majd át tőled. Szigorú felügyelet alatt lesz ökelme. Hátha úgy neki is megjön majd a kedve az olvasás és betűvetés tanulásához...

A taligán amúgy nem sok hely volt, a tegnap este főzött enyvét őrző fedeles fabödön mellett mindenféle lécek, egy kisebb és egy nagyobb szerszámosláda, kétféle – ládába nem fért – fűrés, egy kis zsák faszög, zsírostégelyek álltak a különféle méretű vékony falapokon.

– Inkább többet viszek, minthogy kifogyjak belőle. Ami fölös lesz, azt ott hagyom, hiszen megyek még az iskolakezdésig – jelentette ki Janó, mielőtt útra keltek.

Amikor a falubíró hivatala elé értek, Janó emlékeztette lányát arra, hogy idáig bizonyára eltalálna egyedül is.

– Eddig magadtól is eltalálnál, hiszen idáig már eljöttünk együtt többször is. Ha itt körülnézel, háromfelé is fordulhatnál, de látod, hogy azok ott kicsiny utacskák. Neked ezen a nagyon kell majd tovább menned. Egészen a keresztig egyenest. Pontosabban az úttal orrod iránt, mert egy kicsit kanyarul majd később. Mindenesetre nem kell letérned róla. Kezdetben a keresztig viszlek majd a nyakamban, utóbb viszont már csak idáig. Úgyhogy most még nem szállítalak le.

Amikor a kereszthez értek, megálltak, s mindhárman odamentek. Sok virágcsokor volt a feszület lábánál. Ők is letettek egyet, amit ott-honról hoztak, majd a kereszt mögé kerültek, s odatámasztottak egy kisebb koszorút, amit Nyica fűzött előző este. Janó kezével megsimíttatta az Orsós Tíca emlékét idéző bekarcolt feliratot, s fejet hajtott.

– Nemsokára már te is el tudod majd olvasni édesanyád nevét... Amikor először elindulsz az iskolába, innen, Megváltónk és édesanyád emlékétől bocsátalak majd Komával az utadra. Néhány hét múltával már – ahogy mondtam – a hivatalnál veszünk majd búcsút. Várni azonban mindig itt foglak. Ha nem én, akkor Nyica jön majd elébed. Tavasztól azonban, ha hajlandó lesz rá, Koma kísér csak oda-vissza. Mostantól tehát te is gyalog jössz. Hagy szokja a lábad. Szólj, ha úgy érzed, pihennünk kell!

Így mentek hát tovább.

– Most megint egy nagy útelágazáshoz értünk. Lassan vége van Bötönyének – figyelmeztetett Janó. – Ha megállsz itt, irányozd meg tekintetteddel a temetőt. Látod a sírkert kerítését? A mellett visz el majd az utad.

Amikor odaértek, Koma lemaradt. Vissza-visszanéztek, hogy vajon mit csinál. Látták, hogy megállt a kapunál. Benézett a kerítésen túlra. Messze hallott, hogy egy-kettőt vonyít befelé, majd nemsokára hallották a szapora lépteit. Rövidesen utolérte őket.

Mielőtt elérték a következő falut, Rakoncot, elkanyarodott a széles út.

– Innen gyalogösvények vezetnek erre-arra. Most kéne nagyon megjegyezned, hogy miről tudod megismerni azt, amelyiken továbbmegyünk. Fasor van mindegyik szélén. Ráadásul mindegyiken jegenyék. Ha tudnál számolni, könnyebben menne... A negyedik, ha balról kezded a számbavételüket.

Janó hosszan elgondolkodott, majd kiötlötte a megfelelő megoldást.

– Megvan! Ideálsz, a széles út kanyarulatához. És sorra veszel minket felnőtteket. Az első gyalogútnál Mamót mondod, a következőnél mivel én vagyok a második legöregebb, engem emlegetsz meg, a rájövönél pedig Nyicát. Ő utána kor szerint te jössz. A Nyica utáni út a tied. Az a Flaré útja. Lássuk, hogyan megy!

– Mamó útja, Apuci útja, Anyici útja, Flaré útja. Ezen kell tovább mennem.

– Úgy van. Ügyes vagy.

– Nézd, apa! Koma még ügyesebb.

Nagyot nevettek, mert Koma, amúgy kutyamódra alaposan megjelölte a szélső bokrot és az első jegenyét.

Rakonca nem volt nagy falu. Igaz, nem is mentek át teljen rajta, mert a főútja csak egy távoli nagy kanyart vetve fordult Kápos felé.

– Csacsiság lenne arra felé menned. Hosszú és fölösleges út. Erre át lehet lábalni ezen a szántón, meg azon a nagy legelőn. Nekem most ez igen nehéz lenne a taligával, úgyhogy mégis arra megyünk, de visszafele levágjuk a kanyart... Nézd csak, kicsi lányom! Ha eljutottál eddig, meg fogod ismerni a helyet, mert itt elfogytak a jegenyék, s jól látod a szántót. Állj csak fel arra a nagy kőhalomra! De óvatosan! Le ne csússz, össze ne törd magadat, ha saras vagy vizes lenne a bocskorod! Ha fönn vagy, jól láthatod a templomtornyot. Az a káposi Istenháza teteje. Szinte a tövében van az iskola. Célozd be a szemeiddel, s vágj át arra. Ez a legnehezebb. Hogy egyenes vonalban menj, mert úgy a legrövidebb. Ha mégis eltérülnél kicsikét, az se nagy baj. Úgy is kiérsz a túlnani útra, csak akkor időt és erőt vesztesz... Nem fáradtál még el? Bírják a lábaid?

Nagyon meglepte, hogy Flaré nem kért pihenőt. A hosszabb úton is kibírta az iskoláig, bár a végére nagyon meglassult.

Az iskolaépületet zárva találták. Tanácstalanul várakoztak. Többször körbejárták az házat, de még csak embert sem leltek, akit megkérdezhetek volna, hol találják az iskolamestert. A templomkapu is zárva volt, és a plébánia fakerítésén is hiába zörgettek. Nagy szerencsájük volt, hogy Koma elkísérte őket. Az iskolaépület hátsó traktusában ugyanis – ahol a kis, gondozott konyhakert okán a mester lakását feltételezték – a kilincs és az ajtó erős szimatolásába kezdett. Ezután rácsahintott Flaréékra, mintha csak azt akarta volna közölni, hogy „Nyugalom! Majd én előkerítem.”. Orrát leszegve előbb ide-oda futott, majd Janó „Keresd!” biztatására határozott léptekkel, egyre gyorsabb irammal távolodott. Meglepetésükre nem a falu lakott részei, hanem egy közeli domb felé loholt.

Janó nagyon csalódott volt, de adta a vidámat, hogy Flaré nehogy pityeregni kezdjen.

– Semmi okunk a búslakodásra. Sírjanak az iskolapadok, hogy ma se gyógyulnak meg. Képzeld, nálunk mennél jobban bánhatják a fogások, hogy továbbra is nyekleniük-nyaklaniuk kell.

Janó megemelte a lányát, így Flaré benézdegélt és részletesen elmesélte, mit lát. Nem mintha ő nem látta volna ugyanazt, de így érdekesebb volt.

A padok, a falitáblák és a kivehetetlen képek után így szólt.

– Látok egy asztalt is, szemben a padokkal, de föl van magasítva. Olyan, mintha egy nagy, lapos deszkaládán állna.

– Azt ismerem. Az altiszti iskolán is ilyenén ült az oktatótisz vagy az őrmester úr... Tanmagaslat, mondták rá magyarul, de van más neve is. Katedra – így is hívják.

– Katerda? Katredra... – aztán harmadik kísérletre, már helyesen mondta Flaré is.

– Lóg ott egy nagy abrosz is. Nagyon furcsa, színes foltokkal – szólt meg újra.

No, ezt, Janó is megnézte, s elmosolyodott.

– Az egy „országabrosz”. Nem látom jól messziről, de alighanem a mi hazánk, meg a szomszéd országok vannak ráfestve. Olyan, mintha egy madár nézné felülről, nagyon magasról... Vagy, mint az angyalok, ha közelebb jönnek a mennyekből... Persze az, hogy így szétszínezték, szétkülönítették a népeket és országukat, az emberi mű. Azért folynak a háborúk, hogy a királyok, császárok, cárok és zsupánok ide-oda tologassák azoknak a színes foltoknak a széleit. Erről is arról is megnagyobbítsák a birodalmuk. Alárendeljenek maguknak mindenféle más szokású népet. Kisvártatva még hozzáfűzte: mi, cigányok olyan nép vagyunk, amely még sohase indított háborút.

Flaré nagy komolyan megkérdezte:

– Mi az az ország, és mondtad azt a másikat is... haza? Az mi?

– Azt a nagy-nagy földet nevezik országnak, amelyiken az emberek nagy többsége ugyanazt a nyelvet beszéli, ugyanazt a múltat őrzi, és közös szokásaik vannak. Ugyanaz az uralkodójuk... De ezt magam sem tudom jól. Mert vannak például olyan népek, akik több országot is laknak. Meg vannak olyanok is, akiknek sose volt, vagy volt országuk, de most más nép uraskodik rajtuk. Olyan népről is hallottam, amelyet elűztek a saját hazájukból, és hosszú időre ugyanolyan földönfutók lettek, mint mi, cigányok. Majd odabent – mutatott az ablakon túlra – okosabban elmondják neked. Azt azonban, hogy mi a haza, könnyebb megmagyaráznom. A haza az, a föld, ahol otthon érezheted magad, ahol igen távoli rokonodnak érezheted az összes embert. Ahol az elhalt, valódi rokonaid, véreid békén nyugodhatnak a temetőkben. Ahol van egy kis hely, amelyben háborítatlanul otthon érezheted magad, ahol nem kell koldulnod, éhen halnod.

– A cigányoknak is volt országuk?

– Látod, ebben még a legokosabb tudósok is tudatlanok. Kérd meg Mamót, meséljen neked Cigányországról... Még a meséinkben sem hallottam róla. Ami mese Cigányországról jutott a fülembé, azt mind más népek mesélték rólunk. Csúfolkodón, hogy ilyen vagy olyan emberi silányságunk miatt veszítettük el. Mint azt is, hogy saját templomunk is volt valaha. A számunkra legértékesebb anyagokból építettük. Nem aranyból, ezüstből, gyémántból, hanem kolbászból, meg szalonnából – ezt találták ki rólunk. Aztán persze – mondták csúfolódva – szép lassan megettük az egész templomunkat. Híre se maradt... Amikor könyvek között forogtam, utánaolvastam én ennek. Különböző messzi országokat emlegetnek, hogy onnan indultunk el. De azok is más-más népek országairól szóltak. A cigányok valaha volt országát egy se írta... Szétszóródtunk. Ha nagyra nőttek újra és újra – mint a miénk is – szétváltak a karavánjaink. Hol innen, hol onnan, hol erre, hol arra úztek tovább. Nyelveket, neveket, hiteket cseréltünk, hol kényszerből, hol csalafintaságból, hol félelemből, hol nagyon őszintén. Itt-ott országra is tatáltunk, amely befogadott. Otthonra, hazára mégis csak nagyon kevesek leltek közülünk. Nem emlékezhetsz rá, hisz igen kicsi voltál még. Az öreg Losó sokszor mondogatta: „a mi otthonunk a világvége”.

– De, apa! Hiszen nekünk van már otthonunk.

Janó meghatottan ölelte magához Flarét.

– Bizony hogy van... Nekünk van... És, hogy soha, senki el ne vehesse, vagy ha mégis elveszne, bárhol, bármikor újrateremthessed, azért kell mindent megtanulnod, ami csak megtanulható. Mert a pénzt, a földet, a kincseket mind elvehetik tőled, de ami idebenn van – bökött a fejére –, és ami itt lakozik – mutatott a szívére –, az mindig megmarad. Az a legnehezebb helyzetben is segítségül szolgál. Mert ne feledd! Az okos szó, az okos gondolat többet ér a pénznél. A jó szó

pedig sebeket forraszt. Gondolj mindig arra, hogy drága pénzért adják a tudást, amit itt megszerezhetsz. Szerencsés vagy, mert ledolgozhatom az árát. Később azonban pénzt kell adnom érte... Hacsak nem leszel olyan okos, hogy azzal érdemled ki az árát. A legokosabb tanulókat azzal jutalmazták, hogy ingyen tanítják tovább mindaddig, amíg éppoly okosnak, szorgalmasnak és jó magaviseletűnek mutatkoznak. Aki nagyon jól tanul, de nem kerül a legokosabb sorba, a tandíját annak is mérséklék. Persze, ha nem menne könnyen a tanulás, akkor sem haragszom rád, megígérem. Ne nyomasszon efféle butaság. Nagyon szeretlek... Nagyon szeretünk! Mamónk és Nyicánk is. Valahogy előteremtjük a szükséges összegeket, hogy te és Mirkó is végigjárja az iskolát. Minden nap aranyakkal teli tarisznyával térsz haza, ha belerakod mindazt, amit hallasz... Látom, fogadkozni akarsz. Ne tedd! Higgy a tapasztalatomnak! A fogadkozások gúzsba kötnek. Az elszántságot nem kell szavakba önteni. Elég, ha te tudod, és nem felejtetted. A Jóisten – én legalábbis így hiszem – amúgy is a tettekre hallgat.

Nagy csönd telepedett közéjük. Mindketten elgondolkodtak. A messzi darázsdöngést is meghallották. Végül Flaré kíváncsiskodása felülkerekedett elszántsága belső megfogalmazásán.

– Nem gondoltam, hogy a fölülről is lerajzolható minden...

– Térképnek nevezik az olyat, amit láttál. Vannak, amin az egész nagyvilágot összetömörítik, vannak, amire a városokat, falvakat, utakat meg az erdőségeket, földeket és folyókat rajzolják. Azért, hogy az is odataláljon, aki soha nem járt arra... Le tudod rajzolni felülről a börtöneyei házunkat és környékét? – adott egy faágat Flaré kezébe, s mutatott a lába elé Janó.

– Egész ügyes! – hangzott dicsérete egy kis idő múlva. – A kutat kifelejtetted.

Amikor elkészült, Flaré újabb rajzba kezdett.

– És most mit rajzolok? Felismered? – kérdezte.

Nagy sebességgel karcolgatta az ágacskával a földet.

– Az erdei kunyhónk tájéka... - ámuldozott Janó. – Az a patakpart. Az ott Nyica kertje. Zsike karámja. Az egy erdei út. Volt belőle elég. Ezt nem tudom, melyik... Várjál csak, mégis megvan. Így, hogy odarajzoltad, már ezt is felismerem. Az ott a Tíca-tisztás. Ez az odavivő út... Máris remek térképész vagy. Az egy komoly szakma. Katonáéknál nagy becsben volt az, aki képes volt a térképrajzolásra. A hadvonulás előtt mindig térképeket böngésztettek, térképeket készítettek vele... De nem is olyan könnyű az, mint gondolod. Mert azon a nagy térképen, amit bent látsz, a száz mérföldek csak annyit tesznek, mint egy-egy köröm-éled. Térképet ugyanis olyképpen csinálnak, hogy minden mértet egyazon mértékben kicsinyítenek le. Ha majd megtanulod a számvetést, te is tudsz majd így kicsinyíteni.

Flaré azonban nem bírta várni addig... Egyszer csak levette a taligáról az egyik hosszú fűrészt, és odafektette az iskola falához. Aztán megjelölve, hol volt a vége, egyet-egyét tolintott rajta.

– Mamó, Apa, Anyica, Flaré, Mirkó, Koma – mondta egy-egy továbbtolásnál.

Mivel további tolások voltak szükségesek, rövid habozás után így folytatta:

– Bali bácsi, Örzse néni... hm... Lacika, Lacika!

Ezt követően apja lábánál egy kis gallyacskával is ugyanígy járt el.

– Mamó, Apa, Anyica, én, Mirkó, Koma, Bali bácsi, Örzse néni, Lacika és megint Lacika. Nézd, apa, ugye jól csináltam? Jól kicsinyítettem le? Ez a vonal az iskolaház rövidebbik oldala.

– Kislányom, csak ámulok, hogy mennyire leleményes vagy. És okos is. Így csinálják az igazi térképet is. Csak ők szám szerint, készülékekkel mérnek. De végülis ugyanilyen elven... Még be sem engedtek az iskolába, s máris milyen fontosat tanultál... Csak így tovább kicsi lányom! Csak így tovább!

Elnémult csalogány

Száz éve hunyt el Blaha Lujza

Blaha Lujza Reindl Ludovika néven született *Rimaszombat*on (ma: Rimavská Sobota) és száz éve hunyt el a budapesti Erzsébetváros lakójaként. Hatalmas tisztelet övezte művész volt, akit közönsége már pályája derekán „*a nemzet csalogánya*” címmel tüntetett ki. Hódolói és a kor művész-, valamint sajtóvilága idővel csakis ezzel az állandó jelzővel említette. (Őt megelőzően a mindkét ágon örvény származású *Hollósy Kornéliát* és rövid ideig a mára már szinte elfeledett, fiatalon elhunyt, részben szász ősöktől származó *Hegedüsné Bodenburg Linát* emlegették ezen a néven.) Édesapja, *Reindl Sándor*, egykori császári-királyi főhadnagy volt, aki feleségválasztása miatt kényszerült kilépni a hadseregből. Jövendőbelije, *Ponty (Ponti) Aloisa* szülei ugyanis elleneztek kapcsolatukat. Nem voltak hajlandók azt a kötelező kauciót (óvadékot) letenni, amely híján nem volt engedélyezhető bármely tiszt házassága.

Civilként ez nem jelentett akadályt, így 1848 februárja végén mégiscsak oltár elé vezethette választottját. A házassági anyakönyv a férj foglalkozása rovatába a szakács mesterséget írták, leszerelése után ezzel foglalkozott. A mézeshetek nagyon kurtán értek véget. A forradalom kitörése után a művésznő apja ugyanis a szabadság, majd szabadságharc hadseregébe állt. A bukás után nevet változtatva, *Várai Sándor* művésznéven feleségével együtt vándorszínésznek állt. Társulatuk a felvidéki városokat járta. 1850-ben Ludovika (Lujza) is egy ilyen turnéúton, szinte az echós szekéren jött a világra.

Lányuknak tehát volt kiktől tanulnia a színészmesterséget, valóságban beleszületett a színházi-énekesi létbe. (Állítólag időnként a híres színésznő, *Prielle Kornélia* is dajkálta.) Négyévesen már néma statiszta, hatévesen szöveges szereplő volt. A folyamatos utazások miatt sokáig iskolába sem járt. Irni-olvasni a társulat egy színészétől tanult meg. Csak, miután apja elhunyt és anyja új férjével, egy színházi díszletfestővel a győri színházhoz került, letelepedve a Rába parti városban, akkor változott meg a helyzet. Nyolcadik-kilencedik évében járt, amikor elkezdte a világot jelentő deszkák mellett az iskolapadokat is koptatni. Magasfokú zenei képzettségét első férjétől kapta. Tizenöt és fél évesen ment nőül *Jan Blahához (Blaha Jánoshoz)*, *Liechtenstein* herceg dzsidásezredének harminchét éves cseh katona-karmesteréhez, akit végtelenül szerethetett. Vezetéknevét – alig négyévnyi együttlétük után megözyvegyülvén – két következő házasságában is, élete végéig megtartotta.

Első jelentősebb szerepét 1858-ban (nyolcévesen!) kapta meg. A visszaemlékezések szerint sikeresen oldotta meg ezt a feladatát: a közönség kedvelte ügyességét. Ezt követően megint csak a folyamatos vándorlás lett a része. Anyját és nevelőapját kísérvé, különböző társulatokkal járta az országot. Újabb és újabb szerepekben forrt ki tehetsége. Feljegyzések szerint tizenháromévesen már olyan színészi erényekkel, megjelenítőképességgel tündökölt, ami érett színésznők dicséretére is válhatott volna. Ez már igen fiatalon önálló szerződésekhez juttatta. 1864-ben előbb a budai Népszínház, majd *Latabár* Endre balatonfüredi társulatába állt, de a nyári idény után visszatért *Budára*. Igazi nagy korszaka a következő évben, *Szabadkán* kezdődött, ahol kitűnt fellépéseivel. Olyannyira, hogy *Debrecenbe* már száz ezüstforintos fizetéssel csábított-

Blaha
Lujza tér,
1920

ták át, és bécsi fellépését is lehetővé tették. Ott annyira elképesztette az operettrajongókat, hogy szerződéssel is megkínálták, amit visszautasított. 1870-ben vendégszínészként többször is szerepelt a Nemzeti Színházban és a budai Várszínházban, valamint a budai Népszínházban is kirobbanó sikereket aratva. *Szigligeti* Ede lecsapott rá, s a Nemzeti Színház állandó társulati tagjává szerződtette. Vendégfellépésekkel akkortól innen járta az országot. Híre mindenütt megelőzte. Sokoldalú előadó volt. Vígjátékokban szerepelt, operettet énekelt, de tragikus drámai szerepet is játszott. „Ő a legkitűnőbb drámai művésznők egyike. Nekem is megadott, hogy őt egy magasan tragikus drámai szerepben láthassam. A tragikai műsának minden ajándéka egyesítve volt nála: mély érzés s annak minden változatait kifejezni tudó hang; megkapó indulatkitörések, beszélő arckifejezés, eredetiség a felfogásban; plasztikai mozdulatok és előkelő egyszerűség” – áradozott róla *Jókai*.

Igazi kedvencé azonban a népszínművek énekes szerepeiben vált. 1875-ben átszegődött a Népszínházba. A népszínművek mellékszereplőit is képes volt főszereplővé alakítani. Miatta kapott egyre fontosabb szerepet a színpadon a magyarnóta. Szilaj Kata, Julcsa, Náni, Ágnes asszony, Török Zsófi, Hübscher Kata, Felhó Kári – ezeket a szerepeket jobbára ő tette naggyá, és főként az ő alakításai révén őrzi még a színháztörténeti emlékezet. Ha és ahol a szerep vagy saját szerepértelmezése megkívánta, tudott ártatlanul szende lenni, de éppúgy szemtelenül cserfes, pimaszul csalafinta, makacsul akaratos, végletekig állhatatlan teremtés is. Mindezeket a jellemvonásokat énekével, tánclejtésével is remekül tudta aláfesteni. Miatta vettek jegyet a színházba, ő vált a legfőbb húzónévvé. Úgy énekelt a magyarnótát, ahogy előtte talán senki sem. Így vált a nemzet csalóányává. Hallani ugyan nem hallották, de akkor már legendák övezte alakját az utat törő mozgókép útján olyanok is megismerhették, akik soha nem jártak színházba. Olyanok, akik soha nem jártak Budapesten vagy vendégszínházi helyszínén. A később világhírré jutó *Korda Sándor* rá bízta ugyanis a főszerepet az 1916-ban *Csiky Gergely Nagymama* című színművéből forgatott némafilmjében. (Egyébként meglehetősen hozzáértő ez a címszerep: 1908-tól a Népszínházban alakította Szerémy grófnét, 1912-ben pedig e művel szerepelt Bécsben is.)

Az ezredévi ünnepek (a millennium) évében, első Nemzeti Színházi fellépésének negyedszázados jubileumán díszelőadással tisztelegtek előtte. 1901-ben elsőként választották meg a Nemzeti Színház örökös tagjának.

A *Nagymama* – imént már jelzett – sikerei bizonyították, hogy nemcsak fiatal színésznőként, ifjabb és középkorú nőalakokban, hanem színészi pályája ötvenedik évfordulóján is túl, idős karaktereket alakítva is sikerei voltak, a közönség változatlanul tisztelte és szerette. Utolsó színpadi éveiben a *Nagymamában*, valamint *Garamszeghy Sándor Matyó-lakodalom* című darabjában lépett fel.

„A magyar népszínmű Blaha Lujza visszavonulása és halála óta siratja letűnt dicsőségét, fényét, magyarságát, mert vele és általa teljesítette be küldetését, azt a küldetést, hogy az új Magyarországot, de főleg az új Budapestet megmagyarosítsa. Blaháné feltűnésével leszorult a budapesti színpadról a német operett s elnémult a német színház. Ő némította el az idegen szót bűvös-bájos magyar szavával, sírva-viga-

Blaha Lujza Színház, Újpest

dó magyar nótájával. Ennek a nótának szíve volt. Lelkes érzések heve égett szétáradásában. Ez a nóta magyarrá tette a fővárost és ritka kivirágzáshoz segítette a magyar nép drámáját, a dalos népszínművet” – írta róla száz éve a *Pintér Jenő* szerkesztette Figyelő.

Életét számos elismerés övezte. 1900-ban (más források szerint 1879-ben) *Ferenc József* a legmagasabb polgári kitüntetést, a koronás arany érdemkeresztet adományozta számára. (Ő volt az első magyar színművész, aki ilyen magas rangú állami kitüntetést kapott.) 1896-ban tiszteleti tagjává választotta az Országos Magyar Iskola Egyesület, majd 1908-ban a Balatoni Szövetség is. 1923-ban az Országos Színészegyesület tisztelte meg az „örökös dísztag” címmel.

Ennél is nagyobb megbecsülések is érték. Már életében megélhette halhatatlanságát. 1920-ban Blaha Lujza térnek nevezték el az addig a Népszínház utcához tartozó, a színház előtti kiöblösödést. Az akkor még önálló városban, *Újpesten*, az Árpád úton állt Újpesti Népszínház épületét (amelyben a művésznő szintén fellépett) 1920-as tatarozása után Blaha Lujza Színházként nyitották újra. Még abban az évben országos ünnep keretében emlékeztek meg hetvenedik születésnapjáról. 1921-ben Budapest követte Újpest példáját: az addigi Revü Színház is a Blaha Lujza Színház nevet kapta.

Csaknem öt éven át nézhette lakásának erkélyéről örömteli megilletődéssel a róla elnevezett teret és egykori játszóhelyét, mígnem az égi társulathoz szólították. 1926. január 18-án hunyt el budapesti otthonában. Két nap múlva temették. A Nemzeti Színházban ravatalozták fel. „A déli órákban meg kellett kettőzni a rendőri készenléteket, mert a kegyeletét leróni akaró tömeg annyira összeszorult, hogy teljesen elzárta a jegypénztárhoz vezető utat. A nagy tömeg azonban példás rendet tart. Zárt sorokban, levett kalappal, meghatottan vonul a korszorúk tömegétől övezeti katafalk előtt, hogy egy röpké pillantással elbúcsúzzon attól a színésznőtől, akit annyira szeretett” – tudósított Az Est. Gyászhintóba tett koporsóját százezrek kísérték a Kerepesi úti temetőbe. A menet tagjai többször is áttörték a rendőrkordont, lovasrendőröknek kellett visszaszorítani a tömeget a megfelelő mederbe. *Kossuthé* óta nem volt ehhez fogható gyászmenet. Nem kisebb személyek, mint *gr. Klebesberg* Kuno kultuszminiszter, *dr. Sipőcz* Tamás, a székesfőváros polgármestere és *Hevesi* Sándor, a Nemzeti Színház igazgatója mondott felette gyászbeszédet. Ravatalánál kedves dalait kétszáz fős cigányzenekar húzta.

A jelenlévők csakis őt temették. Nem sejtették, hogy a népszínmű is sírba száll vele.

Hegedűs Sándor

Blaha Lujza sírja

BARÁTSÁG

TARTALOMJEGYZÉK 2025

Címlapunkon közölt művek

- Bartl Dóra: BartlxBartl Szívforma;
BartlxBartl Bábu függő
XXXII. évfolyam, 2. szám, borító 1
Bartl Dóra ékszerei
XXXII. évfolyam, 2. szám, borító 2
Dávid Vera: Vasárnap
XXXII. évfolyam, 3. szám, borító 1
Dávid Vera alkotásai
XXXII. évfolyam, 3. szám, borító 2
Lakatos Klára: Égre járó lélek-tánc
XXXII. évfolyam, 6. szám, borító 1
Lakatos Klára alkotásaiból
XXXII. évfolyam, 6. szám, borító 2
Lux, Antal: OWX
XXXII. évfolyam, 5. szám, borító 1
Lux Antal 90
XXXII. évfolyam, 5. szám, borító 2
Nádasi Péter: Emlékezés elődeinkre
(*Gedenk an unsere Vorfahren*)
XXXII. évfolyam, 4. szám, borító 1
Országos Nemzetiségi Rajzverseny
XXXII. évfolyam, 4. szám, borító 2-3
Szyksznian Wanda: ARC 2024.
XXXII. évfolyam, 1. szám, borító 1
Szyksznian Wanda alkotásaiból
XXXII. évfolyam, 1. szám, borító 2

Képriportok

- Blickpunkt 2025
XXXII. évfolyam, 6. szám, borító 4
- Horvátok Napja Péccsett
XXXII. évfolyam, 6. szám, borító 3

- Elballagtak és érettségiztek
XXXII. évfolyam, 3. szám, borító 3-4
- Fuhl Imre: Szlovákok Napja
Bükkszentkereszt
XXXII. évfolyam, 4. szám, borító 4
- Fuhl Imre, HOŠIG és Bajtai László:
Népviselő Napja
XXXII. évfolyam, 2. szám, borító 3-4
- Gohér Krisztina: Novemberi séta
XXXII. évfolyam, 5. szám, borító 4
- Ruip Gergő: Országos Gálaműsor
a Kodály Központban
XXXII. évfolyam, 1. szám, borító 3-4
- Surman-Majeczki, Martin: Népismereti
tábor Gyulán
XXXII. évfolyam, 5. szám, borító 3

Riportok, interjúk

- A magyar-bolgár barátság napján
XXXII. évfolyam, 5. szám, 11943. old.
- Blickpunkt 2025 díj nyertesei
XXXII. évfolyam, 6. szám, 12033. old.
- Erős érdekképviselő, szoros
együttműködés, stabil jövő a
kisebbségeknek
Schubert Olívia a FUEN új elnöke
XXXII. évfolyam, 5. szám, 11946. old.
- Faültetés a jövőért
*Környezettudatos összefogás a Koch
Valéria Iskolaközpontban*
XXXII. évfolyam, 3. szám, 11842. old.
- Felkészülés a 2026-os választásokra
fotó: Somogyi Zsuzsanna
XXXII. évfolyam, 6. szám, 12017. old.

- Gratulálunk! – Kállai Ritának
XXXII. évfolyam, 3. szám, 11850. old.
- Magyarországi Szlovákok
Kulturális Örökségének Napja
Bükkszentkereszt
fotók: Fuhl Imre
XXXII. évfolyam, 4. szám, 11889. old.
- Nemzetiségi önkormányzati
fenntartású köznevelési intézmények
országközi találkozójára
fotók: Gallai Gregor
XXXII. évfolyam, 3. szám, 11828. old.
- Nemzetiségi Ösztöndíjas
Pedagógushallgatók III. Parlamenti
Találkozója
fotók: Gallai Gregor
XXXII. évfolyam, 5. szám, 11944. old.
- Szlovák oktatási intézmények 75 éves
évfordulója
fotók: Papp Gábor
XXXII. évfolyam, 3. szám, 11855. old.
- Szlovák világunk átalakulásai...
*30 éve működik az Országos Szlovák
Önkormányzat*
XXXII. évfolyam, 3. szám, 11832. old.
- Balányi Klára: 25 éves a Croatica
fotók: Balányi Klára
XXXII. évfolyam, 3. szám, 11839. old.
- Balányi Klára: III. Magyar-Lengyel
Testvérvárosi Konferencia
XXXII. évfolyam, 6. szám, 12050. old.
- Balányi Klára: Átadták a 2024/25-ös
tanév országos nemzetiségi
művészeti versenyek díjait
XXXII. évfolyam, 4. szám, 11887. old.

- Balányi Klára: Bemutatjuk az új országos elnököket
XXXII. évfolyam, 1. szám, 11716. old.
- Balányi Klára: „Európában egyedülálló munkát végzünk a nemzetiségekkel”
Interjú Soltész Miklós egyházi és nemzetiségi ügyekért felelős államtitkárral
XXXII. évfolyam, 1. szám, 11708. old.
- Balányi Klára: Évtizedek a kisebbségi jogvédelemben
Interjú dr. Szalayné dr. Sándor Erzsébettel
XXXII. évfolyam, 6. szám, 12020. old.
- Balányi Klára: Nemzetiségi Szakmai Tanévnyitó Konferencia
XXXII. évfolyam, 4. szám, 11883. old.
- Bányay Géza: „Nehezen viselem, ha korlátok közé akarnak szorítani”
Interjú Fátyol Herminával
fotó: Mile Máté
XXXII. évfolyam, 6. szám, 12030. old.
- Eck Zsófia, Ságghi Vanda (9. osztályos tanulók): Vendégségben három nemzetiségnél
Az élménybeszámoló folytatódik
fotók: Surman-Majeczki Martin
XXXII. évfolyam, 6. szám, 12048. old.
- Elek Lenke: Egy solymári péklány Baden-Badenbe indult
Ludwig Klára és a JÓkenyér
XXXII. évfolyam, 4. szám, 11890. old.
- Kapitány Klarissza: Az MNÁMK Ifjúsági táncsoportja Athénban
Egy különleges táncprojekt élményei
XXXII. évfolyam, 4. szám, 11895. old.
- Kerekes Gábor, dr.: „Kincset kaptam útravalóul...”
Beszélgetés Josef Michaelis költővel
fordítás: Áts Erika, Josef Michaelis
fotók: Dr. Pencz-Nikolics Katalin
XXXII. évfolyam, 5. szám, 11952. old.
- Kissné Köles Erika szlovén szószóló felszólalása a Parlamentben
B/10020. számú beszámoló a Magyarország területén élő nemzetiségek helyzetéről 2021. január-2022. december (Általános vita, 2025)
XXXII. évfolyam, 2. szám, 11766. old.
- LdU Presse: A fabábú új életre kelt
A budafoki nemzetiségi tanösvény Wittmann György szemüvegén keresztül mutatja be a helyi német közösséget
XXXII. évfolyam, 1. szám, 11726. old.
- LdU Presse: Álmodok, hagyomány és közösség színtere
Harmincéves a diák-színjátzóztábor
XXXII. évfolyam, 4. szám, 11894. old.
- LdU Presse: „A nyelv magas szintű oktatója az alfája és ómegája mindennek”
fotó: Löffler Péter
XXXII. évfolyam, 5. szám, 11964. old.
- LdU Presse: „Együtt, egymásért...”
Új magyarországi német tanösvény Hartán
XXXII. évfolyam, 6. szám, 12026. old.
- LdU Presse: Harminc év a magyarországi németiség szolgálatában
XXXII. évfolyam, 4. szám, 11888. old.
- LdU Presse: Magyarországi Német Önkormányzatok Napja
Országos gálaműsor Pécssett
fotók: Ruij Gergő
XXXII. évfolyam, 1. szám, 11711. old.
- LdU Presse (sajtóközlemény):
Új listavezető a magyarországi német közösség élén
A megújulás és fiatalítás jegyében döntött az MNOÖ közgyűlése
XXXII. évfolyam, 6. szám, 12018. old.
- Patay Olivér: Mentorprogram szlovák diákok számára
fotó: Kun Dominik
XXXII. évfolyam, 2. szám, 11778. old.
- Pavić Blažetin, Branka: A magyarországi Horvátok Napja Pécssett
XXXII. évfolyam, 6. szám, 12028. old.
- Surman-Majeczki Martin:
Vendégségben három nemzetiségnél
XXXII. évfolyam, 5. szám, 11965. old.
- ## Tanulmányok, dokumentumok, publicisztikák, megemlékezések
- A Pro Cultura Minoritatum Hungariae 2025. évi díjazottjai
fotó: Grund Lajos/Zentrum
XXXII. évfolyam, 3. szám, 11824. old.
 - Búcsúznak...
Elhunyt Kreszta Traján román nemzetiségi szószóló
XXXII. évfolyam, 5. szám, 11951. old.
 - Gratulálunk!
XXXII. évfolyam, 4. szám, 11884. old.
 - Gratulálunk a kitüntetetteknek!
XXXII. évfolyam, 2. szám, 11764. old.
 - Húsvéti népszokások a magyarországi horvátoknál
XXXII. évfolyam, 2. szám, 11804. old.
 - Nemzetiségekért Díj 2024
XXXII. évfolyam, 1. szám, 11704. old.
- Balányi Klára: Sztripszky 150 – emlékkonferencia
XXXII. évfolyam, 6. szám, 12053. old.
- Balogh István – Laukó Éva Mária:
A magyarországi szlovák temetők örökségének helyzete
XXXII. évfolyam, 5. szám, 11966. old.
- Bogdán Péter: „Erre már úgysem kíváncsi senki”
Portré László Máriáról, a magyarországi roma mozgalom első vezéralakjáról
XXXII. évfolyam, 3. szám, 11861. old.
- Borka Elly: „A múlt emlékei és a jelen értékei...”
Sváb Emlékezet Centrum és Sváb Muzéális Gyűjtemény Kismaroson
fotók: Borka Elly, Falumúzeum – Sváb Muzéális Gyűjtemény, Kismaros honlapja, Merész Csaba
XXXII. évfolyam, 2. szám, 11780. old.
- Görög Intézet: Búcsúznak...
Elhunyt dr. Szabó Kálmánné Caruha Vangelio (1940-2025)
XXXII. évfolyam, 1. szám, 11724. old.
- Hegedűs Sándor: A darázs és a méz
Száz éve született Nagy László
XXXII. évfolyam, 4. szám, 11919. old.
- Hegedűs Sándor: Apró szobrok nagy művésze
XXXII. évfolyam, 4. szám, 11908. old.
- Hegedűs Sándor: Húsvét versikéi – versei
XXXII. évfolyam, 2. szám, 11806. old.
- Hegedűs Sándor: Jókai Mór cigány alakjai
XXXII. évfolyam, 2. szám, 11812. old.
- Hegedűs Sándor: Kincsek az értéktárból
XXXII. évfolyam, 1. szám, 11728. old.
- Hegedűs Sándor: Kincsek az értéktárból
XXXII. évfolyam, 2. szám, 11786. old.
- Hegedűs Sándor: Kincsek az értéktárból
XXXII. évfolyam, 3. szám, 11844. old.
- Hegedűs Sándor: Kincsek az értéktárból
XXXII. évfolyam, 4. szám, 11902. old.
- Hegedűs Sándor: Kincsek az értéktárból
XXXII. évfolyam, 5. szám, 11958. old.
- Hegedűs Sándor: Ünnepre készülünk...
Címszavak a Karácsony Lexikonból
XXXII. évfolyam, 6. szám, 12004. old.
- Kalla Éva: A nógrádmegyeri csoda
fotó: 1 Magyarország Egyesület
XXXII. évfolyam, 4. szám, 11892. old.
- LdU Presse: A Magyarországi Németek Elűzetésének Emléknapja – a „málenkij robotra” hurcolás évfordulója
XXXII. évfolyam, 1. szám, 11736. old.

Molnár István Gábor: A Roma Kultúra Világnapján
XXXII. évfolyam, 2. szám, 11772. old.
MTI: 80 éve szabadult fel Auschwitz
Megemlékezés a holokauszt nemzetközi emléknapján
XXXII. évfolyam, 1. szám, 11734. old.
Rajka László, dr.: Jókai Mór román tárgyú novellái
XXXII. évfolyam, 4. szám, 11924. old.
Tarjányi Pálné: Német egyesületek Bátaszéken
fotók: Fóris Zsolt
XXXII. évfolyam, 3. szám, 11867. old.
Tóth Géza tanulmánya: Nemzetiségek Magyarországon
Etnikai kisebbségek Magyarországon a népszámlálások eredményei alapján
XXXII. évfolyam, 6. szám, 12034. old.
Tóth Mária: Gondolatkollázs a magyarországi szlovák gyerekszínjátárszó táborokról – receptúra melléklettel
XXXII. évfolyam, 5. szám, 11948. old.

Prózai művek

Bárkányi Valkán, Zoltán elbeszélései
fordítás: Zsembery Teréz
XXXII. évfolyam, 5. szám, 11990. old.
Benedek István Gábor: A vendég
fotók: Somogyi Zsuzsanna
XXXII. évfolyam, 1. szám, 11745. old.
Pfeiffer Gábor: Lábnyomok a sárban
XXXII. évfolyam, 1. szám, 11750. old.
Varga Ilona: Joka XXVII.
XXXII. évfolyam, 3. szám, 11851. old.
Varga Ilona: Joka XXVIII.
XXXII. évfolyam, 4. szám, 11911. old.
Varga Ilona: Joka XIX.
XXXII. évfolyam, 5. szám, 11981. old.

Versek és műfordítások

Berényi Mária: Bánatok és derűk folyton üzennek
XXXII. évfolyam, 2. szám, 11763. old.
Csoóri Sándor: Farsang napi kutyabál
XXXII. évfolyam, 1. szám, 11703. old.
Dsida Jenő: Február
A farsang dicsérete
XXXII. évfolyam, 1. szám, 11703. old.
Gubinski Takač, Katarina versei
XXXII. évfolyam, 4. szám, 11900. old.

Juhász Gyula: Húsvétra
XXXII. évfolyam, 2. szám, 11807. old.
Kányádi Sándor: Nagycsütörtökön
XXXII. évfolyam, 2. szám, 11806. old.
Michaelis, Josef versei
fordítás: Áts Erika, Bayer Béla, Josef Michaelis
XXXII. évfolyam, 5. szám, 11955. old.
Nagy Gusztáv: A holokauszt emlékére
XXXII. évfolyam, 3. szám, 11823. old.
Nagy László műfordításai
XXXII. évfolyam, 4. szám, 11920. old.
Novemberi versek
XXXII. évfolyam, 5. szám, 11989. old.
Rónay György: A Moneda falára
XXXII. évfolyam, 2. szám, 11808. old.
Surman László: Emlékezz!
XXXII. évfolyam, 3. szám, 11823. old.
Szente B. Levente: Nincs másom nélkül itt
XXXII. évfolyam, 2. szám, 11763. old.
Tóth Árpád: Március
XXXII. évfolyam, 1. szám, 11725. old.

Könyvekről

• „Ha azt mondják nekem, hogy menjek vissza Magyarországra gyalog, gondolkodás nélkül elindulok.”
Szakulisz Nikosz emlékei
szerkesztő: Vincze Xénia
XXXII. évfolyam, 5. szám, 11972. old.
Borka Elly: A Dunakanyar kincse
Kismaros, Verőce, Kóspallag aranyháromszögében
Egy nem mindennapi könyv bemutatójának margójára. . .
XXXII. évfolyam, 1. szám, 11743. old.
Doncsev Toso: Korszakok korlátai
Gondolatfutatok, aforizmák
XXXII. évfolyam, 4. szám, 11897. old.
Katarina Gubinski Takač: „Az ajtó mögött háromszáz csoda van”
XXXII. évfolyam, 4. szám, 11900. old.
Maruzsné Sebó Katalin: Újraolvasni, virtuálisan újraírni. . .
XXXII. évfolyam, 2. szám, 11769. old.
Székely András Bertalan, dr.: Az etnikai sokszínűség jegyében
XXXII. évfolyam, 1. szám, 11738. old.
Székely András Bertalan: Fél évszázad a hazai nemzetiségek szolgálatában
„A magyarországi nemzetiségek néprajza” kiadványsorozat eredményei
fotók: Opre Mária
XXXII. évfolyam, 6. szám, 12044. old.

Színház

• JELEN/LÉT 2025
Magyarországi Nemzetiségi Színházi Fesztivál
XXXII. évfolyam, 2. szám, 11792. old.

Kiállítás

Balányi Klára: Súlyos anyag – Nők – Viseletek – Élettörténetek kiállítás
Sváb sorsok öltözékeken keresztül a Néprajzi Múzeumban
XXXII. évfolyam, 4. szám, 11931. old.
Hegedűs Sándor: „Olasz örökség, magyar büszkeség”
A magyar szalámigyártás olasz gyökerei
XXXII. évfolyam, 4. szám, 11934. old.
Wolfart János: Autentikus lét. . .
Bartl kiállítás és életműkatalógus
XXXII. évfolyam, 2. szám, 11809. old.

Rajzok, festmények

König Róbert: Branauer Schwäbin
XXXII. évfolyam, 5. szám, 11956. old.
Ruszev Roszen grafikája
XXXII. évfolyam, 6. szám, 12019. old.
Szegedi Csaba rajza Josef Michaelisről
XXXII. évfolyam, 5. szám, 11957. old.

Mellékletek

Szélpál Éva: BARÁTSÁG
tartalomjegyzék – 2024
XXXII. évfolyam, 1. szám, 11753. old.

Házaink tája

Almával kerek a világ
XXXII. évfolyam, 4. szám, 11936. old.
Februári finomságok
XXXII. évfolyam, 1. szám, 11756. old.
Forró napok – hűsítő levelek
XXXII. évfolyam, 3. szám, 11876. old.
Húsvéti ételek
XXXII. évfolyam, 2. szám, 11816. old.
Karácsonyi édességek
XXXII. évfolyam, 6. szám, 12056. old.
Téli ételek savanyú káposztából
XXXII. évfolyam, 5. szám, 11996. old.

Szélpál Éva összeállítása

Farsangétkek, túl a fánkon

Farsang konyhájáról többnyire vagy a fánk atyafiságába tartozó kéttucatnyi rokon, vagy a korhelylevesek különféle változata jut az eszünkbe. Ennél pedig sokkal gazdagabb az idényben asztalra varázsolt étkek választéka. Bebizonyít-suk? A következőkben kísérletet teszünk rá.

Vörösborban párolt kacs

Hozzávalók:
 1 pecsenyekacsa,
 12 dkg füstölt szalonna,
 1-1 szál fehér- és sárgarépa,
 1 fej hagyma, 1 kis gumó zeller,
 2 dl vörösbor,
 só, pirospaprika.

A szalonnát kockára vágjuk, majd kisütjük. Felaprítjuk a hagymát, megtisztítjuk és felaprítjuk a zöldségeket, s hozzáadjuk a kisütött szalonnához s zsírjához. Fedő alatt megpároljuk. Ha ez megtörtént, megsózzuk kevés pirospaprikával, majd ráhelyezzük a feldarabolt, előzőleg megsózott kacsahúst. Ezután hozzáöntjük a bort, és fedő alatt letakarva addig pároljuk, míg a hús is puha nem lesz. Tányérokra szedve, főtt tésztával – melyet a hús levével gazdagon meglocsoltunk – tálaljuk.

Hajdúkáposzta

Hozzávalók:
 2 db kisebb sonkacsülök,
 80 dkg savanyú káposzta,
 10 dkg füstölt angolszalonna,
 5 dkg zsír, 1 fej vöröshagyma,
 só, pirospaprika.

A sonkacsülökből csonttal együtt vastag darabokat fűrészszelünk. Hideg vízben feltesszük főni, s húszpercnyi forralás után leszűrjük. A finomra vágott vöröshagymát zsírban megfonnyasztjuk, elkeverjük fűszerpaprikával, és felöntjük kevés vízzel. Hozzáteesszük a sonkacsülök darabjait, és fedővel letakarva körülbelül egy óra hosszáig főzzük. Ezután hozzáteesszük a megmosott savanyú káposztát, és felöntjük annyi vízzel, hogy félig ellepje. Fedővel letakarva rövid lére pároljuk. Közben a szalonnából négy szeletet vágunk, bevagdadjuk, és ropogósra sütjük. Tálaláskor tálra tesszük a csülökdarabokat, betakarjuk a káposztával, és egy-egy sült szalonna szeletet teszünk a tetejére. Egészen főtt burgonyát adunk hozzá.

Káposztás virsli

Hozzávalók:
 1 kg fejes káposzta, 4 pár virsli,
 15 dkg füstölt szalonna,
 1 dl fehérbor,
 só, kömény, borsikafű.

A kockára vágott szalonna zsírját kisütjük és rátesszük a legyalult káposztát. Megsózzuk, meghintjük köménymaggal, borsikafűvel, leöntjük a borral és fedővel letakarva roppanós puhára pároljuk. Ekkor adjuk hozzá a karikára vágott virslit, jól összekeverjük, és még öt percig együtt pároljuk.

Töltött cékla

Hozzávalók:
 8 közepes nagyságú cékla
 (kb. 80 dkg),
 4 tojás, 10 dkg majonéz,
 10 dkg cukor, 5 dkg póréhagyma,
 fél citrom, 1 csokor petrezselyem,
 fél dl ecet, 1 tk. őrölt kömény,
 só, 1 tk. ecetes reszelt toma.
 A majonézhez: 1 tojássárgája,
 1,5 dl olaj, 1 mk. mustár,
 csipetnyi só, fél citrom.

A céklát alaposan megmossuk, enyhén sós vízben egy-másfél óra alatt megfőzzük. Hideg vízben lehűtjük, héját ledörzsöljük. Hegyes végéből egy-egy szeletet levágunk, és félretesszük. A cékla közepét kivájjuk. Két liter hideg vizet sóval, valamint cukorral, ecettel, citromlével, őrölt köménnyel és ecetes tormával ízesítünk. Ebbe tesszük a céklát és „kalapjait”. Néhány órán át hűtőben tartjuk. Közben a majonézhez a tojássárgáját kevés sóval, mustárral, citromlével kikeverjük, majd habverővel vagy fakanállal folyamatosan kevergetve vékony sugárban hozzáadjuk az olajat. A töltelékhez a tojásokat tíz perc alatt keményre főzzük, hideg vízben lehűtjük, meghámozzuk, majd apró darabkákra vágjuk. Óvatosan összekeverjük a majonézzel, vékonyan felszeletelt póréhagymával és finomra vágott petrezselyemmel. A behűtött céklát

kivesszük a salátaléből, lefordítva lecsepegtetjük, majd megtöltjük, végül a tetejére tesszük a hegyes kalapokat.

Farsangi gombóc

A káposztát lereszeljük, olajon megpirítjuk, majd fedő alatt pároljuk. A burgonyát héjában megfőzzük, azután lehámozzuk és péppé nyomkodjuk, s annyi liszttel összegyúrjuk, amennyit felvesz. Gyúrás közben egy kis vajat (margarint) dolgozunk hozzá. Fél órán át pihentetjük, majd vastagra nyújtjuk, felszeleteljük és apró kis gombócokat formálunk belőle. Ezeket forró, lobogó, sós vízbe tesszük és kifőzzük. A hagymát felaprítjuk, vajon (margarinon) megpirítjuk. Levesszük a tűzről, paprikával megszórujuk, s elkeverjük a ketchuppal. Ebbe görgetjük a kifőtt gombócokat. Párolt káposztával tálaljuk.

Almás sajtkoktél

Az almát meghámozzuk, és a sajttal egyenlő méretű kockákra vágjuk. A kefirt keverőtálba tesszük. Kevés sóval meghintjük, belekeverjük a mustárt, a borsot, cukrot és delikátot. Alaposan összekeverjük, s hogy krémesebb, habosabb legyen, habszifonba töltjük, s habpatront adunk hozzá. Tálalás előtt az almát és sajtot egy tálban összekeverjük, majd a szifonból rányomjuk az öntetet.

Mandulás sós kocka

A lisztet a margarinnal, a tejjel meg sóval összedolgozzuk és félórás időközökben kétszer hajtogatjuk. A nagy gáztepsi formára kinyújtjuk, kibéleljük vele a tepsit, megkenjük tojással, és sűrűn meghintjük az előzőleg leforrázott, héjából kibújtatott, apróra vagdalt mandulával. Derelyemetszővel kockákra vágjuk. Hűlni hagyjuk. Miután kihűlt, széttördeljük a kockákat.

Sonkás kifli

A lisztet a vajjal, a tojássárgájával, kevés tejjel és sóval tésztává gyúrjuk. Vékonyra kinyújtjuk, és háromszögletű darabokra vágjuk. A sonkát ledaráljuk vagy apróra vagdaltjuk, vajjal és pirospaprikával gyúrjuk össze. Az így nyert sonkás töltelék a háromszögletű tésztácskákon elosztjuk, majd ezután a kis háromszögeket kifli formára feltekerjük, tojással megkenjük, és forró sütőben megsütjük.

Sonkás pogácsa

A langyos tejbe belemorzsoljuk az élesztőt és felfuttatjuk. Tálba szítaljuk a lisztet és a puha vajat elmorzsoljuk. Sózzuk, borsozzuk, hozzáadjuk a zúzott fokhagymát, majd a túróval, tojássárgájával és a tejjel összedolgozzuk, hogy elváljon az edény falától. A főtt sonkát apróra vágjuk, majd a tésztához dolgozzuk, és letakarva meleg helyen kb. 45-50 percet kelesztjük. Lisztezett lapon 30 mm vastagra nyújtjuk és sütőpapírral bélelt sütőlapra szaggatjuk. Ne túl szorosra rakjuk, hogy legyen helyük megnőni. A tetejüket felvert tojással megkenjük és 185 fokon negyed óráig sütjük.

Csokoládékorong

A mandulát héjastól finomra őröljük, a csokoládét lereszeljük, a tojásból kemény habot verünk. Mindezeket összegyúrjuk a porcukorral, liszttel és a vajjal. Vékonyra nyújtjuk, formálóval-kiszúróval kerek, közepén lyukas korongokat szabunk belőle, majd lassú tűzön megsütjük.

Hozzávalók (4 adag):

1 kg édeskáposzta, 1 kg burgonya, 1 fej hagyma, 1 ek. ketchup, só, kömény, őrölt pirospaprika, búzaliszt, kevés vaj vagy margarin.

Hozzávalók:

2 db alma, 1 doboz kefir, 15 dkg trappista sajt, 1 ek. mustár, 1 tk. cukor, 1 csipetnyi őrölt feketebors, 1 cs. delikát, só, habpatron.

Hozzávalók:

35 dkg liszt, 25 dkg margarin, 2 dl tejföl, 1 tojás, 10 dkg mandula, só.

Hozzávalók:

20 dkg liszt, 15 dkg sonka, 1 dl tejföl, 10 dkg vaj, 1 tojás, 2 tojássárgája, őrölt pirospaprika, só.

Hozzávalók:

50 dkg liszt, 25 dkg füstölt főtt sonka, 25 dkg vaj (vagy margarin), 15 dkg túró, 0,6 dl tejföl, 1 dl tej, 3 gerezd fokhagyma, 2,5 dkg élesztő, 1 db tojássárgája, só, őrölt bors. 1 db tojás a kenéshez és liszt a nyújtáshoz.

Hozzávalók:

25 dkg liszt, 14 dkg mandula, 14 dkg vaníliás porcukor, 14 dkg vaj, 2 tojás, 4 szelet csokoládé.

Inhalt „Barátság”/ „Freundschaft”

Jahrgang 33. Heft 1.

Staatspräsident von Ungarn, Dr. Tamás Sulyok setzte den Termin für die Parlamentswahlen für den 12. April 2026 fest. Unsere Zeitschrift erscheint vor den Wahlen. Die Liste der Nationalitäten in Ungarn ist entweder bereits öffentlich oder wird demnächst vorgestellt. Wir stellen den Lesern zwei neue Listenführer – Gregor Gallai und János Gugán – als Delegierten der deutschen und kroatischen Nationalität in Ungarn vor. Auf unserer Homepage www.nemzetisegek.hu wird die Liste der weiteren Delegierten ständig aktualisiert. Von Wudersch/Budaórs fuhr vor 80 Jahren, am 19. Januar 1946 der erste Zug mit den vertriebenen, entrechteten ungarndeutschen Familien los. Dieser Tag wurde vom Parlament zum Gedenktag für die vertriebenen Ungarndeutschen erklärt. Die Gedenkfeier wurde im Alten Friedhof von Wudersch am Denkmal für die Vertreibung der Ungarndeutschen unter militärischen Ehren mit der Teilnahme vom Präsidenten des Ungarischen Parlaments László Kövér, von der Botschafterin Julia Gross von der Botschaft von Deutschland und von der Vorsitzenden der Landes-selbstverwaltung der Ungarndeutschen Ibolya Hock Englender veranstaltet. In der vorliegenden Ausgabe stellen wir Dr. Laura Gyeney, Ombudsmann-Stellvertreterin vor, die am Ende des vergangenen Jahres ihre Arbeit begann. Schließlich teilen wir Faschingsrezepte mit. Die nächste Ausgabe der Zeitschrift BARÁTSÁG erscheint am 15. April.

The President of the Republic of Hungary, Dr. Miklós Sulyok has called the parliamentary elections for April 12, 2026. Our magazine will be published before the elections. The list of Hungarian nationalities is either already public or will be presented afterwards. We present to our readers two frontrunners, Gregor Gallai and János Gugán, who are the new candidates of the German and Croatian communities respectively. The list of additional candidates is constantly updated on our website: www.nemzetisegek.hu. The first train carrying families of expelled Germans, deprived of their properties and rights, departed from Budaórs 80 years ago, on January 19, 1946. The National Assembly declared this day the day of remembrance of the deportation of the Germans in Hungary. The Memorial Day was celebrated at the statue erected in the Old Cemetery in Budaórs, with a military honours in the presence of László Kövér, President of the Parliament, and Ambassador Julia Gross on behalf of the German Embassy in Budapest, and Mrs. Englenderné Hock Ibolya, President of the National Self-Government of Germans in Hungary. In this issue, you can get to know Dr. Laura Gyeney, the Deputy Commissioner for Nationalities, who started working in her office at the end of last year. We close this issue with recipes for carnival dishes. The next issue of BARÁTSÁG will be published on April 15.

Contents “Barátság”/ “Friendship”

Vol. 33. No. 1

Lapzárta: 2026. január 31.

A BARÁTSÁG következő száma 2026. április 15-én jelenik meg.

forrás: Csodálatos Magyarország

Cikkünk a 12080. oldalon olvasható!

Haraster Dorfmusik fúvószenekar és a szederkényi Intermelody kórus

Magyarországi Német Önkormányzatok Ünnepe

Bölcskey Miklós felvételei

Koch Valéria Gyermektáncsoport

A szekszárdi Garay János Gimnázium Schöner Gesang kamarakórusa

Akkordeongruppe Bohl/Harmonikaegyüttes Bóly

Fiatl Haraszi Svábok Egyesületének ifjúsági táncsoportja

Ára: 300 Ft

